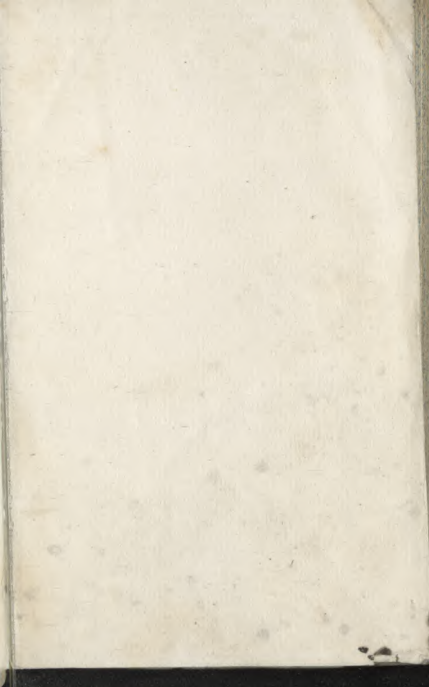
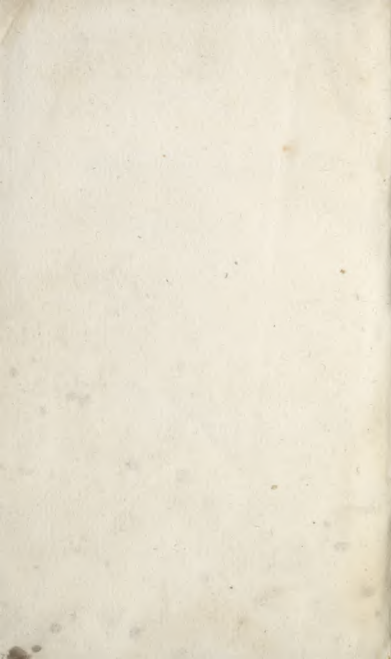

(12). 273, (1) pr.

Redd course
Redd

D E
ZALIGHEYD
D E R
D O O D E N
D I E
IN DEN HEERE STERVEN,

Voorgeſtelt in ZEVEN Nadrukkelyke en
te gelyk Trooſtelyke

PREDIKATIEN,

OVER
OPENB: XIV: 13.

Door den Heer

JAKOB DURHAM,

Getrouw Bedienaar des Heyligen Evangeliums
te GLASGOW.

Vertaalt door

GABRIEL VAN DEN VELDE,

Bedienaar des Goddelyken Woords te BREDA.

Te Dordrecht, gedrukt by Joannes van Braam, Or-
dinaris Stads Drukker, woonende over de Beurs, 1735.

JOB XIV: 14.

*Ik zoude alle de dagen mynes stryts
hoopen , tot dat myne veranderinge
komen zoude.*

PSALM XC: 12.

*Leer ons alzoo onze dagen tellen,
dat wy een wys herte bekomen.*

**Uytgegeven naar Kerken-Orde-
ning dezer Landen.**

V O O R- R E D E N.

Chriftelyke Lezer,

DEze ftigtelyke Verhandelingen , zoo als dezelve in den jaare 1708. te Edenburg gedrukt waren , wierden my , op eene vriendelyke wyze , ten gefchenke gegeven , door een zeer Eerwaardig Man , zynde een Bedienaar des heyligen Euangeliums , by de Schotze Trouwen , welke hier te Lande , in dienft van onzen Staat zyn. Zyn Eerw: betuigde my zeer veel vrugt , in het lezen van dezelve , voor zig zelve , te hebben gehad ; gelyk ik ook , door des Heeren goedheyd , my dikwils , door dit kleyne werkje , tot ernftiger nadenkingen van de gewigtige ftoffe , die'er in vervat is , vond opgewekt ; in zoo verre dat ik zelfs luft kreeg , om het ,

* 2

ten

V O O R R E D E N.

ten nutte van myne Christelyke Landgenooten, in het Nederduitsch, te vertaalen. Het is wel zoo, dat 'er, in den styl en de spreek-wyzen, juist niet eltyd die zelve beschaaftheyd is te vinden, die, aan den voordeftigen *Durham*, doorgaans eygen was (waar van de reden deze is: dat het niet door des Mans eygen penne is opgesteld; maar door een zyner Toehoorderen, die zelfs ongelettert was, uit zynen mond, onder het prediken geschept is) maar men ziet 'er evenwel den geest van *Durham*, die door een heylig vuur verlicht was en ontstooken, allerwegen in doorstraalen; en het gering gebrek van styl, of wat dies meer is, werd 'er door het gewigt van de voorgestelde en aangedrongene waarheden, genoegzaam goed gemaakt. De beweeg-reden, die my, tot deze vertaalinge, aanzette, en was ook niet, om U een cierlyk, maar een nuttig boekje te doen lezen,
en

V O O R R E D E N.

en om U uwe gedagten te doen vasthegten , op eene stoffe , die U zoo na raakt , en die voor U van zulk een oneyndigen belangen is , te weten , *Zalig te mogen sterven.*

Zeer veele en verscheydene zyn de wisselvalligheden en veranderingen , aan welke de *zonde* , ons arme , voorbygaande , elendige , zugtende en verdwynende aardwormen heeft onderhevig doen worden , en , door haar , komt de bezoldinge van all' het veranderlyke , op den *Dood* uit , die allerlaatste , en allergrootste , en allergewigtigste verandering , die een volslagen eynde en perk zal stellen aan alle de veranderingen , die ons hier , in deze wereld , wedervaaren ; en , waar door , een yegelyk van ons , zonder uitzondering van sexe , van ouderdom , van afkomst , van staat , van beroeping of van gaven , eene veranderinge zal ondergaan , die ons in een eeuwigen en onherroepelyken staat van Geluk of Ongeluk , zal brengen.

V O O R R E D E N.

Maar is dat zoo; wat is het dan niet een droevige en traan-waardige vertooninge, dat men de menschen, die eenen redelyken en onsterffelyken Geest hebben, begaaft met redelyke vermogens, en vatbaar voor een eeuwige gelukzaligheyd, in de genietinge van Gods gemeynschap, of voor een eeuwige rampzaligheyd, in een *eeuwig verderf van den aangezigte des Heeren en van de heerlykheyd zyner sterkte*, evenwel ten meerendeele zoo zeer afgetrokken vind van alle ernstige gedagten, omtrent die allergewigtigste veranderinge, die door zulk een langen nalleep van altoosduurende gevolgen, zal gevolgt worden? ja zoo agteloos en onopmerkende, als of all' wat de heylige Schriften, die van God zyn ingegeven, hier van zeggen, en ons nog dagelyks, door de ervarentheyd, zoo meenigmaalen wert be- waarheyd, een verziende historie of een konstelyk verdigte fabel was

2 Theff:
i: 9.

2 Tim:
iii: 16.

VOORREDEN.

was. En evenwel de Dood is, buiten de allerminste bedenkelijkheid, het allerzekerste, dat ons overkomen zal; zynde nu alle menschen, uit kragte van een Goddelyk arrest, onder de noodzaakelykheid van *Sterven*, besloten. Zoo *zeeker* nu, als het is dat wy *sterven* moeten, zoo *kort* is ook de tyd van de geduurzaamheid onzes levens. *De mensch van eene vrouwe* Job xiv: *gebooren is dog kort van dagen.*^{1.}

Onze dagen zyn maar een hand breed, Psalm *voor God, en ons leven is, als niets* xxxix: 6.

voor hem. Onze dagen zyn ligter, Job vii: *dan een wevers spoele, en ons le-* 6, 7.

ven is een wind. Wy zyn van Job viii: *gisteren en wy en weten het niet,*^{9.}

derwyle onze dagen, op der aarde eene schaduwe zyn. Onze dagen Job ix: *zyn ligter dan een looper; zy vlie-* 25, 26.

den weg, zonder het goede te zien: zy varen voorby, met jagt-scheepen; gelyk een arend naar het aas toevliegt. Ons leven is een damp, Jak: iv: *die, voor een weynig tyds, gezien*^{14.}

* 4 word,

V O O R R E D E N.

Esaia
11: 22.

word, en daar na verdwynt. Het is een adem, die in onzen neuze is: Een kleyne warme lugt, die daar uit en in gaat, en zeer ligt en haastelyk gestuit word. Daar en boven is de tyd, op welken wy dien adem eens zullen uitblazen voor ons ten eenemaal onzeeker. De dood komt ons al veelyds over, in een tyd, als wy'er het minste om denken. Nu zyn wy sterk en welvaarende, maar in het korte worden wy ziek en weekelyk: nu leven wy, en haast zyn wy dood, en uit den lande der levendige afgesneeden.

Alle welke dingen, namentlyk de zeekerheyd van onze dood, de kortheyd van dit brooze leven en de onzeekerheyd van onze sterfuur, ons met een eenpaarige stemme luydskeels toeroepen, dat wy'er dog ernstig op zouden denken, en met alle vermogen voor een ander leven zouden zorgdragen, en, door het bloed van Christus kruis, onzen vrede met God maaken, en aan het

VOORREDEN.

het verbond zyner genade vast houden ; dat wy daar na zouden trachten , om door de Genade Gods, onze lendenen omgord te mogen Luk: xii: 35-38. hebben, en onze kaerffen brandende ; en den menschen gelyk te mogen zyn , die , op hunnen Heere, wagten , om , in welke nagtwaake hy ook mogte komen , op zyne eerste kloppinge , hem terstond open te doen. Dat wy ons huys zoo wel mogten zoeken bestelt te hebben, en onzen geestelyken zielestaat, in zulk een goeden gestalte, dat wy niet traag of sluimerende mogen gevonden worden, of, tot ons onuitspreckelyk ongeluk , onvoorzien overvallen ; maar , in dien heuggelyken en wenschelyken toestand, mogten zyn , dat het *leven* ons *Christus* mogte wezen.

En dan zouden wy getroost en vertrouwende kunnen staat maaken , dat het *sterven*, hoe , en waar , en wanneer het ons ook mogt aankomen , Phil: i: 21. ons *gewin* zoude zyn ; als in 't geheel

V O O R R E D E N.

heel en voor eeuwig een eynde zul-
lende maaken van alle de overblyfze-
len der inwoonende zonde, van alle
afdwaalingen, van alle vreeze, voor
afdwaalingen en klagten, over de
verberginge van Gods aangezigte,
van alle twyffelingen omtrent onzen
Genade-ſtaat, van alle bekomme-
ringe, voor veragteringe in dien
ſtaat, en voor ergerniſſen te ontfan-
gen of te geven, van alle moeite,
en zorgen, en verdriet, en zugtin-
gen, van alle ongeſtaltens, omtrent
den dienſt en de verheerlyking van
God, van alle ſtooringen van onze
gemeynſchap, met God, van alle
zondige onwetenheyd of van eene
kenniſſe, die maar ten deelen is.
Daar, daar zullen de zalige Godge-
leerden hunne gantſche Godgeleert-
heyd, zonder eenig boek of arbeyd,
kunnen lezen, in de zalige en on-
middelyke aanschouwinge van Gods
aangezigte, wanneer zy met zyn beeld
zullen verzadigt worden, en hem zien
zullen van aangezigte tot aangezigte.
He-

I Kor:
xiii: 9.

Pſalm
xviii: 15.

I Kor:
xiii: 12.

V O O R R E D E N.

Helaas! hoe weynige, hoe magtig weynig zyn'er, onder de uitwendige Belyders van het Christendom, die zoo leven, dat zy, op deze dingen, met grond, kunnen staat maaken? Hoe veele zyn'er niet, in tegendeel, welker gewisse hen, by hun sterven, zal verwyten, dat zy 'er zig niet op hebben willen toeleggen, om deze hoope en verwagtinge te mogen hebben; schoon zy zig zelve hier, in het midden van hun aardsgezinde leven, met dien gulden droom, gevleyd hebben, dat het, met hen, in hun sterven, alles wel gaan zal.

Al wie derhalven, uit die zielvermoordende dwalinge, wil zyn ontkwikkelt; al wien het ernst is geworden zoo te gaan leven, dat hy een welgegronde hoope hebben kan van, *in Christus*, te zullen *sterven*, en even daar door, naar zyn sterven, gelukzalig te zullen zyn (zonder welke het dog den mensch veel beter was noyt geleefd te hebben) die doorleeze naeritelyk en overweege
ge-

V O O R R E D E N.

gezettelyk deze volgende Predikationen, en bidde God, om zyn zegen, om, door dit middel, van zyne ongelukkige misvattingen te werden ten regte gebragt, en langs dien weg opgeleyd, die tot een zalig sterven brengt, en dat is een heylig leven: en ik houde my dan ten vollen verzekert, dat gy'er u onder den zegen Gods, genoegzaam door zult onderwezen en beftiert vinden, om u zelve, tot een gelukkig affcheyd van dit traanendal, te kunnen gereed maaken.

Nu gezegent zy voor eeuwig onze gezegende Heere Jefus, die, door zyn vervloekte dood, al die zegeningen en zaligheden, welke op den dood der gener, die in hem sterven, staan te volgen, heeft te wege gebragt! en dat dezelve ook U mogen ten deel vallen is de ernstige wensch en bede van

Uwen Dienaar in Christus,

G: V: D: V:

D E
GELUKZALIGHEYD
D E R
STERVENDEN IN DEN HEERE.

EERSTE PREDIKATIE

O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft, zalig zyn de doode, die in den Heere sterven, van nu aan : Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van haaren arbeid: ende haare werken volgen met haar.

Eze woorden zyn zonderling nuttig, wezentlyk en wigtig in zig zelve; en het is niet zonder reden, dat'er de Geest van God zulk eene bestempeling opgezet heeft, en dat'er een uitdrukkelyke last aan Iohannes werd gegeven, om ze te schryven. Wy hebben het derhalven voegzaam gecoordeeld een

A woord

2 EERSTE PREDIKATIE.

woord meer over dezelve te spreken, en ons wat verder in derzelver Verhandelinge uit te laten, dan wy wel in de * *Lecture* ofte Lezinge, gevoeglyk zouden hebben kunnen doen; aangezien zy een waarheid in zig behelzen, aan dewelke ons zo grootelyks gelegen is; namentlyk de regte wyze van *sterven*; en het *geluk*, het gene den zulken volgd, die in den Heere *sterven*. Het is de *gelukzaligheid*, daar de menschen in alle eeuwen op gedacht en naar gezogt hebben. Alhoewel helaas! vele dezelve droevig qualyk begrepen hebben, als mede den *weg* om tot dezelve te geraken, Hier is nu de naaste stap en deure tot de zelve; te weten *regt en wel te sterven*: en dat is te zeggen *te sterven in den Heere*.

Zamenhang. Ten eynde wy de *meyninge* van de *woorden* een weynig openleggen; zo hebben wy in agt te nemen, dat dit *vers*, het welke, by wyze van een *overgang*, is ter neêrgefteld, de twee laatste gedeeltens van het *Kapittel* te zamen hegt; want, als *Johannes* had gesproken van de *waarschouwing* en het *berigt*, het welke, door

* In 't Engelsch *Lecture*. Een woord, het welke in de Kerken van *Schootland* werd gebruikt, om te betekenen een *paraphrase* of korte openinge van een of zomtyds meer *kapittelen* van de *Heylige Schriftuur*, de welke voor de Predikatie gemenelyk gedaan word.

door de Dienaars van het *Euangelium*, aan de wereld, gegeven was; eer hy nog het oordeel over de veragting van het gepredikt *Euangelium* aankondigd, werden deze dierbare woorden, door eene stemme van den hemel, tusschen in gevoegd: Schryf, zëgd hy, zalig zyn de doode, die in den Heere sterven, van nu aan: Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van haaren arbeyd: ende baare werken volgen met haar.

Het oogmerk van dezelve zal dan dit Oogmerk. zyn. Aangezien 'er droevige en treurige dagen aanstaande waren, en de oordeelen genoegzaam algemeyn zouden wezen; naar dat God zoude begonnen hebben reukenschap te houden, over de veragtinge van het *Euangelium*; op dat hy dan teffens de grootheyd en de vreesfelykheyd der oordeelen voor oogen stellen, en de godzaligen tegens dezelve vertroosten mogte; zo gebied de Heere aan *Johannes* dit te schryven, namentlyk dat niemand van den genen, die in hem sterven, voor die oordeelen behoefd te schrikken. Als of hy gezegd hadde: schoon deze nakende oordeelen zeer groot zullen zyn, en schoon 'er velen door dezelve zullen omkomen en weggerukt worden; en, schoon ook de naderende rampen zodanig zullen zyn,

A 2

dat

4 EERSTE PREDIKATIE.

dat de *Godzaligen* gereed zullen wezen, om voor gelukkig te keuren, die reeds zyn weggenomen; nogtans zyn zy, niet tegenstaande dit alles, *zalig*, die *in my sterven*.

Daar zyn, in dit *vers*, vier dingen aan te merken.

Algemeene
verdelinge
en verklarin-
ge.

(1.) Een voor-reden; Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel, die tot my zeyde: *schryf*. Waar door te kennen gegeven word het gewigt van de zake en van dezen last, als zynde van den hemel tot *Johannes* gezonden; en werdende hy belaft dit te *schryven*. Het is een *hemelsche boodschap*, door *Christus* aan zyne Kerke afgevaardigd; en wel aan zyne Kerke in deze tyden, in de dagen die wy nu beleven.

(2.) Een eenvoudige zetregel, een besluyt, of algemeyn leerstuk, als eene allerzekerste waarheyd ter neêr gesteld: *schryf*, zegd hy, *zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven*. Teken dit ter gedagtenisse aan, wil *Christus* zeggen: het is altyd geweest, en het zal ook tot aan het eynde van de wereld wezen, eene al-leronteylbaarste vaste waarbeyd (laten'er nog zo vele *verwoestingen* ontstaan, en koninkryken het onderste opperst worden gekeerd) zy zyn *zalig*, die *in my sterven*.

(3.) Daar is een bepaling van deze waarheyd, die wel de algemeynheyd van dezelve

niet

niet en ontkend, maar die ze egter schynd toe te passen, als byzonder in *zulk een tyd* wordende waaragtig bevonden: *van nu aan, ja, zegd de Geest*. Wy en kunnen deze woorden zo niet uitleggen, als of de meyning der zelve deze was, dat zy van den *tyd* huns overlydens af zalig zyn, *die in den Heere sterven*, (schoon dit ook wei een waarheyd in zig zelve is.) (a.) Dewyl zulks niet overeenkomt met het oogmerk: als behelzende deze woorden een uitweydinge, die, op *dezen tyd*, hare betrekkinge heeft, en gerigt is, tot eene zonderlinge vertroostinge van de godzaligen, tegens de onheylen van het oordeel, het gene, in *dezen tyd*, zoude voorvallen. (b.) Dewyl het niet en zoude overeenkomen met het *deel-woord*, het gene wy hier ontmoeten, *van nu aan* of *nu* (gelyk 'er in de *Grond-taal* staat) het gene op die wyze niet en kan worden uitgelegd; want dan zoud' er moeten gezegd worden: *van dien tyd af aan*, dat is van *hun dood* af en vervolgens. Dog daar staat: *van nu aan*: dat is nu in *dezen droevigen tyd*, die te komen staat. En indien yemand vragen mogte; wat zal dan het zonderlinge geluk wezen; het welke die genen genieten zullen, die, *naar dezen tyd*, in den Heere zullen sterven? De antwoord kan

6 EERSTE PREDIKATIE.

gehaald worden, uit de reden, die 'er onder werd bygevoegd; het gene

(4.) Het vierde is, dat ons in den Text voorkomt: *op dat zy namentlyk rusten mogen van hunnen arbejd; en hunne werken volgen met hen.* Dit ondersteld een byzonderen bangen en *droevigen tyd*, die te komen stond; en zegd zo veel, als dat het zeer goed zoude wezen in den hemel te mogen zyn, eer die tyd nog quam. En uit deze reden zien wy *driederley* opzigten voortvloejen, waarom het *geluk* der gener, *die in den Heere sterven*, op *dien tyd* byzonder toepasselyk is; en dewelke hier alle, met het *oogmerk* overeenstemmen. (a.) Zy zyn bevryd van zulke sukkelingen, en moeiten en *quellingen*, daar de overlevende godzaligen nog waren ingewikkeld; dewelken een lastig en verdrietig leven, onder de aanstaande oordeelen, zouden moeten ondergaan (want het *oogmerk* is dog om de grootheyd van de naderende oordeelen uit te meten) en zy zouden gelukkig wezen, die voor het aannaderende quaad zouden wezen weggenomen; gelyk Salomon zegd *Pred: iv: 2. Dies prees ik de doode, die alreede gestorven waren, boven de levendige, die tot nog toe levendig zyn; dus te kennen gevende, dat die dooden bevryd zyn van hunne moeitens, en ydelheden en quel-*
lin-

lingen , waar mede de *levendigen* nog be-
 hebt waren. Zy zyn (wil de Geest zeg-
 gen) verlost van een lastige en moejelyke
 wereld ; en wel te meer nu en in *dezen*
tyd , dan in andere tyden. (*b.*) Zy zyn ,
 ten dien opzigte , gelukkig , dat zy *nu* ,
 daar het *Euangelium* is doorgebroken , met
 meer *vertrouwen* *sterven* ; als zynde verlost
 van de vreeze van een *vagevuur* , en wel
 verlicht zynde in het stuk hunner zalig-
 heyd , en verzekerd van hunnen onmid-
 delyken overgang naar het *Paradys*. En
 dit is het gene in het eynde dezer woorden
 werd voorgedragen , als daar gezegd werd :
bunne werken volgen met hen. Schoon zy
 gene verwagtinge hebben van yets , by
 wege van *verdiensten* te verkrygen ; nog-
 tans zal het den zulken welgaan , die een
goede consciencie zullen bewaard hebben ;
 want zy zullen *de vrugt hunner werken eten* ,
 als 'er staat *Jes: III: 10*. Want , schoon
 God niets aan zyn volk en geeft , voor
 hunne *werken* ; zo beloond hyze egter *over-*
eenkomstig met hunne *werken* ; houdende
 in zyne behandelingen omtrent henlieden
 zulk een *evenredigheyd* , dat 'er niets en zal
 bevonden worden *vrugteloos* , door henlic-
 den voor hem gedaan te zyn geweest.
 En dit is een byzonder gedeelte van hun
geluk , dat zy zullen bevryd wezen van

8 EERSTE PREDIKATIE.

die angstvalligheyd, onder welke de duisternis van die bygeloovige tyden de menschen nog besloten hield, als zynde nu bestraald door het licht van de Euangelyleer. (c.) Als wy het *elfde vers* eens met deze woorden vergelyken; zo zyn zy *zalig, die NU in den Heere sterven*; naar dat *2 Tim: 1* *het leven en de onverderfelykheyd is aan het* *10.* *licht gebragt, door het Euangelium: aangezien zy bevryd zyn van die pynigende helle, die aan den genen, die het beest aanbaden, is ten deel gevallen. Zyn zy nu niet zalig dewelke nu, naar dat het licht is opgegaan, in den Heere sterven, en dus bevryd zyn van het gunt henlieden zoude overkomen hebben, indien zy niet in hem, maar in duisternisse en onkunde van hem, hadden geleefd en waren gestorven?*

En zo geven de woorden ons te verstaan, dat, wanneer het *Euangelium* doorbreekt, de menschen zig moeten overgeven, om in *Christus te leven en te sterven*, of anders te *leven en te sterven* in een *verdoemelyker* staat, dan de *Heydenen*, die voor henlieden zonder *Euangelium* geleefd hebben.

In dit *besluit* of *algemeyne leerstuk* vinden wy drie dingen opgesloten. (1) Iets dat aan allen *gemeyn* is: en dat is het *sterven*. Dit is het lot van goeden en van quaden.

Alle

Alle moeten zy sterven. (2.) *Dat 'er onderscheyd zy, in het sterven, als aan sommigen in het byzonder eygen zynde, schoon de dood aan allen gemein is: en dat is te sterven in den Heere.* (3.) *Dat 'er een byzonder vrugtgevolg en voordeel zy, voor den genen, die in deze boedanigheyd sterven.* En dat is *zegen en zaligheyd.* En deze twee laatste dingen vooronderstellen, dat 'er vele zyn, die *niet in den Heere sterven*, en dat zy gevolgelyk *onzalig* zyn, die *nog in hem leven, nog in hem sterven*.

Het *algemeyne Leer-stuk* is klaar en eenvoudig, en daar is een yder onzer grootelyks aan gelegen, om 'er wel op agt te geven. Wenschelyk ware het dat deze *Text* diep in onze harten, met leesbare letter-merken ware gegraveerd; dat wy mogten leeren onze *zaligheyd* niet zo zeer van ons *leven* te rekenen, als wel van ons *leven en sterven* te zamen. Laten wy in ons *leven* wezen wat wy willen; indien wy in *Christus* niet en *sterven*, zo is ons *geluk* ten uitersten gebrekkelyk, en een *vloek* in plaats van eene *zaligheyd*; maar als 'er deze onvermydelyk-noodzakelyke *boedanigheyd* by is, van in *Christus* te *leven*, zo geeft zy ons *regt* tot deze *zaligheyd*. O! laten u dan deze duidelyke woorden, en

IO EERSTE PREDIKATIE.

de noodzakelykheyd van dit leer - stuk dog op het harte komen!

I. Het eerste dan, het gene hier in legt opgesloten, is een noodzakelykheyd van *sterven*, die op *alle* menschen legt. Want, als'er gezegd werd: *Zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven*; zo geeft dat duidelyk te kennen, dat'er een zekere soort van *sterven* zy, namentlyk *in den Heere*, en een soort van *sterven*, het welke *buiten den Heere* is; en allerley soorten van mannen en vrouwen *sterven* op eene van deze wyzen. Het is byna, als ot'er gezegd wierd: wild gy weten, wie inder daad *gelukkig* zyn? het en is niet yder een die *sterft*; maar zulk een alleen die *in den Heere sterft*. Gy weet, wat de *dood* zy; en wy hebben niet noodig u dezelve te beschryven. Gy zult ook zeer ligtelyk overhellen, om te denken dat het niet behoeft *bewezen* te worden, dat *alle menschen* moeten *sterven*; en wy wenschten wel, dat het bewys hier van niet *noodig* was. (1.) Zie evenwel wat *Paulus* zegd *Hebr: ix: 27.* *Het is den mensch gezet eenmaal te sterven.* en *Rom: v: 12, 14.* *De dood is doorgegaan tot alle menschen: en die dood heeft geboerscht van Adam, tot Mozes, ook over die genen, die niet gezondigd en hebben, in de gelykheyd der overtredinge Adams.* (2.) Het is ook zeker, uit de oorzake des doods, welke de
zonde

EERSTE PREDIKATIE. II

zonde is, enden vloek Gods over de zonde. *De bezoldinge der zonde is de dood* : en al waar de zonde is , als een oorzaak , daar moet ook de dood wezen , als het uitwerkzel. (3.) Ja het kan bewaarheyd worden door een *ondervinding* van byna 6000 jaren ; in dewelke geene menschen , door alle de geslagten heen , geboren zyn , of zy zyn ook gestorven. Wy en spreken hier niet van die buitenwone voorbeelden van *Enoch* en *Elias* , die , op een zonderlinge wyze , door Gods vrymagtige bestier van het *sterven* zyn vrygelaten ; wy en willen ook niet spreken van het gene de Heere , met henlieden deed , in de plaats van den *dood* , of om ze te stellen , in een staat van vatbaarheid , om de onsterfelykheyd te kunnen dragen. Gods gewone weg van handeling met de stervelingen is het alleen maar , tot welkers beschouwinge wy geroepen worden. Het is genoeg te weten , dat die *Patriarchen* de *sterfelykheyd* hebben afgelegd en de *onsterfelykheyd* aangedaan ; schoon wy de wyze en het middel daar van niet en begrypen. Maar let op het geslagte van het menscbdom ; en gy zult vinden dat die gene , die het *allergangste* leefden , op het laatste stierven ; als *Adam* , *Enos* , *Kainan* , *Melaleel* , *Jared* , *Gen. v.* en *Metbusalem* , die , schoon hy

12 EERSTE PREDIKATIE.

969 jaren leefde , egter is gestorven. En daar werd gezegd *Pred: viii: 8. Daar en is geen mensche die heerschappye heeft over den geest , om den geest in te houden : ende hy en heeft geene heerschappye over den dag des doods ; ook geen geweer in dezen tyd : ook en zal de godloosheyd hare meesters niet verlossen.* Daar en is geen mensch , die magtig is zynen geest , in zyn lighaam te behouden : Daar en is geen vrylating of *verschoning* in dien *stryd* ; geen middel om den *dood* te *ontwyken*. De godlooste mensch , die den *dood* het allerverste van zig steld , en zalze egter niet ontgaan : En dewyl hy dit zelfs voor bewezen moet houden , en alle eeuwen de waarheyd hier van bewezen hebben , zo en zullen wy op deszelfs be-
toog niet langer blyven staan ; maar tot het gebruik van dien overgaan.

Gebruik
I.

Eerste gebruik. Wy dienen den *indruk* van de *waarbeyd* van dit stuk zeer diep in ons te vestigen en vast te hegten ; en te gelyk velen onzer te bestraffen , die zo ten eenemalen buyten dezen *indruk* leven. Wy houden helaas ! de algemeyne *waarbeden* doorgaans voor toegestemd : maar wat het behoорlyke *gebruik* of de toepas-
sing van dezelve in onze levens- wyze be-
langd ; zo stellen wy ons ten meerendeele aan , als of zy *onwaarbeden* waren. Wy
leven

leven als *sterfelyke* menschen , in opzigte van *ziektens* , en zwakheden , en becomingsen : maar wy leven , als of wy *onsterfelyk* waren , in opzigte van de gezette gedagten , die wy moesten hebben van de *toekomende eeuw*. Laat ik u derhalven eens in een *verstandige droefheyd* doen stil staan. Hoe dikwyls denkt gy wel ernstig op uw *sterven* ? Wanneer hebt gy uwe rekeninge en uwen staat dies aangaande met 'er daad opgemaakt ? Wanneer keerde gy tot uwe *barten* in , om te zien , hoe het met u , in uw' *sterven* , gaan zoude ? Hoe dikwyls hebt gy , op deze wyze , uw' *testament* , om zo te spreken , gemaakt ? En wanneer hebt gy van de dingen van de *wereld* afscheyd genomen , en ze vaarwel gezegd , en ze eenigermaten aan een kant gezet , uit aanmerkinge , dat de *dood* een cyndelyke scheydinge tusschen u en dezelve zal maken ? Let eens op deze weynige bewyzen , waar aan gy zien kund , dat gy nog met 'er daad op uwe *dood* en *sterfelykheyd* niet en hebt gedagt. (1.) De dommelyke *gerustheyd* , waar in wy gemeenelyk leven , en onze groote onwaakszaamheyd zeggen duidelyk , dat wy in 'er daad niet op het *sterven* denken. Indien wy op den *dood* dagten , zouden wy dan zo *zorgloos* kunnen zyn , in onze
reke-

14 EERSTE PREDIKATIE.

rekening met God, en zo weynig bekommerd, wat 'er van onze onsterfelyke ziel zal worden, en leven, als of 'er geen eeuwig leven was; even als de menschen van de

Matth: oude wereld deden, welke *aten en dron-*
xxiv: 38. *ken*, en nimmer hunnen tred, om zo te spreken, eens veranderden? Ach! is het nu met de meesten zo niet gesteld? De *dood* blikkerd, als een valk uit de lugt, op de meeste menschen, die niet op hunne *boede* zyn, wyl zy deze algemeyne waarheid niet tot regte gebruikmakinge en gelooven. Daar zoude zulk een diepe en ongevoelige *gerustheyd* niet kunnen zyn, zo 'er *ernstige* gedagten en een wezentlyk geloov van de *dood* was. (2.) De groote *aardsgezindheyd*, de onverzaadbare *gretigheyd* en begeerlykheyd naar de dingen van de *wereld*, als of men dezelve onophoudelyk zoude byblyven, spreken dit klaar en overtuigend uit. Geloof my, het *ernstig* denken, op den *dood*, zoude ons geweldig *spenen* en aftrekken van deze dingen. De menschen helaas! zoeken hier een *geluk* in den *tyd*, als of zy een *eeuwigdauwend* verblyt in de wereld zouden hebben; gelyk dien armen *rykaard* in het

Luc: xii: *Euangelium*, die beestagtig genoeg tot
19. *zyne* ziele zeyde: *Ziele, gy hebt vele goederen, die opgelegd zyn voor vele jaren, neemt ruste,*

ruste, eet, drinkt, zyt vrolyk. Indien de menschen den *dood* reysvaardig te gemoed zagen, zy zouden zig zelven zo niet opproppen met deze wereldsche ledige dingen, die slegts mismaakte en ongeschikte voorwerpen zyn, om te kunnen voldoen aan de wyduitgestrekte begeertens van een *onsterfelyken* geest, die, wegens hare geschapenheyd, is verheven tot de vatbaarheid van een geluk, het gene van een hooger en uitmuntender aart is, dan deze dingen met eenige mogelykheyd zouden kunnen bereyken. Neem dit dan voor een handtastelyke blyk van uwe ongodisterye en *ongeloovigheyd*, omtrent dit zwaarwichtig stuk, en laten de gedagten van de *dood* by u meer ingang vinden, om uw' driftig en onmatig najagen van deze wereld te besnoejen en te *matigen*.

(3.) De groote en onverdragelyke *bo-vaardy* en pragt van mannen en van vrouwen is hier van ook een bewys. Indien gy ernstig aan den *dood* dagt, en geloofde, dat zy zeer naby was, en zelfs aan de deure legt, en gy uwen adem in uwe neus-gaten draagt, het zoude u ootmoedig met God doen wandelen, en in uwe verkeeringe met malkanderen *nedrig* doen zyn.

(4.) De *schaarste voorbereyding* tot het *sterven* en voor het toekomende leven

(al

16 EERSTE PREDIKATIE.

(al was'er anders niet) zegd duydelyk en onlooohenbaar genoeg, dat gy den *dood* nog niet *ernstig* op uwe harten legt. Want indien gy zulks deed, gy zoud meer tragten om *schatten op te leggen*, voor het *toekomende*, en uwe genegentheden naar den hemel en de *dingen die boven zyn*, om zo te spreken, te doen *verhuysen*, en uw' *anker* te werpen in het *binnenste des voorhangzels*.

Matth: vi: 20.
Kolk: iii: 1.
Hebr: vi: 19.

Tweede gebruyk. Om deze voorge-
noemde *gerustheyd* en domme onverschil-
ligheyd tegen te gaan, zo laat ik u bid-
den van, met meer *ernst*, te denken, op
een stuk, het welke zo *zeker* is; en meer
moeite te willen nemen, om u zelve daar
toe te bereyden. De *eeuwigheyd* is lang;
ô! zy is wyd uitgestrekt en onbegrype-
lyk lang. *Hemel* en *hel* zyn zaken van
een groot, een onuitsprekelyk groot ge-
wigt en gevolg; wanneer de *Heere des*
huyses is te *rust* gaan leggen, en de *deure*
heeft *gefloten*, zo en is'er van dien tyd
af, geen opening meer voor yemand.
Nu is het *zomer*: *voorzie*, ô! *voorzie* u
zelven voor uw' langen *winter*. Het is een
quaad overleg, dat men dat gene, dat van
de allermeeſte *aangelegentheyd* is, het aller-
verſte zoude laten *agterblyven*, en dat,
gy de verzekering van uwen *eeuwigen ſtaat*
aan

aan een kant zet, tot op den tyd van ziekte of van sterven. Gy en weet niet of gy oyt, door eenige langduurige ziekte, zult worden *gewaarſchouwt*; en de ziekte zal veel met haar zelven te doen hebben. Ook en weet gy niet, of gy niet, op het *ſchielykſte* in een oogenblik zult worden weggerukt. En gelooft het vry, het is geen geringe zaak *wel te ſterven*, en den dood te mogen hebben als eene deure en een ingang tot de eeuwige gelukzaligheid.

Ten eynde gy u zelven dan *opgeſpoort* moogt vinden, om *ernſtig* en in tyds op den dood te denken; ten eynde gy, met den luyaard niet moogt zeggen: een weynig ſlapens, een weynig ſluymereus, een weynig handvouwens al nederliggende, waar door de dwaas ten verderve komt; zo overweeg eens (1.) Dat het niet het bloote willen zal zyn, het genen u *wel* zal doen *ſterven*. Bileam had ook zulke wenschen, om te ſterven den dood des opregten, en evenwel en konde het hem niet baten. Verquist uwe dagen niet ydelyk: verbeuzel' uwen tyd niet vrugteloos, want de dood komt geduurig *nader*, en, wanneer zy komen zal, en zal ze geen *uitſtel* geven, of wagten op uwe voorbereydinge. Tragt derhalven in een *waakzame* en *biddende*

Spreuk:

VI: 10.

XXIV: 33.

Num:

XXIII: 10.

18 EERSTE PREDIKATIE.

gestalte gevonden te worden. *Zalig is de Dienstknecht, die, wanneer zyn Heere komt, zal gevonden worden, also doende; als wagtende op de komste zynes Heeren, en gereed om hem terstont (of op de aller-eerste klopping) open te doen, agtervolgens Luc: xii: 36, 37. O! wat is dat daar een wonder nadrukkelyk woord!*

(2) Denk eens, hoe *weynige* dat'er zyn, die tot de *dood bereyd* zyn, en hoe *weynig* dat'er zyn, die, by hun *sterven*, vryheid en genade erlangen, om zig zelven te *bereyden*. Zommigen, beken ik, als onder anderen een *Moordenaar aan het kruys*, vinden *genade*, op dat niemant en mogte *wanhopen*; dog ook maar *een*, op dat niemant *vermetel* worde; maar op dat yder een mogte *bekammerd* worden, om wel en waakzaam op zig zelven *agt te geven*. Vele zullen'er buyten twyffel naar de *helle* gaan, die wel zullen tragten om in den *bemel* te komen, maar zy en zullen niet kunnen. Daar kan, by het *sterven* van godlooze en ongodistishe menschen een soort van *geween* en van *gehuyl* wezen, om dat zy niet *in tyds* begonnen te zoeken om in te gaan; gelyk als het oogmerk van die *Parabel* aantoonde. Indien gy de taal eens hoorde van zo velen, die'er in de *helle* zyn, ô! hoe kragtig zou-

zouden zy u dit stuk voorpreêken? *Wagt* u dog van den tyd uit te *stellen* of te *verwaarloosen*. Menigen, die daar zyn, zo gy ze kond hooren spreken, zouden wel haast tot u zeggen: ô! dat was onzen ondergang, en stelde ons buiten staat van zaligte worden. Maar, zo het woord van God u niet *bewegen* kan, nog ter ernstiger overweginge hier van kan opwakkeren; schoon'er dan al yemant van den dooden opstond, en tot u predikte, het en zoude in u dog geen aandoeninge tot uw voordeel te weeg brengen. (3.) Denk, dat hoe langer gy wagt, met op het *sterven* te denken, hoe dat het *sterven*, wanneer het komen zal, *verschrikkelijker* zal wezen. Voor af gaande ernstige en betamelyke gedagten over den dood, zouden zeer veel toebrengen, om de *vreesfelykbejd* van den dood te verzagten. Maar als de dood u geweldig en *schielyk* overvalt, en u in de *wereld vast gemaakt* en neêrgezeten vind, en u daar van noodzakelyk zal willen hebben losgemaakt en doen opryzen; in zulken gevalle is de dood waarlyk een *Ko-* Job xviii:
ning der verschrikkingen. Maar indien gy ^{14.} dagelyks wildet *sterven*, en door *gemeynzame verkeering* met den dood, tot ondervindinge mogt komen van die *kleyne doodingen*, om zo te spreken, welke

moeten voor af gaan, dat zoude u den *dood* zelve, wanneer ze u zal overkomen, zeer veel gemakkelyker maken: te weten, indien gy stierft aan uwe *begeerlyk-beden* en afgoden; indien gy der *wereld* waart gestorven en der dingen die in de wereld zyn; dan zoude de *dood*, wanneer zy komen zoude, maar weynig by u te doen vinden. Het is de *aankleving* van uwe harten aan deze dingen, en uwe *gehegtheyd* aan de zelve, die u de *dood* zo *verschrikkelyk* maakt. Want zy en zal u voor at geen *tyd* of *plaats* benoemen, en in *onderbanaeling* met u komen, maar u *schielyk* en *onverbiddelyk* van die dingen komen afscheuren. (4.) Denk eens, dat, *hoe later* gy een begin maakt van uwe gedachten over uw *ewigen staat* te laten gaan, en ernstig op het *sterven* te denken, hoe *meer werks* gy zult vinden, wanneer de *dood* eens komt. O! het *sterven* brengt *veel werks* mede (zelfs voor den genen die 'er al op gedacht hadden) hoe men het *geloof* in Christus regt gegrond zal krygen, hoe men zig zelve in het *ewige verbond* ter zaligheyd zal overgebracht krygen, hoe dat men, in een *lydzame*, stille en effen moedige gestalte wezen mag, om die *schrikken*, die den *dood* verzellen, te keer te kunnen gaan, hoe men van de

EERSTE PREDIKATIE. 21

wereld zal afgetrokken wezen , en zyne genegentheden *bemelwaarts* gerigt hebben. In der daad , *hoe langer* uitstel dat gy maakt , *hoe meer* gy zult te *doen* vinden , en *hoe minder* gy 'er toe *beqaam* zult zyn. En is dat , dunkt gy , *wysheyd* , dat gy uw *grootste* en *nodigste* werk op het *laatste* laat aankomen , en op de *zwakste* en *onbequaamste* tyd , om 'er u meê bezig te houden ? En evenwel is dit helaas ! de beklagelyke , dwaze onzinnige , traanwaardige en ziel-verdervende handel-wyze van zelfs de *meeste* toehoorders van het *Euangelium*. Daar en is niet een van deze dingen , of het moet voor den *dood* gedaan wezen , of het en kan in 't geheel niet gedaan worden.

En wat is hier de *zaak* dog , daar het om te doen is ? ô ! wat is het ? het en is hier niet te doen , om tien of twintig jaren *gelukkig* of *ellendig* te wezen ; maar om een *eeuwigheyd* van geluk of van rampzaligheyd , in de allergrootste mate en den allerhoogsten trap , die men zig zoude kunnen verbeelden : En zou zulk een bezigheyd *verschoven* en uitgesteld mogen worden ? En even hierom is het ook , dat in onze Textwoorden het *sterven in den Heere* zo zeer werd aan-geprezen.

II. Laat ik nu , alvorens myne *Leereden* te *sluyten* , met een woord zeggen , wat het zy , in den *Heere te sterven* : Het gene wy hier zien voorgedragen , als de *groote en noodzakelyke boedanigheyd* van die genen , die met een welgegrond *vertrouwen* en *billyke verwagtinge* van *gelukzaligheyd* sterven. En wy vinden drie *schriftuurlyke spreekwyzen* , die , tot opening hier van , zeer veel kunnen toebren- gen (1.) Het brengt mede een *zyn in Christus* , gelyk wy die uitdrukking vin- den 2 Kor: v: 17. *Indien yemant in Christo is , die is een nieuw schepzel*. Dit steld vast een *vereeniging* met hem , door het *geloove* ; als *Christus* zyne armen uitbreyd , en die ziel by hem inneemt , die tot hem vlied , die zig met hem *vereenigt* , en aan hem vast kleedt , gelyk een *ent* , die op den *stam* is ingegrift , of gelyk zig een *doodslager* in de *vrystad* pleeg te verschui- len. Dit is de *eerste* trap en grondslag der *gelukzaligheyd* , en het brengt met zig mede een *nieuwe natuur* en een *nieuw leven*. (2) De *tweede* uitdrukkinge is Gal: 11: 20 *Ik leve , dog niet meer ik , maar Christus leeft in my : ende het gene ik nu in 't vleesch leve , dat leve ik door 't geloove des Zoons Gods , die my lief gehad heeft , ende hem zelven voor my overgegeven heeft*. En dit is

is een *stap nader* ; wanneer een mensch , door het *geloove* , zynen *toevlugt* tot *Christus* genomen heeft , en toeneemt en *gebruik* maakt van het *regt* , het welke hy op hem heeft , en van zyn belangen aan hem , om de werkzaamheden des *levens* te volbrengen. Dit *leven* in *Christo* , of door het *geloof* van *Christo* , geeft mede te verstaan en predikt duidelyk een *nieuwe natuur* en een *nieuw leven* , in de werkzaamheden des *levens* , door *vrugten des Geestes* voort te brengen ; en het maakt een mensch in der daad een *Christen mensch* of een *menschte Christi* ; die niet alleen de pligten van den *Godsdienst* , maar alle zyne zedelyke , en burgerlyke en natuurlyke bedryven uitoeffend , in een *betrekking* tot *Christus* ; levende dus , als een *Christen* , als *Geestelyk* en door den *Geest* , volgens het woord van *Paulus* , 2 *Cor: v: 15*. Niet meer zig *zelven* levende , maar den *genen* , die voor hem gestorven is en opgewekt.

(3.) Daar is ook een *sterven in den Heere* , (gelyk het woord van den *Text* meêbrengt) het welke op het voorgaande volgt. In hem te *leven* is de *weg* na de *gelukzaligheyd* , en in hem te *sterven* is de *deure* zelve , waar door men tot de *bezittinge* der *gelukzaligheyd* ingaat. Dit *sterven in den Heere* onderfeld nu het *voorige* , en heeft nog

24 EERSTE PREDIKATIE.

wat *meer* in ; namentlyk , gelyk 'er een werkzaamheyd des geloofs is , om in hem te leven , zo moet 'er ook een werkzaamheyd des geloofs zyn , om in hem te sterven. En dat behelst (a.) zyn toevlugt op nieuws en met *berbalinge* tot Christus ter verschuylinge te nemen ; gelyk zo Paulus , Phil: III: 9. Een zoeken , om in hem gevonden te worden , een uitgaan als 't ware uit ons zelve , en een werpen van ons zelve op hem , als op ons schip , om door den dood naar het leven henen te varen ; verlockenende op nieuws onze eygene geregtigheyd , en aan de zyne vasthoudende ; ja verlockenende zelfs het werk van ons Geloof , voor zo verre het een werk is. (b.) Het brengt mede een vertrouwen en staat maken op Christus , als die ons , door den dood , zal henen dragen , berustende in en steunende op dien grond ; blyvende onze ombelzingen aan hem vast houden ; vernoegd en wel te vreden zynde , om het met hem te wagen , en onder zyn geleyde door den dood henen te gaan ; en een woord van toezegginge van Christus hebbende ontfangen , aan het zelve gemoedigd vast te houden , en met den ouden Simeon te zeggen : Nu laat gy , Heere , uwen dienstknecht gaan in vrede , na uw woord , Ik ben te vreden , Heere , dat ik my

my by *Christus*, om zo te spreken, in mag schepen, en met dat vaar-tuyg, den zeeboezem des *doods*, wanneer het u zo behagen mogt, mag doorzeylen. (c.) Het behelsd een nedrige *berusting* en *voldoening* van ons zelve, op deze gronden; *verblydende* ons niet alleen in hem, als den *Algenoegezamen*; maar *vertroostende* ons zelve, daar in, dat wy zo op hem steunen, en agtende ons zelve even daar door *gelukkig* te wezen.

Wy zullen alle drie deze laatste dingen cenigzins voorgesteld vinden, in die laatste woorden van *David*, dien hy, wanneer hy *sterven* ging, als een *Zwanen-zang*, liet hooren, 2 Sam: xxiii: 5. *Hoewel myn buys also niet en is, by God; nogtans heeft by my een eeuwig verbond gestelt, dat in alles wel geordineerd ende bewaard is: Voorzeker is daar in al myn beyl, ende alle lust, boewel by 't nog niet en doet uitspruiten.* (A.) Hier is de eerste stap van het overgeven van zig zelve, en van het vlugten, om zynes levens wille, tot de genade van God, in *Christus*, die, in het verbond, werd voorgedragen. (B.) Hy gaat voort, en vertrouwt zig zelve op, en vernoegt zig zelve met dat *Verbond*, noemende het zelve in alles wel geordonneerd en bewaard; bequaam en genoegzaam, om

B 5

hem

26 EERSTE PREDIKATIE.

hem zyn *zielen-wensch* te doen erlangen. (c.) Men ziet 'er ook zyn *vermaking* en vergenoeving in het zelve, zyn *berusting* daar in, *voorzeker is daar in*, zegt hy, *al myn beyl en al myn lust*. Het is al wat myn harte wenschen kan. Het is *mensura voti*; De uiterste mate myner wenschen. Ik heb niets meer van noden: ik verlang ook niets meer.

Als wy nu spreken van *in den Heere te sterven*, zo zouden wy u gaern opwekken, om alle drie deze *stappen* te zamen te voegen. (1.) Benaerstig u, om, *in hem* te mogen zyn. Het is onmogelyk *in hem te sterven*, zonder dat men *in hem* zy. Al wie zalig zoude willen worden, met *in hem te sterven*, die zou voor al de aanbiedingen van het *Euangelium* moeten aannemen, naar *Christus*, ter verschuylinge, henen *vlieden*, en zig aan hem, door het *gelove*, *vast houden*, en daar na staan, om het buyten allen twyffel, te kunnen stellen, dat hy waarlyk *in hem* zy. O! maak dat vast en zeker, dat gy hem een ziel, om ze zalig te maken, hebt overgegeven, en berust ten vollen, in hem, als uwen Zaligmaker. (2) *Leef*, door het *gelove*, in hem. Daar is niemant, die zig beloven kan *in Christus te sterven*, die niet ernstig gezogt en heeft *in hem te leven*.

Maak

Maak het openbaar, dat gy, *in hem*, leeft, door een andere *levenswyze* te vertonen, als de vleeschelyke menschen doorgaans, in hunne *natuur-staat*, laten zien. God mag een *moordenaar* aan het *kruys* toepen, en doen hem *in Christus sterven*, die noyt te voren *in hem geleefd en had*; Dog niemand uwer kan die troostelyke verwagtinge hebben, dat hy zo *met u* zal willen handelen. En daar, met *eenen* dus gehandeld is, daar sterven 'er twintig, zo niet honderd, ja zeer velen, *zonder dat*. En laat my toe, dat ik het zegge. Zo God oyt mannen en vrouwen, met *ongevoeligheid* omtrent het *sterven*, heeft geslagen; het is handtafelyk, dat hy, te dezer tyd, zeer velen daar mede slaat. Het is buiten twyffel aan zommigen onder u niet onbekend, hoe God eenigen, met die *ongevoeligheid* geslagen heeft, die, geduurende hun *leeftyd*, den spot dreven met de ernstige oeffeningen van godzaligheid. Daarom zeg ik nog eens, maak uw *zyn in Christus* vast, doe uw *zyn in hem* uitblinken, door uw *leven in hem* en voor hem.

Wy zullen voor tegenwoordig niet verder op dit onderwerp blyven aanhouden. God zelve roept ons, om 'er ernstig op te denken. *Ziektens*, slagen van oordeelen en
sterfte

28 EERSTE PREDIKATIE.

sterfte hebben zelden meer, als nu ge-
heerscht; en zo 'er oyt een *tyd* was, dat
de menschen geroepen wierden, om te
geloven, en een leerstuk, als dit is, op
het *harte* te leggen; het is deze *tyd*. Het
kan wel wezen, dat 'er hier zommigen
tegenwoordig zyn, die, eer weynig dagen
verloopen zyn, de waarheyd hier van zul-
len ondervinden: en wie weet, wie deze
zommigen zullen zyn? Zo gy gelukzalig-
heyd verwacht, zo leert *sterven*; en zo gy
wenscht in *Christus* te *sterven*, zo leert in
hem te *leven*. En gelyk de Heere *Johannes*
gebied deze woorden te *schryven*; zo be-
velen wy u dezelve te *lezen*, en dikwyls
daar op te *denken*: *Zalig* zyn de dooden, die
in den Heere *sterven*, van nu aan: *Ja* zegt
de Geest, op dat zy rusten mogen van hunnen
arbejd: ende hunne werken volgen met
hen.

TWEEDE PREDIKATIE

O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft , zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven , van nu aan : Ja zegt de Geest , op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid : ende hunne werken volgen met hen.

DAAR is een ding , dat alle menschen met malkanderen gemeyn hebben: en dat is een natuurlyke neyging , een trek en een begeerte naar geluk of zaligheyd. Maar daar zyn twee dingen , waar in het grootste gedeelte van de menschen by uitnementheyd mistatten. (1.) In het zoeken van de zaligheyd, daar zy niet en is te vinden , en in dat gene, voor zaligheyd te keuren, het gene zulks niet en is , maar henlieden voor eeuwig ellendig laat blyven. (2.) Dat wanneer zy al eenige stralen van de gelukzaligheyd en van dat gene, waar in zy gelegen is, hebben zien aanblikken, zy zig dan grofselyk

III.

felyk misnemen, omtrent den *weg*, om 'er toe te komen. Deze woorden geven ons een opmerkelyke beschryving van de *ware gelukzaligheyd*, en een duydelyke *bestiering*, tot dien *weg*, langs welke men daar toe geraken kan. Zy toonen eenvoudig, waar zy in gelegen zy. Laat een blinde en vooringenomen *wereld* daar van oordeelen wat zy wil: *Zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven*. Dat is alleen *ware gelukzaligheyd*, die ons een *sterven in den Heere* doet genieten: En dat is de eenige *weg* tot de *ware gelukzaligheyd*, *in Christus te zyn*, in hem te *leven* en in hem te *sterven*.

Dit is een stoffe van de uiterste *aangelegentheyd*, en zonderling *toepasselyk* op onze *tyden*; zynde het niet onwaarschynlyk, dat de Textwoorden, met opzigt op deze tyden zyn gesproken. Wy zullen dieswegens voortgaan, om nog een weynig, tot het gene wy laatstmaal zeyden, toe te doen.

De Leeringe, die wy voor tegenwoordig zullen voorstellen en vervolgen, legt eenvoudig en by den eersten opslag open, in de eygen woorden van den *Text*: Zy zyn *zalig* en *gelukkig*; ja zy alleen zyn *zalig* en *gelukkig*, *die in den Heere Christus zyn gestorven*, of die nog in hem zullen

zullen *sterven*. Een *stem* uit den hemel bevestigt het aan *Johannes*, en de *Geest* voegt 'er nog een *bestempeling* by: *Ja* zegt de *Geest*, welke de *Geest* van *Christus* is, de *Geest* der *waarheid*.

Wy zullen, eer wy verder gaan, deze dingen, die in het *Leer-stuk* en ook in de woorden van den *Text* leggen, met een woord of twee ophelderen. En wel (1.) zullen wy zien, wat deze *zaligbeyd* mag wezen. Immers daar werd hier van gesproken, als van yets, het gene by uitenmentheyd zo is: het is de eenige gelukkige staat, dewelke met *waarheid* daar voor alleen in de gantsche wereld, kan gehouden worden: het is *geheel en al* volkomen *gelukzalig* te wezen. (2.) Welke de noodzakelyke *gesteldheyd* zy van die genen, die *zalig* worden gesproken. Het zyn niet die genen die *sterven*; maar die in den *Heere* *sterven*, die *gezaligd* zullen worden.

En, om hier van eenige ophelderinge te geven, zo zullen wy by het gene wy laatstmaal gezegd hebben, dit nog daar by voegen, dat 'er van *tweederley* soort van *sterven* in de *Heylige* *Schriften* werd gemeld. (1.) Daar is een *sterven* in de *zonde*. Indien gy niet en geloofst, dat ik die *ben*, gy zult in *uwe* *zonden* *sterven*,

32 TWEÈDE PREDIKATIE.

ven, zegt *Christus* tot de Joden, *Joh: viii: 24.* En dit behelst twee dingen. (a.) Gy zult *sterven* onder den *schuld* uwer zonden, onder den *vloek* en den toorn van God, dien gy u zelven waardig maakt, voor den dood, in den dood en naar den dood. (b.) Gy zult *sterven*, in een staat van zonde, in tegenstellinge van de *bekeeringe* van zonden: gy zult henen glyden en weggeraapt worden, in die zondige gestalte; gy zult uit de wereld henen gaan, in dien zondelyken staat. O! droevig en beklagelyk henen gaan! (2.) Daar is een *sterven* in den Heere. En dit behelst wederom twee dingen, die regtdraats tegen het *sterven* in de zonde overstaan. (a.) Dat de menschen, uit een gevoelen hunner zonden, zig zelven tot *Christus* hebben begeben, en door het geloove in hem van de *schuld* der zonde bevryd en met *Christus* gerechtigheyd bekleed zyn, en zo een regt en een eygendom aan die gerechtigheyd hebben. (b.) Het brengt mede een *afbreken* van den loop der zonden en een voortbrengen van vrugten eener *nieuwe natuure* en eenes nieuwen levens, door een levendig geloove in *Christus*, in wien, als in den waren *wynstok*, zy, als zo veele *ranken*, zyn ingeënted, *blyvende in hem*, en dragende vrugten voor hem, op dat

dat zyn *Vader* mag worden verbeerlykt, en zy voor zyne *Discipelen* bekend mogen worden. *Joh: xv: 1--8.* Dewelke, gelyk zy met hem door het geloove zyn vereenigt, zo hebben zy ook met hem gemeynſchap door de vrugten der heyligmakinge. Deze en deze alleen zyn zo gezaligt; en die zaligheyd is tot henlieden alleen bepaald en toegeëygent, en aan alle anderen volſlagen ontzegt, en zy daar van uitdrukkelyk uitgeſloten.

In het vervolgen van deze *Leeringe*, zal ik (1.) Die waarheyd opkelderen, dat zy zalig zyn, ten hoogſten zalig en alleen zalig, die geſtorven zyn of nog ſterven zullen, in den Heere. (2.) Zal ik twee of drie redenen bybrengen, om te betogen, dat die zaligheyd, aan den zulken en niet aan eenige anderen, byzonder eygen zy. (3.) Zal ik een weynig ſpreken tot gebruykmaking en bevordering van deze waarheyd.

A. Om het eerſte aan te toonen, namentlyk dat zy uitnemen gelukzalig zyn, die in den Heere geſtorven zyn, of nog zullen ſterven, en zullen wy niet anders behoeven te doen, dan een beſchryving te geven van geluk en van zaligheyd; en die zullen wy bevinden, in al zyn eygenſchappen en omſtandigheden net gepaſt over een

te komen, met die genen, die *in Christus* zyn *gestorven*, of nog zullen *sterven*. O! myne Toehoorderen, merk dit niet aan als een vertelling of een lugtige gedagte; maar als yets, dat van een groote *zake-lykheyd* is; een zaak, die nu zommige *Christenen* van onze kennis, die *in den Heere* zyn *gestorven*, reets al genieten, en die andere eerlang genieten zullen; en die gy, door het *geloove* in hem, alle moogt genieten, zo ge maar u-zelfen daar van niet en versteekt. *Twee* dingen zyn'er, die tot het ware *geluk* of de *zaligheyd* noodzakelyk zyn, en dezelve uitmaken. (1.) Een volkomen *vrydom* van alle *quaad*, van al wat lastig valt, of eenige onrust kan veroorzaken; als mede van allerley zondig, berispelyk of onbetame-lyk gebrek of wanstal: want de *gelukza-lygheyd* en kan, met geen ding van dien aart, bestaan of zamengaan. (2.) Een ophooping van al wat *goed* is, en noodzakelyk vereyscht word, om het *geluk* en de *zaligheyd* te volmaken. Welke *beyde* dingen genoten worden by den genen, die *in den Heere* *sterven*, en by den zulken *alleen*.

«. Wat het *eerste* gedeelte van de *zaligheyd* belangt; zy, die *in den Heere* *sterven*, zyn van alle *quaad* ten vollen *bevryd*.

Het

Het gene wy bewaarheyd zullen vinden; het zy dat wy 'er in het *gemeyn* op letten, of in de byzondere betrekkinge tot het oogmerk van den Text. *Zy* zyn bevryd van al die *quaden*, die een *quade tyd* kan medebrengen. Het zoude niet ligt vallen ons tot een byzondere overweginge van deze *zaligheyd* in het breede in te laten, en wy zullen dieswegens het oog maar vestigen op eenige *algemeyne* hoofdzaken, om de zaak zo veel op te helderen, als de tegenwoordige *stoffe* vereyscht.

(1) *Zy* zyn bevryd van alle zonde, die Hebr: xiii de bron-ader is van alle *quaad*. De ²³.
Geesten der regtvaerdigen zyn, voor den Throon, *volmaakt* geworden. Het is voor 't verdorven *vleesch en bloed* niet geoorloft daar in te komen. Daar en is geen opstand van de *wet*, die in de leden Rom: viii is tegen de *wet des gemoeds*; geen overblyf- ²³.
 zel van een *boos harte* of van *ongeloof*, om Hebr: iii af te wyken van den levendigen God, nog ¹².
 eenig moe- worden van *Heylige pligten*; maar een volvrolyk dienen van God *dag en nacht*, dat is zonder eenige of de minste Openb: iv: 8. onderlatinge: want daar en is geen *dag en nacht*, maar een *gestadige dag* in dat leven. Dan, ô! dan zal die *bede*, zo dikwerf tot hem in de gebeden zynes volks tot hem opgezonden, *uwe wille geschiede*,

36 TWEEDE PREDIKATIE.

gelyk in den hemel, also ook op de aarde, hare vervullingge hebben. Daar zal dan het allervolmaakste volbrengen van zynen wille wezen. Daar dienen hem zyne knechten in zulk een geestelyk veradelden staat, als hy nimmer op aarden van henlieden was gediend geweest. Dit ligtvaerdig, ydel en ongestadig harte zal bestendig zyn gemaakt, en alsoo vast gevestigd, als een

Openb: onwrikbare *pylaar in den Tempel Gods.*
 III: 12. Dat *ongestuimig*, buytensporig en dwalend gemoed zal dan *kalm* en voor altoos ter neêr gezet wezen, en zo kragtig vast gehegt, op de bespiegeling van dat *allerzaligste* voorwerp, dat het zo lang niet, als voor een oogenblik, daar van werd afgetrokken. Daar en zal dan geen de minste genegentheyd of bequaamheyd zyn tot cenige *afzwerfinge*. O! wat zouden zommige wel willen geven (was het maar te koop) voor dit stuk van de *zaligheyd!* om eens *volkomen* en voor altoos *verloft* te mogen wezen van een *ligbaam des doods*, en van een menigte van deszels zondige verstrikingen, en van de gevaarlyke dieptens, daar het henlieden zomwylen al henen dryft, (2.) Zy zyn volkomen *bevryd* van alle *verzoeking*en tot zonde. In dat *allerzuyverste* en helderste opper-gewest en waaid de minste
 lugt

Rom: VII:
 24.

TWEEDE PREDIKATIE. 37

lugt van *verzoeking*e niet. Daar is al zo weynig *verzoeking*e, tot *zonde*, van *buiten*, als 'er *genegentheyd* is, tot *zonde*, van *bin-*
nen. En by gevolg is daar een volle *vry-*
dom van *vreeze* voor eenige hachelykheyd
 of gevaar van *zondigen*. Niets dat *ver-*
ontreynigt is komt in de *poorten* van het Openb:
nieuwe Jerusaleem. Daar *zonde*, dood en xxi: 27.
 Duyvel eens in den poel zullen zyn ge-
 worpen, daar en zal geen quaad voor-
 beeld van verleydinge meer wezen; maar
 in tegendeel zo 'er eenige *opsporing*, en
 versterking, en aanmoediging van den
 een aanden anderen noodig was, dat zou
 'er by uitnemen^theyd zyn te vinden.
 Daar, daar is, dat meer is, een Heylige
vrydom van de moejelykheyd van *wagt-*
boudinge hier beneden. Welke *wagthou-*
dinge, schoon zy een vereyschte, nuttige
 en noodzakelyke *pligt* is, in de *uitwoonende*
 heyligen, evenwel met veel *vreeze* en
 verdrietelykheyd gaat gepaard, waar van
 de *gestorvene in den Heere*, de zegepralende
 heyligen, volkomen zyn ontslagen.
 (3.) Zy zyn *bevryd* van alle *aanklagte* over
zonden. Zy hebben daar geen *lastige* of
 ontruftende oeffening van het *geweten*.
 De onmiddelyke genieting van Gods *naby-*
beyd steltze zo *gerust* en te vreden, dat
 niets hunne ruste *storen* kan. Daar zyn
 C 3 zy,

38 TWEEDE PREDIKATIE.

zv, onder geen *afwykinge* nog *vreeze* van
 afwykinge. En dit zyn dikwyls twee
 droevige oeffeningen van de *vromen* hier
beneden; de aanklagten van hun *geweten*,
 over *zonden*, en de zware bedruktheyd
 hunnes Geestes, ter oorzake van hunne
 atwykingen. Daar is ook daar en boven
 geen *lauwe* nog eenigzins *doodige* geeste-
 lyke gestalte; maar een gestalte, die al-
 tyd *frisch* is, en levendig, en op zyn al-
 lerbeste. Zy zyn God gestadig *pryzende*,
 onder de gevoelens van zyne *liefde*, dieze
 in hunne *pligten* overvloedig maakt. De
gestorvene in den Heere moeten dan zeker-
 lyk in een *allerzaligsten* staat wezen, wyl
 zy van allen dezen en zelfs van de *vreeze*
 van dien *bevryd* zyn. Maar (4.) zy zyn
 ook nog *vry* van alle de *uitwerkzelen* der
zonde. Daar en is geen *vloek*, geen *toorn*,
 geen *ziekte* des lighaams, geen *benauwttheyd*
 des Geestes, geen *verschrikkinge*, geen *vreeze*
 van Gods *verbolgentheyd*, geen *armoede*,
 geen *schaarsheyd*, geen *gebrek*, voor hen-
 lieden van *eenig ding* (hoe *armen* leven zy
 hier ook mogen geleden hebben) maar
 God is hen *alles en in allen*. Hy *vervuld*
 onmiddelyk, door hem zelve, het ledige
 van alle dingen, en *vervuld* de allerwyt-
 uitgestrekte vatbaarheden van de *ziel*.
 Zy zyn ook *bevryd* van al de *sukkelingen*
 en

Rom: II:
8.

Psaln
xxxiv: II.

I Kor: xv:
28.

TWEED E PREDIKATIE. 39

en moejelykheden , die hier in deze beneden - wereld zyn. Daar zyn geen ge-
vankeniſſen of boetens , geen *bezettingen*
of confiscatien. Daar en is geen droet-
heyd , want *alle tranen zullen dan van de* Openb:
oogen wezen afgewiſcht ; en dan zullen zy ^{VII: 17.}
volſtrekt gelukkig en zalig zyn , in de ^{- XXI: 4.}
volle genicting van God , tot in alle eeu-
wigheyd. Daar en is geen *verwyt* , nog
veragtelykheyd, nog *ſchande* ; maar daar is
een *nieuwe naam* gegeven ; daar zyn geen Openb:
verkeerde opvattingen , nog *agterdogten*, ^{II: 17.}
nog verwyderingen , nog oploopen-
den ; geen ſcheuringen nog verdeelingen ;
geen onbetamelyke driftten , nog heet-
hoofdigheden zyn daar ; maar een *aller-*
frayſte en volmaakte *eenigheyd* , en een
heylige overeenſtemming , in het loven van
God. Daar en is geen *verduiſtering* in het
verſtand , wyl daar de *kenniſſe* volmaakt
verlicht zal wezen ; geen ongeſchiktheyd
in de *hartſtogten* ; maar een allernauw-
keurigſte geregeltheyd ; geen verkeert-
heyd nog ſchoorvoeting in den *wille* ;
maar een allergewilligſte overeenkomſt ,
in alles , met den *wille Gods* ; zullende al-
les in den menſch zoetelyk te zamen loo-
pen , tot een *heylige harmonie* en ſchuldige
onderschikking aan het *Hoofd*. Daar
word nog *ergernis* gegeven nog genomen ;

C 4
daar

42 TWEEDE PREDIKATIE.

daar zyn geene bedroevende gerugten nog *quaad nieuws* ; ja het is onmogelyk dat zy 'er kunnen zyn, aangezien God alles onmiddelyk *besteld*, en zy alles wat hy doet voor *goed keuren*, en daar aan toejuicchen, en in alles wel vergenoegt zyn. Daar en zyn geen *omkeeringen* van koninkryken en *staten*, nog verwarringen en verwoestingen in de *Kerke*, om hun geluk daar te storen. En, *wyl* zy een volle grondige *kennis* hebben van Gods eyndeloos *wyze wegen* en handelingen, zo en kan het hunne zaligheyd niet *ontrusten*, schoon men al onderstelde, dat zy van alle die *omkeeringen*, en *verwarringen* en verdeeltheden, die het ons hier beneden zo bang maken, al *kennis* hadden. Nogtans is dit nog maar een *kleyn* gedeelte van de *gelukzaligheyd* der gener, die in den

Job xxvi: *Heere sterven*; en wat een *kleyn stuksken* hebben wy 'er nog maar van gehoord?

Job xxvi:
14.

2. Aangaande het *andere* gedeelte van hunne *gelukzaligheyd* (En ach ! dat gy weten mogt en gelooven, welke de *gelukzaligheyd* zy der gener die nu voor den Throon zyn!) Wy zeyden in het *gemeyn*, dat daar in is een ophooping van alle *goede* dingen, die noodig zyn, om ze volstrekt *gelukkig* te maken. En hier zullen dan, tot dat eynde, deze *vier* din-

TWEEDE PREDIKATIE. 41

dingen moeten te zamen loopen; welke alle plaats hebben in den staat der gener, die in den Heere sterven. (1.) Een *genieting* van God, als het *hoogste goed*: want geen andere zake of persoon kan de ware *zaligheyd* mededeelen, of een mensch in der daad *gelukzalig* doen zyn, dan God. (2.) Dewyl'er geen *genieting* van hem kan zyn, zonder *overeenkomste* met hem, zo werd'er dan tot de *genieting* van hem een *overeenkomste* met hem vereyscht: want wy en zouden God niet volmaakt en onmiddelyk kunnen of vermogen te genieten, in den staat waar in wy nu zyn. (3.) Het vereyscht een volle *mate* en *hoogsten trap* van de *genietinge Gods*. (4.) Het vereyscht een *geduirige en eeuwig genietinge* van hem. En alle deze dingen, als wy zeyden, moeten te zamen loopen, om de *zaligheyd* der gener, die in den Heere sterven, te volmaken.

a. Zy genieten God volkomentlyk, als het *hoogste goed*. Ziet waar *Abraham* is, daar Matthe: 8: 11.
zyn zy. Hy is in het *Koninkryke* zynes Vaders: daar zyn zy ook, en derhalven allergelukzaligst. Even hierom is het dat Christus tot zyne Discipelen van de *zaligheyd* sprekende, henlieden zegt, dat zy met *Abraham, Izaak en Jakob* zullen aangesitten, in het *koninkryke der hemelen*,

42 TWEEDE PREDIKATIE.

Matth: viii: 3. Zy hebben hunne wandeling, onder die gene, die daar staan, Zach: iii: 7. Zy zien zyn aangezigte, en zyn daarom zalig. Zalig zyn de reyne van berten: want zy zullen God zien, Matth: v: 8. Als wy spreken van God te genieten, zo is dat verre, ja zeer verre, boven het gene wy zouden kunnen uitdrukken. Het moet zekerlyk een groot geluk en vreugde wezen, daar het voorwerp hunner vreugde niet yets geschapens, maar de oncyndige en algenoegzame God zelve zal zyn. Het moet een zuivere hemelsche en uitnemende vreugde wezen, die voortvloedt uit de genietinge van dien God, by

Pfalm
xxxvi: 10. *wien de fonteyne des levens is.*

β. Zy worden bequaam gemaakt en geschikt, om hem in een volle mate en in den hoogsten trap te genieten. Indien wy ons wilden verbeelden, dat 's menschen verstand zoude kunnen werden uitgebreyd, om God te begrypen, en dat de uitbreiding van het zelve zeer verre zoude kunnen gaan, boven all' het gene wy nu verbeelden of begrypen kunnen; het zal alsdan zo uitgebreyd en zo vervult wezen; zo zal het alsdan evenwel een onderscheydene en ten vollen vergenoegende kennis hebben van die groote verborgentheden der aanbiddelyke Drie-eenheyd; gelyk

Cbristus

Christus zyne Discipelen hier van verzekerd *Job: xiv: 20.* In dien dag zult gy be-
kennen, dat ik in mynen *Vader* ben. De
hartstogten zullen dan vatbaar worden,
om de vreugde te kunnen ontfangen en
om daar meê vervult en voldaan te wor-
den, die'er in de genietinge van dat klaar
en onderscheydentlyk gekende voorwerp
zal zyn te vinden. Het gene de *Engelen*
vergenoegt, dat moet ook de geesten der
volmaakte regtvaerdige menschen vergenoegen.
Hem te aanschouwen en te genieten maaktze
beyde gelukkig: En het grootste geluk,
daar Gods woord van spreekt, is met *Phil: i: 23*
Christus te mogen wezen, en de heerlyk-
beyd, dien hy van den *Vader* verkregen *Joh: xviii:*
heeft te mogen aanschouwen. En indien *24.*
gy naar vereysch kondet begrypen, in
wat staat *David* en *Paulus* en zommigen,
die, zedert weynig jaren of maanden,
zyn verscheyden, en in die zalige ruste
zyn ingegaan, zig nu bevinden, het
zoude u enkel doen verlangen, om maar
in den Heere gestorven te mogen zyn, en
het zoude u door de genade Gods aan-
zetten, tot het toebrengen van alle
maerstigbeyd, om dien geluk-staat vast te *2 Petr: i:*
maken. *10.*

γ. Gelyk zy bequaam en geschikt zul-
len zyn gemaakt, om God, in een volle
mate

mate en in den hoogſten trap te *genieten*, zo zullen zy hem ook *werkelyk*, in een *volle mate* en hoogſten trap *genieten*. In dien ſtaat en werd niets meer *begeert*, en daar is niet te *begeren*, het is'er vol *glory* en vol *blydſchap*. Niemand kan zig meer *verbeelden* of *wenſchen*; zynde het een *volbeyd*, by welke niets kan werden *toege- daan*, naar mate van de *vatbaarbeyd*, waar in zig die *zalige ſchepzelen* zullen geſteld vinden. Want, ſchoon'er al verſcheydene *trappen* van heerlykheyd zyn, en zommigen *meer* begrypen en ontfangen en zommigen *minder*, egter zyn zy alle *vervuld*, en wel vervuld, met de *liefde* en liefd-dragende vriendelykheyd van God, met die *verzadiging van vreugde* en die *lieſlykbeden*, die aan zyne regterhand zyn. En dit alles hebben zy niet in bloote *beſpiegelingen*, maar het werd op het *allerwezentlykſte*, en op een onbegrypelyke wyze (ten minſte voor ons onbegrypelyk) aan henlieden *meêgedeeft*.

Pſalm
xvi: 11.

Jef: xxxv:
10.

2. Deze *genieting* van God is *geduirig* en *eeuwig*, voor immer en altoos, zonder afgebroken of verhindert te worden. Het en is niet alleen een volle maar een *altoos-duivende blydſchap* en heerlykheyd. *Droeffeniffe* en *zugtinge* zullen voor altoos *wegvlieden*, en eeuwige *blydſchap* zal op hunne hoofden

den wezen. De kroone is een eeuwige en 1 Petr: 5
 onverwelkelyke kroone; een kroone des levens, 4.
 die onophoudelyk zal bloejen. Evenwel Openb:
 al wat wy gezegt hebben schiet veel te 11 10.
 kort, en is onwaerdig, in opzigte van
 onze maniere van het uit te drukken, om
 by het geluk der gener, die in den Heere
 slerven, te worden vergeleken. Indien
 niemant van die zaligen ons hoorde spre-
 ken van hunnen staat, zy zouden zig ver-
 wonderen van het ons zo kinderlyk, zo
 armelyk, zo gering, zo flauw te hooren
 loen. O! dat wy ons zelve mogten
 uittrekken om dat gene te gelooven van
 deze zaligheyd, het gene wy nog zo on-
 verscheydentlyk niet kunnen bevatten.

B. Het andere, waar van ik voorgenomen
 had een woord of twee te spreken,
 is de reden, waarom de zaligheyd, in het
 byzonder eygen is, aan den genen, die in
 den Heere slerven, en niet aan anderen.
 Ik zal hier maar kortelyk drie zaken voor-
 ogen stellen.

1. Waar van deze de eerste is, dat alleen
 die gene, die in den Heere slerven, deelge-
 noten zyn gemaakt van zyne voldoeninge,
 en daarom zyn zy, en zy alleen bevryd
 van den vloek, door het geloove in hem.
 Die in hem geloofd en werd niet ver-
 oordeeld, maar heeft het eeuwige leven:
 maar

46 TWEDE PREDIKATIE.

maar die niet en gelooft , is alreede veroordeeld , en die en zal het leven niet zien , maar de toorn Gods blyft op hem ; Job: III: 18, 36.

Kol: II: 14. Die geloven hebben ontslag van hunne schuld verkregen. Het handschrift , het welke tegens henlieden was , is uitgewischt.

Maar zy , die niet en gelooven hebben den schuld-brief gestadig boven hunne hoofden staan ; en wyl zy van hunne schuld niet en zyn ontheven , zullen zy

Matth: v: 25, 26. voor den Regter gesleept en in de gevangnisse geworpen worden ; waar in zy zullen moeten leggen blyven , tot dat zy den uitersten quadrant-penning zullen betaald hebben , het welke in der eeuwigheyd niet en zal geschieden.

2. Dewyle ook zy alleen , die , in Christus , zyn , en , in hem sterven , bevoorregt zyn met de aanneminge tot kinderen , en gevolgelyk alleen regt hebben , tot den hemel en tot het eeuwige leven. Zo veele hem aangenomen hebben , heeft hy magt gegeven kinderen Gods te worden , namelyk die in zynen name gelooven , Job: I: 12. En indien zy kinderen zyn , zo zyn zy ook Gods erfgenamen , en mede - erfgenamen van Jesus Christus , Rom: VIII: 17. Zyn wy geen kinderen , zo zyn wy ook geen erfgenamen.

3. Om dat alleen die genen , die leven

en sterven in Christus, nieuwe schepzelen zyn. Indien yemant in Christus is, die is een nieuw schepzel; het oude is voorby gegaan, ziet, het is al nieuw geworden, 2 Kor: v: 17. En in Christus Jhesus en geldt niets, dan een nieuw schepzel, Gal: vi: 15. *Pt* En ware een mensch wederom gebooren worde, hy en kan in het koninkryke Gods niet ingaan, Joh: iii: 3. En aangezien er niemant wederom gebooren is, dan die gene, die in Christus zyn, en onze wedergeboorte en het geloove in Christus onafscheydentlyk met den anderen zyn verknogt, zo en kan niemant zalig worden, dan die gene, die in hem leven en sterven.

C. Nu komen wy ten derden, volgens de voorgestelde schikkinge; om van de gebruyken van deze Leeringe te spreken, als dewelke noodwendig veele gebruiken hebben moet; als zynde zulk een verheven leer-stuk, het welke ons den regten weg en den eenigen, tot de ware gelukzaligheyd aanwyft.

Het eerste gebruyk zal dan dienen, om ons allen daar toe te zetten, dat wy, met meer ernst, onze bezigheyd mogten maken, om wel te sterven, en dat is om in den Heere te sterven. Gemerkt de zaligheyd, en wel zulk een groote zaligheyd, daar

Gebruyk
I.

48 TWEEDE PREDIKATIE.

daar van, en daar van alleen afhangt; zo behoorden immers de menschen zig zelven daar aan ten alleruiterste te laten *gelegen* zyn, om langs dien weg te wandelen, dat zy mogten *sterven in den Heere*; zo zy anders, aan het *eynde*, de *zaligheyd* wenschen te vinden. Vele zaken zyn'er, die ons tot deze pligt-betragtinge aandringen. (1.) Zo ons aan den *vrede* en de *ruste* van ons *gemoed* en van het gewisse veel *gelegen* is, zo is hier veel aan *gelegen*. Want, hoe is het mogelyk, dat zy kunnen *vrede* hebben, die niet en weten, of zy naar den *hemel* of naar de *belle* zullen gaan? (2.) Zo'er ons aan *gelegen* is, dat wy in cenig ding of in alle dingen *troost* vinden, zo is hier aan *gelegen*. Want hoe kan der menschen *slaap*, of *spyze*, of *drank*, of *opschik*, of yets dat zy genieten, hen eenigen *troost* verschaffen, indien zy niet en weten, dat zy *in Christus* zyn, en in hem zullen *sterven*? Dit eene woord kan al hun *vrolykheyd* en geluk verstoren: *Die niet in Christus zyn, zullen ellendig sterven*, en dienswegens van alle vertroostingten zyn versteken. (3.) Zo'er aan *gelegen* is, dat men in zyn *sterven*, *vrymoedigheyd* en vertrouwen op God hebbe; zo is hier aan *gelegen*. Want, zo de *dood* den mensch jammerlyk overvalt, hoe

hoe kunnen zy dan *vrede* vertrouwen en
 vrymoedigheyd hebben , dewyl zy *niet*
in hem en zyn? De *geheele wereld* en kan
 voor henlieden geen *gerust* en goed ge-
wisse kopen of verkrygen. (4.) In
 dien wy gelooven , dat'er aan den *hemel*
 en de zaligheyd *gelegen* is , dan is dit
 buiten twyffel van *aangelegentheyd* , want
 den *hemel* en de zaligheyd zyn aan het
sterven in hem verknogt : En daarom laat
 het my , in Godts naam , op uwe zielen
 zeggen , dat gy , door alle bequame mid-
 delen , het dog ter harten tragt te ne-
 men , dat gy in tyds uwen *vrede* met God
 maakt : op dat het (gy moogt dan *ster-*
ven wanneer het ook mag wezen) ze-
 ker wezen mag , dat het een *sterven in*
den Heere zal zyn. Of denkt gy , dat het
 aan *weynig* *aanbelang* zy , eeuwig in den
hemel of in de *hel* te wezen? Het is uwe
 wyze van *sterven* , die het onderscheyd
 hier van zal maken , Pred: xi: 3. Zoo als
 de boom valt , zoo zal hy blyven leggen.
 Daar en zal naar uw *sterven* , geen her-
 roeping van dat *vonnis* wezen , nog eenige
 veranderinge van uwen staat. En weet
 ook iemand uwer , *wanneer* het komen
 zal ? Is iemand verzekerd , dan tyd van
genade te zullen vinden , om *vrede* met God
 te maken , wanneer de ziekte en de dood

D zelve

zelve zullen komen? Zyn'er niet menigen, met *verharding* en ongevoeligheid en geweten-verstyvende dommigheid in hun *sterven* geslagen geweest? Gedenk derhalven, dat de *dood naderd*, en becvlytig u, om zulks dikwils voor uwe oogen te hebben.

Om dit *gebruik* nog een weynig *aan te dringen*, en de groote *onoplettentheyd*, waar in de meeste menschen leven, als of zy geen de minste *zorge* droegen, hoe dat zy zullen *sterven*, te *bestrafen*: (want hoe meenig grove *godloze* en *ongodistische* menschen leven'er niet, even eens als of zy, gelyk de *beesten* zouden *sterven*? Hoe veel opgeblazene *geveynsden* zyn'er niet, die meynen, dat het *sterven*, voor hen lieden zeer gemakkelek zal zyn, en 'er geen *zwarigheyd* zal wezen? En hoe meenige zyn'er niet, die meenigvuldige *schrikken* en *overtuygingen*, byzonder in het *sterven*, ontwaar worden; die egter

Es: lxxvi. zoo verre niet en willen komen, om zig op goede gronden te *verzeker*, dat *hunne ongerechtigheden* op *Christus* zyn *aangeloo*, en om daar van hun groote *bezigheyd* te maaken; dat zy *hunne verdorvenheyd*, door zyne genade mogten *gedood* krygen, op dat zy *in hem*, mogten *sterven*? En hoe meenige zyn'er niet, die iets *goeds* in zig hebben, maar zeer *traag* zyn en on-

onbekommert, en die genoegzaam den dood maar laten komen, zo als zy wil?) Zoo zullen wy (aangezien het van zulk een hoogen *aangelegentheid* is) u een *indruk* daar van trachten te geven, door een gemeenzaame voorstelling van zommige dingen, die zeer *gewoonelyk* in mannen en vrouwen by hun sterven plaats hebben. Wy merken helaas! den dood aan, als zeer verre zynde: maar wy moestenze ons, als *naby*, voorstellen, en ze altyd voor onze oogen hebben; En het verzuim van deze *verteenwoordiginge* des doods doet de menschen gemeenelyk *sterven*, gelyk zy geleefd hebben: en dat is te zeggen, niet *wel sterven*, nog *in den Heere sterven*. Daar zyn vier gevallen of gesteltheden, die wy het allergemeenlykste in de meesten der *stervende* menschen ontmoeten.

(1.) Zommige vinden wy *ongevoelig* en dom, zonder eenige *vrees* Gods, of agtneming op hunne *zielen*. Zy leefden een *dom* leven, zonder *vrees* of ontzag voor de *majesteit* van God: en zoo *sterven* zy ook. Zoo stierf de onbeschofte *Nabal*, gelyk hy *geleefd* had, *dommelyk* en ongevoelig. Het zoude mogelyk tot *stigtinge* kunnen zyn, hoewel het een zeer droeyige stoffe zoude zyn, indien wy eens zouden spreken vanden beklagelyken staat van zommige *genadelooze* menschen,

D 2

die

1 Sam:
xxv: 38.

52 TWEEDE PREDIKATIE.

die , in het midden onzer *sterven*. En daarom leg nu , geduurende uw' *leven* de *ongevoeligheyd* en *onoplettentheyd* af , zo gy anders niet *ongevoelig* en *onoplettende* wilt *sterven*. (2.) Een *tweede* soort van menichen , die wy ontmoeten , zyn die gene , die all' hun leetdagen lang die *goede gedagten* van zig zelve maaken , en dat ook bygevolg met *hardnekkigheyd* , by hun *sterven* , tot het laatste toe blyven staande houden , dat *alles wel* , met henlieden , gaan zal. En , schoon het handtafelyk te zien is , dat zy zonder alle vereyschte *gevoeligheyd* van zonden zyn , en ten uittersten ontbloot van *genade* , zoo zullen zy nogtans met *vrymoedigheyd* staande houden , dat zy all' hun leven lang *geloofd* hebben , en zy en willen hunne *bedriegelyke hoope* niet laten varen van dat het alles nu in hun *dood wel* met henlieden wezen zal. O ! myne Toehoorderen , meynd gy dat een *goede stant* te zyn , zonder *gevoelen* van zyn zonden te *sterven* , en met *slauwe* , *laffe* , *levenlooze* en *ongegronde gevoelens* van *genade*. Schrik derhalven voor *verwaandheyd* , en bid ze af. Maar och ! het is moeyelyk eenigen uwer hier van *overtuygd* te krygen ; en evenwel die *verwaande* inbeelding is een byzondere hinderpaal , die u te rug houd om , in goeden ernst , *tot Christus* te komen.

men. (3.) Een *derde* soort zyn die gene, die *sterven*, met eenige *kleyne beschuldigingen*, en op zyn best genomen, met veel *twyffelingen* en meenigvuldige *vreeze*; die in hun *leven*, hunne *overtuygingen*, en bekommelingen, en twyffelingen hadden gehad, en egter noyt in den weg Gods hadden gearbeyd, om op een *vasten voet* te komen, in het werk van hun eeuwige welwezen en van hunnen *vrede met Godt*. Zy *schrikken*, voor het *sterven*; en evenwel *moeten* zy *sterven*; het *geloof* het geen zy hadden, *begeeft* henlieden; en de geweldige *vreeze*, die zy voor den *toorn* hebben werpt al hun *vertrouwen* en hoope ganſchelyk om verre: zynde dit de billyke vergelding van die geenen, die, in een *onzekeren* en twyffelagtigen ſtaat, leefden, zonder een *ernſtig* zoeken naar een volkomene *verzekering*. Ik ſla wel toe, dat deze ſtaat eenigzins *beter* zy, dan eene van de *twee* voorigen; maar nogtans is het een quaade en gevaarlyke ſtaat, om'er in te *sterven*. De woorden, die men tot den zulken ſpreekt, kunnen hen niet te *vreden* ſtellen, of tot eenige *vaſtigheyd* brengen: want of zy hebben *weynig oordeel*, of de *aanvegtingen* zyn ſterk en hevig, of de lighaamelyke *zwakheyd* neemt gewel-

dig op henlieden toe. (4.) Daar is een *vierde* soort van menschen, die by zig zelve*n* *regtvaerdig* zyn; die zig zelve*n* daarom met de *hoope* van den *hemel* vleyen, om dat zy goede nabuuren waaren, en geen mensch *beschadigden*; zy waaren geen openbaare *godloozen*, geen *dronkaarts*, geen *vloekers*, geen *sabbath-schenders*, geen *bloed-zuygers*, enz. maar *burgerlyk* en eerlyk, en *trouw* en *regtveerdig* in hunnen handel en in hunne beroeping. Zy hadden hunne *gebeden*, in hunne huysgezinnen en in het verborgene, zy pasten op de *ordonnantien*, enz. En by hun *sterven* verzekeren zy zig zelve*n*, uyt deze gronden, dat *alles wel* zal gaan. Wy en veroordeelen geen waarneming*e* van *pligten*, dat zy verre: maar het is een droevige en *gevaarlyke* staat, als men daar veel op steund en veel aan vast houd in het *sterven*. Zulke *regtvaerdigers* van zig zelve*n*, werden door den Zaligmaaker ingevoerd *Luk: XIII. 26, 27* als zeggende: *Heere, hebben wy niet in uwe tegenwoordigheyd goeten ende gedronken, ende gy hebt in onze straten geleert.* Dien hy evenwel van zig zal wegzenden, als *werkers der ongerechtigheid*. Ziet eens hoe de opgeblazene en werkheilige *Pharizëer*, op zulke gronden, als deze zyn, *ongeregtvaardig* werd

werd heen gezonden, *Luc: xviii: 11. 14.* De gewoonte van de menschen, om zig zelveu op deze gronden gerust te stellen, doetze, by hun *sterven*, styf op dezelve blyven staan; en houd ze te rug van te zien, hoe volstrekt noodzakelyk de toegerekende gerechtighejd van Christus zy, en het toevlugt nemen tot die gerechtighejd om 'er door geregtvaardigd te worden.

Het tweede gebruik is van opwekkinge, II. Gebruik. om u zelveu, uit aanmerkinge van allen dezen, op te sporen, om met meer ernst te denken, op het *sterven*, en hoe dat gy in den Heere zult *sterven*. En ten dien eynde zullen wy drie vraag-stukken voorstellen; waar op gy staat kund maken, dat gy, by u *sterven*, zult gehouden zyn te antwoorden.

1. Denk eens, hoe gy aan de bezwarenissen zult beantwoorden, die de dood lichtelyk mée zal brengen, en waar op zy u zal dringen om een voldoende antwoord te geven. Daar een onagtzaam leven is geweest, daar zullen vele bezwarenissen zyn; ja daar een naarstig leven is geweest, daar zullen zelfs de bezwarenissen niet ontbreken. Het is uw werk nu om toe te zien, hoe dat gy die zult voor komen of beantwoorden. Ik zal alleenlyk op vyf van dezelve wat aandringen.

56 TWEEDE PREDIKATIE.

(1.) Als by voorbeeld dit *verwyt* eens voorkomt, gy hebt vele goede *voornemens* en besluytingen gesmoord, of de gemoe-
delyke uitvoering en praktyk van dezel-
ve opgeschort. Het maken van uwen
vrede met God hebt gy van dag tot dag
verschoven en uitgesteld. Hoe zult gy
daar op *antwoorden*? wanneer het *gewe-*
ten begint op te merken en agterwaarts
te zien, en te vragen; hoe staan all' de
zaken? Is ons huyshouden, door uwe
nalatigheyd, in wanordre gekomen? zeg
my, mensch, wat is de reden dat gy niet
al van te voren uwen *vrede met God* hebt
zeker gemaakt? waarom hebt gy gaan
sloffig wezen, omtrend zulk of zulk een
pligt-betracting, als gy, tot dezelve ge-
roepen wierd, en gy'er toe wierd aan-
gezet? waarom hebt gy nagelaten zulk
en zulk een *begeerlykheyd* te dooden?
Denk, ey! denk eens, hoe dat gy zulk
een *verwyt* zult beantwoorden; wanneer
gy het *sterven* niet en zult *derven* wagen,
en evenwel niet in staat zult zyn, om
het *van de band* te wyzen. O! zorglooze
ongodisten, ô! *veragters* van de Godza-
ligheyd, denk in tyds, wat gy hier op
zeggen zult. (2.) Een ander *verwyt* zal
dit wezen, het *gewisse* zal zeggen: gy
hebt u bezig gehouden, met eenige *ydele*
lusten

lusten op te volgen, bezig met het opbouwen van een huys, met het verzamelen van eenige goederen of rykdommen, met het aankopen van zulk een stuk lands, &c. meer als met de bezorginge van uwe ziele. Nu wat zullen u alle deze dingen baten? En wat vrugt hebt gy van alle deze dingen, waar over gy u nu schaamt? Waarom liet gy uwe oogen vliegen, waarom besteede gy zoo veel arbeyds, waarom verquiste gy zoo veel tyd en moeite, voor het gene niets en is, en uwe ziele niet en kan verzadigen; wat nuttigheyd zullen u deze dingen toebrengen? Daar zal tot u gezegd worden: Gy dwaas, in deze nagt zal men uwe ziele van u afryffen: ende het gene gy bereyd hebt, wiens zal het zyn? Wat baat het u, of kan het u, met alle mogelykheyd, baten, indien gy de geheele wereld wind, zoo gy schade tyd, aan uwe ziele? En och! wat zyn'er niet al gronden van zulk een verwyt, in de menschen dezer eeuwe? Even dit zal nog eens, wanneer de dood zal komen, aan de consciëntien van velen overwer, die my tegenwoordig hoort, onbeduwelyk zyn en dezelve doen knagen, dat gy zoo begaan en zoo zorgvuldig zyt geweest, omtrent vele dingen; daar gy er zelve tyd dat eene ding, dat noodig is,

Rom: vi:

21.

Spreuk:

xxiii: 5.

Est: lv: 2.

Luk: xii:

20.

Matth:

xvi: 26.

Luk: x:

hebt 42.

58 TWEEDE PREDIKATIE.

Luk: x:
42.

hebt *agtergeſtelt* en t'eenemaal verwaar-
looft. (3.) Een *derde verwyf*, waar van
de grond helaas ! zeer *algemeen* is , zal
wezen een *zorgelooze* , ſloffige en luye
verbeuzeling en verquiſting van den koſte-
lyken *tyd* , en *verzuiming* van het groote
werk der *zaligbeyd* , latende de *bequaame*
gelegentheden , om het *goede* deelagtig te
worden of te verrigten , zonder eenige
vorderingen daar in te doen , luyelyk voor
by ſlippen. Wanneer gy *rugwaarts* zien
zult , en u zelven zult vragen , wat heb-
ben wy in dezen *onzen dag* gedaan ? En
het *gewiſſe* zal antwoorden en zeggen ;
gy waart bezig met *ydele zamenſprekingen* ,
of *drinkeryen* , of *beuzelingen* , of *kaarten-
ſpel* : gy waart *bezet* met *niet* met allen ,
of met nog *erger* dan *niet* met allen te
doen. Dan zult gy dog te vergeefs uit-
roepen. O ! mogten wy nu zulke koſte-
lyke *gelegentheden* *wederom* hebben , daar
wy zoo weynig werks van maakten ,
toen wy ze nog hadden. Wy hebben
dertig of veertig jaren in de wereld door-
gebragt , en zyn egter nu nog niet meer
dan toen wy 'er eerſt inquamen , van on-
ze *zaligbeyd verzekerd* : maar wy hebben
veel *meer zonden* en ſchuld dan wy toen
hadden. Och ! zullen zommige zeggen ,
wy hebben vyftig of zestiſt jaren gelecht ;
en

en evenwel is'er geene van all' dien tyd
 wel besteed geworden. (4.) Een vierde
 verwijt zal wezen de *sleur* en *veynzeryen*
 van de menschen, in het stuk van den
godsdienst, namentlyk dat zy in de Kerk
 kwamen, om te *hooren*, dog sliepen dik-
 wyls, of zwerfden met hunne gedagten
 weg, en droegen in het minste geen zorg,
 om'er eenig *voordeel* by te doen: dat zy
 niet zaten en *baden*; maar geen *ernst* daar
 by en hadden, en nimmer *uitzagen*, naar
 den *Geest der genade en der gebeden*. Het Zach:
 kan wezen, dat zy, in hunne huysge- xii: 10.
 otten of in het verborgten *gebeden* heb-
 ben; maar als het *gewisse agterwaarts* zal
 denken, dan zal het vinden, dat het alles
 maar *sleur-werk* en *geveynstheyd* was, dat
 zy niet en wisten, wat het zy, met God te
verkeeren, dat zy niet *wisten*, nog ook *bekom-*
merd waren om te weten, of hunne personen
ernstig aangenomen en hunne *gebeden ver-*
woord waren: dat zy'er geen werk van
 gemaakt, om by *ondervindinge*, gron-
 dige kennis te hebben van het *leven* en
 de *kragt der godzaligheyd*. O! wat zal
 dat droevig wezen? en wat *antwoord* zal
 er op dit alles wezen? (5.) Een vyf-
 te verwijt zal zyn het *misbruyk* van vele
middelen der genade van vele *goedertierent-*
heden en gunsten Gods, als daar zyn *Sab-*
th-dagen, *predikationen*, *byeenkomsten*, &c.
 Het

Het *gewisse* zal u zeggen, dat gy niet en leefde, onder een *heydendom* af *Anticbristifche* duisternisse, maar daar het zuiver *Euangely*-*ligt* helder doorstraalde; dat gy den regten *weg* hebt kunnen *weten*, dog niet *gewild* en hebt; dat gy *gebruik* zoud hebben kunnen maken van zulk een *mid-del*, van zulk een predikatie, van zulk een gezelschap, van zulk een boek, &c. En dat het veel beter, met u zoude hebben konnen wezen: maar dat gy het niet en deed, en dat gy het niet en *wildet* doen. Het *gewisse* zal zeggen: hier waart gy *zuymagtig*, daar waart gy *ydel*, hier was het u *tegen de borst*; daar liet gy het gehoorde doorvloeyen.

En wat kund gy nu op dit alles *antwoorden*? Daar zyn 'er meenigen in *Glasgow* en elders, aan wien deze *verwytingen* zullen voorkomen, of liever de oordeelen Gods, wegens de zonden op welke deze *verwytingen* zyn gegrond. Zoo gy in den *Heere* wild *sterven*, zoo tragt dog, bidden wy om de liefde van *Christus*, deze *verwyten* voor te komen, en door een tydige *bekeeringe* tot God in *Christus* en een ernst in den *weg* van *geloof* en *heyligheyd*, *utgewischt* te krygen. Want in der daad, de *dood* zal veel meer en veel andere *verwyten* met zig bren-

dingen, dan de meeste menschen nu by
 g vinden, terwyl zy nog in *leven* en
zontheyd zyn; en die *verwyten* zullen
 el anders prikkelen en *byten*, als nu
 haast voorbygaande lichtere aanroerin-
 n van overtuigingen wel doen.

2. De *andere vrage*, die wy wilden
 orstellen, is deze: hoe zult gy be-
 antwoorden, aan zommige byzondere
verzoeking, die de *dood* gewoon is met
 g te brengen? want de *verzoeking*
 n dan *geslepener* en fyner gelyk ook de
verwytingen dan meer *schreeuwende* en grie-
 nde zyn, en de *duyvel* dan meer als
 gemeen *werkzaam* is: en zoo men de
verzoeking maar toegeeft en voor dezel-
 n *inkreukt*, zoo heett hy zyn zaak by
 gewonnen. Och! overweeg eens, hoe
 aan deze *verzoeking* zult *beantwoor-*
 s. Ik zal alleen maar op deze *vyf* bly-
 n staan, die den menschen gemeene-
 z by hun *af-sterven* bespringen en be-
 nemmen.

(1.) De *eerste* is een *verzoeking*, om
 n de *Goddelyke schikkinge*, waar door
 een mensch, op zulk een *tyd* en in
 zulke omstandigheden, wegneemt en van
 er roept, tegen te *stribbelen*: welke *te-*
stribbeling enkel, uit een *omwilligheyd*
 n *sterven* voortvloeid. O! als het vy-
 ande-

andelyk harte gereed zal zyn , om uit te bersten , in een *gramfchap* tegens *God* , om dat hy een mensch door den *dood* komt affnyden juist in het midden van zulk een *toeleg* en *ontwerp* , dat hy zig gemaakt hadde , of eer hy nog zulk een *koopmanfchap* had voltrokken , of zulk een *landgoed* gekogt , of zulk een *kind* bezorgd : En wanneer de *duyvel* op zal paffen , om u door deze *verzoeking* , te doen ftribbelen en *onvergenoegd* worden , tegens de *Goddelyke fchikkinge* ; zoo zal het de *vrugt* verhinderen , van all' wat men dan zoude hebben te verwagten , en het zal u van *God* zoo *vervreemden* , dat gy tot hem niet en zult kunnen *naderen*. En ô ! wat is dat evenwel niet een *algemeene verzoeking* ? Zoek dog daarom , in een *zagte buygzaamhejd* en *gewillighejd* tot *fleuven* , te wandelen : want zoo gy volhard , met het eene *ontwerp* naar het andere , en de eene *wereldfche* bezighejd naar de andere op te volgen , zonder op die goede *geestelyke* gefalte toe te leggen ; zoo zult gy gelyk veel anderen , *onvoorziens* en *fchielyk* , in het midden van die *bezigbeden* worden *aangeprepen* , en in een *oogenfchynelyk* *gevaar* wezen , van door deze *verzoeking* te worden *vervoerd* , om het *arrest* van den *dood* te *weder-*

verstreven en u daar van te *beklagen*,
 schoon het u, door bevel van den groo-
 ten en regtvaardigen *Rigter* t'huys komt.
 2.) Een *tweede verzoeking* is tot *ongod-
 ighyft*: want als de menschen in *ongodi-
 ghery geleefd* hebben, zoo bespringtze de
 duivel ook in hun *sterven*, door *verzo-
 ekingen* tot dezelve: om ze den *dood* te
 doen *veragten*, en zig zelven als *vertwyf-
 elde* tegens dezelve te verharden, en met
 een godlooze en verdoemelyke *ongevoelig-
 heyd*, zig zelven, gelyk *Agag* in den *dood* 1 Sam:
 te werpen. Hier van daan is het, dat xv: 32,
 vele *hopelooze* zielen, die gelyk zy geduu- 33.
 rende hun *leven*, de gedagten des *doods*,
 zy zig zelven veragteden, zoo ook wan-
 neer de *dood* komt, zig daar mede niet
 bemoeijen; maar alle *vreeze* afwerpen,
 en'er een soort van deugd en *kloekheyd* van
 heeft in zoeken te stellen: en dewyl zy
 nog *moeten sterven*, zoo *willen* zy ook
sterven, en willen zelfs niet schynen de
 minste bekommring daar over te heb-
 ben: Maar meynd gy, op die wyze,
 men toern *Gods* te *trotzen* en te derven
 macchen, wanneer gy den *beker* zyner
 strimmigheyd in uwe handen krygt? 't Is
 waar, ik staec het toe, dat het een stuk
 y van *Gods* verschrikkelyke *regtvaardig-
 heyd*, dat die gene, die in hun *leven* hem
 niet

64 TWEEDE PREDIKATIE.

niet *ontzien* en hebben, ook door een merkelyk oordeel *verhard* zynde, zoo komen te *sterven*: maar dat zal ook daarna, door een vervaarlyke *ontwakinge*, werden agtervolgd. (3.) Een *derde verzoeking* is van groote inbeelding en *geveynsdheyd*, dewelke het meeste vat heeft op *burgerlyke* menschen en fleur-belyders, die noyt en konden dulden, dat men ze met de *belle* gelyk stelde, en noyt en konden verdragen, dat zy *natuurlyke* menschen wierden genaamd. Gelyk de zulken, in hun leven, *goede gedagten* van zig zelve maakten en *geveynsd* waren, zoo kleefde hen dezelve *verzoeking* nog aan en overweldigtze in hun *dood*: En zy zullen mogelyk iet of wat van de *vertroosting*en Gods, met hunnen monde spreken, terwyl zy 'er ondertusschen geen *gevoelen* van in hunne harten hebben: en ook zoo van het *geloove* in *Christus*, schoon zy nog noyt de wezentlyke *werkzaamheyd* daar van en kenden; en zo willen zy, met geweld, even als de *dwaaze maagden*, met de *wyzen*, voortgaan den *Bruydegom* te *gemoete*, houdende hunne *ledige lampen* zelfs tot 'er *dood* toe vast. Die zelve grond van *geveynsdheyd*, die hen in hun *leven* deed ontveynzen, zal ze, by hun *sterven*, om een *goeden naam* te

Matth:
xxv: 3.

TWEEDE PREDIKATIE. 65

te hebben, veel goede woorden doen spreken. Daarom wagt 'er u voor, jaagt 'er niet na, om een *naam* van *godsdiensfigheyd* te krygen, en maak geen *vertooning*, om voor yets byzonders gehouden of geroemd te wezen; maar zoek *opregt* te zyn, en dat gene *inderdaad* te zyn, het gene gy wild *voorgeven* te zyn. En wanneer u hier over oyt eenige *verwyttinge* voorkomt, neem ze liever met welgevalen aan, en maak 'er liever een goed gebruyk van, dan dat gy ze zoudt affchudden. Want, schoon gy al by de *menschen*, zonder *ontdekt* te worden, zoudt kunnen doorgaan; God zoude u evenwel nitvinden en *ontdekken*. En men ziet dikwyls, dat niet weynige van dat slag van menschen zulke *ontdekkingen* van zig zelve doen, dat hen een naauwkeurig oog genoeg in hun eygen verwen zien kan. Immers ik zeg u, dat gy het hebt aan te merken, als een kragtige *verzoeking*, wanneer de menschen meer moeite nemen, om hunnen staat, met *fraaye woorden* en *vertooningen*, te vernissen en te overschilderen, dan om *wezentlyk* voor God te zyn, en weest 'er tegen op uwe noede. (4). Een *vierde verzoeking* is dat men een gedagte maakt van *eygen gerechtigheyd*; waar door zelfs zommige *vroome*

E

men-

menschen, by hun *sterven*, meer zyn ont-rust geweest, dan door eenige andere verzoeking; en zy vermag veel op *sturebelyders* (gelyk de *Pharizeën* waren) de welke gelyk zy in een *verbeelding* van die *gerechtigheyd* leefden, zoo blyft hen die gedagte ligtelyk aankleven, in hun *sterven*. De zulke zullen gereed wezen, om te zeggen: *ik dank God, dat ik my, aan de kerk hield: ik heb met myne buuren, noyt oneenig geweest: ik handelde trouw en regtvaardig met alle menschen. Het is Gods goedheyd over my geweest, dat ik my altyd aan den regten weg gehouden hebbe: ik las, ik bad, ik onderhield den Sabbath, enz.* Dat deze dingen goed zyn in zig zelve, sta ik gaarn toe; dog niet, om 'er staat op te maken, of daar op, in *leven* of in *sterven*, als op deeygen grondslag van zaligheyd en vertroosting te *steunen*. Daarom wagt 'er u voor, als voor eene verzoeking, wanneer u de *Satan* oyt *schoone woorden* geeft, ten aanzien van eenige uwer *waardigheden* of verdiensten.

(5) De vyfde en laatste is een verzoeking om te *twyffelen*, ja om te wanhopen, de welke ik wel toe sta zoo dikwyls niet voor te komen: dog des niet tegenstaande vermoesterd zy zommige menschen, die mogelyk hun leven zeer

zorge-

zorgeloos hebben doorgebracht ; en als de *dood* dan komt, zoo zegd de *duyvel* : gy en hebt God in alle uwe dagen noyt met *ernst* gezogt ; en nu is de *tyd voorby* ; de *deur is gesloten* , en hy en wil naar u niet *booren*. Dit mag wel door het voorstel van de genade , werden beantwoord ; maar het en heeft geen *kragt* , om dat even dan de *aanbieding* van Gods genade werd *van de hand* gewezen ; byzonder als zommige van de *zinnen* al beginnen te *bezwyken* en te verdwynen.

3. De *derde* en laatste *vraag* , daar wy u op *onderzoeken* moeten, is, wat gy meynd dat uwe *gedagten* , in uw' *sterven* , zullen zyn ? En dit zal ik al wederom in *vier* of *vyf* stukken voorstellen. (1.) Wat zult gy dan van de *wereld denken* , van all' hare *vermakelikheden* , *winsten* en *grootsheyd* ? in *gezondheyd* en *voorspoed* , hebben de menschen *groote* en *booge gedagten* van deze en gene *ydelheyd* , en *ontwerpen* en *voornemens* : maar wat zult gy *denken* van allen *uytwendigen voorspoed* en van *schuuren* vol *koorn* , van *kelders* vol *wyn* , en van *huyzen* vol *overvloed* en *rykdom* , van *hooge standplaatzen* , *cerampten* , *gezach* en *groote maam* in de *wereld* , wanneer de *dood* u zal komen *aanzeggen* , dat gy dit alles

68 TWEEDE PREDIKATIE.

Pred: I: 2.

moet *laten varen*. De ziel zal daar in dan geen voedsel vinden : De *beerlykheyd* en *luyster* van die dingen zal dan *bezwalkt* en *duyfler* worden : Zy zullen dan hun bloessem en bloem verliezen : de smaak en zoete geur van dezelve zal dan geheel verdwynen. Heeft de *ondervinding* van vele menschen , die wel eer in *weelde* zwommen , en van rykdom en eer overvloeyden , de waarheyd hier van niet wel bevestigd ? hebben zy dan niet alle gevonden , dat die dingen *ydelheyd* en *quellinge des geestes* zyn : hebben zy ze niet zomwylen uitgeroepen zoodanige te wezen ? Ja dit kan zelfs al *voor hun sterven* geschieden , wanneer onder eenige zware smerte , of *krankheyd* , of eenige levendige en scherpe verwytingen van het *gewisse* , al 's menschen *rykdom* , en vermaak , en eerampten zynen geest niet en kunnen te *vreden* stellen. (2) Wat zullen uwe *gedagten* wezen van de voornaamste *gronden* , daar gy nu uwen *vrede* op gebouwd hebt ? Nu kund gy wel *voordee- lige* gedagten maken , en aan uwe *zaligheyd* geen *twyffel* slaan : maar in uw *sterven* zullen uwe *gronden* naauw gezift worden , en in de plaats van een vaste *verzekering* , zult gy dan , om zoo te spreken , naauwlyks een *zwakke gedagte* daar van

van kunnen krygen. In de plaats van geloof zult gy ligtelyk *twyffelingen*, en voor *hope* vreeze hebben. Hoe meenigen zyn'er by hun *sterven*, genoodzaakt geweest te *denken*, en zelfs wel te zeggen, dat zy zig zelve tot nog toe maar *bedrogen* hadden? En zullen'er niet vele van u, 't en ware het God verhoede, ook zoo moeten *denken* en *spreken*, wanneer gy, op de *eeuwigheyd* van het toekomen-
de, en de *regtvaardigheyd* van God, eens zult beginnen uw' oog te slaan, en bevinden zult, dat vele dingen, daar gy op *gesteund* had, dan de *proef* niet zullen kunnen uitstaan of magtig wezen, om het gewigt van de *zaligheyd* uwer zielen te kunnen dragen; of de *bezwarenissen* te beantwoorden, die zy in tyden van *gezontheyd*, nog eeniger maten beantwoord hadden. Hier van daan is het, dat velen op hun *Sterf-bedde*, om een *Leeraar* en om *gebeden* zullen roepen, die weinig werks van hun bywezen en van die pligt geduurende hun *leven* hadden gemaakt. En wanneer de *Leeraar* komt, zullen zy hem zeggen, dat zy nu *niets* en kunnen doen: en in der daad zy kunnen ook niets doen, tot dat Gods vrye *genade* hen lieden het *willen* en het *werken* geve. Dog dit leerd u, u zelve te wagten, van het tot ^{Phil: iii: 13.}

E 3 den

70 TWEEDE PREDIKATIE.

den *dood* toe uit te stellen. (3.) Wanneer gy uw' laatste *eynde* zult *na by* zien komen, en de *dood* op uwe *oogen-leden* zal komen zitten; wanneer de oogen en de ooren beginnen te bezwyken, en de *eeuwigheyd* u in het gezigt zal straalen (want ik onderstel menschen, die nog altyd het gebruyk van hun oordeel hebben) wat zullen dan uwe *gedagten* wezen? Mogen wy ons niet wel verbeelden, dat de *gedagten* van velen zullen zyn, gelyk die van den armen heydenschen Keyzer Hadrianus, die zyn verhuyzende ziel dus aanspraak: *Och arm zieltje, waar gaat gy heenen?* En denk by u zelven, wat gy dan wel voor eenen Sabbath en voor eene enkele Predikatie, zoud willen geven. En wanneer de *vrienden* en de nabuuren rondom u zullen staan *schreyen*, en gy onder een *pak* van zonden en vreeze voor den toorn, als mede van smerten of *krankheyd* zult leggen zugten, en gy gaarn nog wat zoud wille *blyven*, maar gy niet en zult mogen, en uwe ziele zal moeten heenen gaan, en u niet een *uur uitstel* zal werden toegestaan; wat dunkt u dat gy dan wel zoud willen *geven*, dat u in die *uure* wierd toegelaten *wederom te komen*, en hier nog een wyle te mogen *blyven*? En evenwel die *uure* en is niet verre van velen uwer, van zom-
migen

TWEEDE PREDIKATIE. 71

migen geen jaar , van anderen mogelyk geen maand ; ja veelligt geen week. (4.)

Wat meend gy , dat de *staat* van de *ziel* zal wezen , wanneer zy *uitgaat* en uit het *lighaam* verhuyst , en als het *vonnis* geveld zal wezen , en als *legioenen* van *duivelen* die *ziel* naar de *belle* , de *plaatze der pyninginge* zullen *fleuren* en *wegslepen* , die *gedagt* had naar den *hemel* te zullen gaan. Wat meend gy zullen de *gedagten* van zulk eene *ziele* wezen , die by des menschen *leventyd* , een *Leeraar* of yemand anders zoude *ver/maad* hebben en *aangevlogen* , die zy hoorde dat haar met de *belle* *gelyk* stelde ; wanneer zy dan zoo onvoorziens zal *aangegrepen* en derwaards heenen voort gerukt zal worden ? Denkt gy , myne *Toehoorderen* , dat 'er geen *zielen* in de *belle* zyn , of dat 'er *weynig* of *geene* *gevaar* loopen van daar voor *eeuwig* te zullen zyn ? Zoo gy geen van beyden loochend ; maar het eene en het andere toestaat , denkt gy dan niet , dat zy zig *zelven* *oneyndig* *verongelyken* , die hunnentyd *onbekommerd* laten doorgaan , en niet ernstig en denken , aan hun *sterven in den Heere* ? het gene het *groote oogmerk* van alles wezen moet.

Deze *leeringe* steld u nu voor het *leven*

72 TWEEDE PREDIKATIE.

* Lectu-
re.

*en den dood, den hemel en de helle. Zoo gy in Christus leeft en sterft, zoo zult gy het leven hebben en eeuwig gelukzalig zyn. Maar zoo gy in uwe zonden leeft en sterft, zoo zult gy ongetwyffelt, in de plaats van het leven den dood ontmoeten, en zulke een dood, als gy in de * korte openinge gehoord hebt. Een dood die den wyn van Godts toorn zonder vermen- ginge heeft, in den beker van zyne grim- migheyd. Gy zult pynigingen, in de plaats van het leven vinden; ja eeuwige pynigingen, zonder eenige de minste tus- schen-pozing of verzagting, waar door gy voor eeuwig de allerongelukkigste schep- zelen zult worden.*

In 't eynde is het niet, denkt gy van uw' onuitsprekelyk groot *belangen*, om *ernstig* op uw' *leven en sterven in den Heere* te denken, eer de *sterf-uur* nog komt? Laat my deze eene *vraag* nog maar aan u voorstellen: wat zullen de *gedagten* zyn van velen in de *belle*, die goede waar- schouwingen dezen aangaande hebben gehad, eer het *sterven* nog quam? Vele van u, zullen dan, zoo Gods *genade* het niet verhoed, beter deze *predikatie* in het *gebeugen* hebben, dan gy over een *dag of twee* hier na zult doen. Nu moogt gy het woord *verwerpen en afslaan*; maar dan

en

en zult gy het niet kunnen afwyzen, want het zal op u beklyven, het zal u plagen en pynigen. De Propheten en zullen niet in eeuwigheyd leven, zegt de Propheet Zacharia Kap: 1: 5, 6. Maar des Heeren woord zal in eeuwigheyd blyven. Het zal op den genen beklyven, die het veraght nielden. Het zal ze, als't waare, by de keel vatten en voor eeuwig worgen. De Heere kloppe in genade aan uwe harten, door deze zoo gewigtige waarbeyd; op dat zy ingang by u mogte vinden! En wagt u dog van ze kleyn te agten. Zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan: Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van hunnen arbeyd: ende hunne werken volgen met hen.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft , zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven , van nu aan : Ja zegt de Geest , op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid : ende hunne werken volgen met hen.

DAAR zyn zommige dingen , waar aan ons zoo veel gelegen is , dat wy'er niet wel te veel in kunnen bezig wezen , indien wy'er na ver- eysch en ernstig , en op een zonderlinge wyze omtrent willen *werkzaam* worden. En daarom werden deze vier dingen , die 's menschen laatste werden genaamt , de *dood , het oordeel , de hemel en de hel* , zoo dikwert den *Christenen* aanbevolen , als moettende wezen de *allervolstandigste* onderwerpen van hunne Ziels - betragtingen. En onder die allen moet de *dood* ten minsten de *allereerste* plaats in ordre hebben , als zynde de *deure* , waar door men naar
het

het oordeel gaan zal : en zoo als de menschen *sterven*, zoo zullen zy ook *opstaan*, en van den *Regter* een volkomen uitspraak en *vonnis*, omtrent hun *eeuwigen* staat te wagten hebben. En de *Geest*, onze *Text-woorden* hier inlassende, om *Johannes* en den *Lezer* een weynig van het opvolgen van den leydraad der *geschiedenisse* af te wenden, steld'er een *aanpryzing* by, en geeft te kennen, dat het geen *afweyginge* voor zyn *volk* en zal wezen, wanneer zy eenige *ernstige* overdenkingen daar aan zullen komen te besteden.

Het *laatste* daar wy te voren van spraken, was eene *leeringe*, uit de woorden zoo als zy *leggen*, namentlyk dat zy, en *zy alleen* zalig zyn, die in den *Heere* *sterven*. Eer dat wy nu de voornaame *gebruiken* van deze *leeringe* verder gaan vervolgen, zoo zullen wy een woord spreken, over het gene hier in klaarlyk legt opgesloten; en het gene daar in eigentlyk bestaat, dat gelyk die gene *zalig* zyn, die in den *Heere* *sterven*, zoo zyn die ten *eersten* *onzalig*, die *buiten hem*, in hunne *zonden* *sterven*. Want als men het eene vast steld, zoo legt'er het *andere* in opgesloten en ondersteld; en het kan bequameelyk uit de *voorgaande leeringe* volgen, als een *gebruik*; alhoewel het klaar in

in de *woorden zelfs* legt opgesloten, en u allen het *sterven in Christus* kragtig aanprijft, en ook dienen kan, om u op te sporen, om met ernst naar de *verzekeringe* hier van te staan. En daarom wy vermanen, wy bidden en betuygen u, dat gy het agten wilt van uw' *belangen*, ja van u hoogste *belangen* te wezen. Het is tot u, dat wy spreken mannen en vrouwen, en niet tot de muuren, tot het hout en de steenen van deze vergader-plaatze. Slaap niet, en laten uwe ziels - gedagten niet afzwerfen en verstroyd worden: want wy staan woorden van *waarbeyd* te spreken, waar van velen uwer de *waarbeyd* mogelyk al te laat zullen ondervinden.

In het vervolgen van deze *leeringe* zullen wy kortelyk iets zeggen, om *beyde* de *takken* van dezelve op te helderen, en dan zullen wy tot het *gebruik* zelve overgaan. (1.) De *eerste tak* is, dat 'er velen zyn, die *niet in Christus* en *sterven*. Dit legt klaar in de *woorden* opgesloten: Het word aangemerkt, als yets *zeldzaams*, dat 'er onder de uitbreidinge van het *Euangelium*, naar de opkomste van het *Antichristisch* ryk, nog menschen gevonden worden, die *in den Heere sterven*. Zo *zeldzaam* nu als zulk een mensch is, zoo *zalig* is hy ook, die *in hem sterft*. (2.) De

De tweede tak is, dat zy (ze mogen dan zyn wie zy zyn) die *niet in hem*, maar *buyten hem* in hunne zonden sterven, ten uitersten onzalig sterven. Wy zullen het eerste eens gaan bewyzen, en dan een weynig, tot ophelderinge van het tweede zeggen.

Wat het eerste belangt, dat 'er velen I. Tak zyn, die *niet in Christus sterven*, blykt uit *Matth: vii: 13, 14.* en *Luk: xiii: 24--27.* *Matth: xxv: 41.* Deze dry dingen zullen het dan ten overvloed bevestigen. (1.) De duydelyke woorden van de twee bygebragte plaatzen, alwaar daar Christus van den *hemel* spreekt, als dewelke om 'er in te komen, een *smallen weg en een enge poorte heeft*, zoo dat 'er weynigen ingaan; en van de *belle* en het *verderf* spreekt hy, als hebbende een *wyde poorte en een breeden weg*, daar velen door ingaan. En wanneer hy van den *dag des oordeels* spreekt, zoo zegt hy, dat 'er velen tot hem zullen komen, in dien dag, en tot hem zeggen: *Heere, Heere, doet ons open, tot den welken hy zeggen zal: ga weg van my, ik en hebbe u noyt gekend*, en dat hy de *bokken*, aan zyne *slinkerhand* zal zetten, en ze wegzenden naar het eeuwige vuur, het gene den *duyvel en zynen engelen bereyd is*. Deze plaatzen en spreken niet slegts van den

78 DERDE PREDIKATIE.

den zulken, die *buyten* de Kerk zyn; maar ook (zoo niet voornamentlyk) van vele uiterlyke *belyders*, ja zelfs van den zulken, die *in zynen naame predikten*. En evenwel geeft hy te kennen, dat zy *niet in Christus* en zullen *sterven*. (2.) Indien gy maar wilt agt geven, op den *ge-woonelyken zamenhang* tusschen der menschen *leven* en hun *sterven*, zoo zult gy bevinden, dat het *gedrag* van het grootste deel der menschen duydelyk doet zien, dat zy *niet in den Heere sterven*. Want (gelyk wy reeds hebben aangetoond) de menschen moeten *eerst in Christus zyn* en *leven*, eer dat zy *in hem kunnen sterven*. Wy en zeggen niet, dat zy alle zoo *veele jaren in hem moeten zyn en leven*, eer dat zy in hem kunnen *sterven*; maar dat zy *eenigen tyd, in hem moeten zyn*, eer zy *in hem kunnen sterven*; en dat zy *in hem leven* moeten; en eenige daden en *levens-werkingen* van een *geestelyk leven*, van het *leven des geloofs* in hem moeten voortbren- gen, alwaar het maar eenige *woorden*, tot eer van God, en anderer *stigtinge* of eenige *zugten*, en klagten en oogwendin- gen naar hem, gelyk wy in den *Moorde- naar* aan het *Kruys* kunnen zien, schoon zyn *tyd* zeer *kort* was. En zoo dit *zyn en leven in Christus* het *sterven in hem* moet
voor-

voorgaan; wanneer wy het dan eens *ver-*
gelyken, met het *grootste* gedeelte van uw'
leven, ô! wat een *droevigen* voorbeduyde-
 nis zal het maken van het gene waarſchy-
 nelyk uwe wyze van *ſterven* wezen zal?
 Hoe velen zyn'er onder u, die nog in de
 duyltere *natuur-ſtaat* leven, en nimmer
wedergeboren zyn geworden? Indien ik
 de *levens-wyzen* van de meesten, in hun-
 ne foorten, wiſt te ſchiften, ik zoud'er
 de proef wel van kunnen geven. Want
 (a.) hoe vele leven'er als *ongodiften*, die
 God in 't geheel niet *aan en roepen*, zyne
 vreeze agter hunnen rugge werpen, en het
 gebed van hem onthouden. En gelyk de
 zulke *leven*, zoo *ſterven* zy ten grootſten
 deele, of zorgeloos of hoopeloos. (b.)
 Hoe vele *leven* in een *fleur*, en wiſten
 nimmer, wat het te zeggen zy, het
vleefch te kruycigen, met deszelfs *bewegin-* Gal: v:
gen en begeerlykheden, of die het in opreg- 24.
 tigheyd, noyt op de *kragt van godzalig-*
beyd gezet en hebben. En nogtans zegt
 de Geest Rom: viii: 13. *Indien gy naar den*
vleefche leeft, zoo zult gy *ſterven*: maar
indien gy door den Geest, de werkingen des
vleefches doudet, zoo zult gy *leven*. Zou
 de genade niet in het harte en is, en in 't
 geheel zig in den wandel niet zien en
 laat, zoo en kunt gy geen gegronde ver-
 wag-

30 DERDE PREDIKATIE.

wagtinge hebben van in Christus te zullen
 Joh: III: *sterven.* Indien yemand niet wederom gebo-
 3. ren is, hy en kan in het koninkryke Gods niet
 ingaan. Zoo is den grooten hoop van
 menschen gesteld, en hier toe behooren
 al die genen, die *leven en sterven*, gelyk
 zy *gebooren* waren, en naar geen *ander le-*
ven zoeken, dan het gene zy met zig in
 de *wereld* bragten. (c.) Hoe vele en
 zyn'er niet, die eenigen *uitwendigen* ver-
 nis en schildering hebben, en nogtans van
 binnen het wezentlyke van den Godsdienst
 missen? zoo dat zy met God spotten; en
 voor den menschen huichelen. Het zyn
 de zulken, dien de Zaligmaker aanspreekt,
 Job: VIII: 21. en dien hy aanzegt, dat zy
 in *hunne zonden* zullen *sterven*; en over dit
 slag van menschen heeft hy meenig wee
 uitgesproken. (d.) Zyn'er niet velen,
 die zonder het geloof in Christus leven?
 Hebr: *zonder het welke zy onmogelyk God kun-*
 xi: 6. *nen behagen, het zy in leven of in sterven,*
 en zonder het welke zy, zoo zy in dien
 staat blyven, *verdoemd* zullen zyn. Want
 zoo zegd de Heere Job III: 18. *Die niet*
en geloofd is alreede veroordeeld. Nu wan-
 neer al' deze soorten eens aan een kant ge-
 steld worden, zoo zullen'er maar zeer
 weynigen over blyven. All' het welke dan
 de waarheyd van het stuk ten overvloed
 be-

DERDE PREDIKATIE. 81

bewyft, en zien doet, dat'er maar al te goeden grond zy, om te denken, dat'er *velen* en wel zeer *velen* zyn, die *niet in Christus fterven*. (3.) Een derde grond om deze *droevige* waarheyd vast te ftellen, kan genomen worden van de *gewoonlyke wyze*, waar op de meeste menschen *fterven*, en uit den tyd naar de *eeuwigheyd* overgaan. O! hoe *vele* *fterven* 'er *geruft*, dom, en (gelyk wy te voren zeyden) ongevoelig; en niet meer aangedaan met de gedagten van de *onfterffelykheyd* hunner zielen, als of zy in 't geheel geene *zielen* en hadden? Hoe *vele* *fterven*, met een *verwaand vertrouwen*? Hoe *vele* bouwen hun *geloof* van *wel* te zullen *fterven* op *verkeerde gronden*? Hoe *vele* *fterven* in *twyffeling*, niet wetende, wat van hen-
lieden worden zal? En hoe *vele* *fterven* 'er in *wanhoop*? Zoo dat 'er helaas! maar weynigen, onder ons zyn, die hunne oogen fluyten, gelyk als menschen moeten doen, *die in Christus fterven*; en of schoon wy ons wel het oordeel over *byzondere* perfoonen of het *veroordeelen* van dezelve, ten aanzien van hun *eeuwigen* staat, niet meesteragtig willen aanmatigen; zoo blykt ons egter uit allen dezen dat het niet zeer gemeyn zy, *in den Heere te fterven*.

Tak II. Wat de *tweede tak* van de leringe betreft , te weten dat die gene die *buitten Christus in hunne zonden sterven* , in eene uitermaten groote rampzaligheyd sterven , die is al zoo baarblykelyk. Want , gelyk de zaligheyd der gener , die *in Christus sterven* , onuitdrukkelyk groot is , zoo is ook de rampzaligheyd der gener die *niet in hem sterven* , onuitdrukkelyk groot. Want zy zyn van God en van al wat goed en heylzaam is verwyderd en uitgesloten ; en zyn aan zyne gramschap , en heet grimmen toorn en allerstrengst vervolgende gerechtigheyd voor immermeer onderhevig. Wy zullen het alleenlyk maar eens , in deze twee algemeene stellingen , aanwyzen. (1.) Zy zyn *vervremd* en uitgesloten van het grootste geluk het geene men zig verbeelde kan ; en wel in opzichte van alle deszelfs trappen. (2.) Zy zyn besloten en onderworpen aan de grootste elendigheyd die men zig kan voorstellen , en wel van gelyken in opzichte van alle deszelfs trappen.

1. Ik zeg dat zy zyn *uitgesloten* van het hoogste geluk , dat is te zeggen van de goddelyke gemeenschap , die dog eygentlyk het hoogste goed is. Zy zyn *uitgesloten* van met het Lam , met de verheerlykte Engelen en Heyligen , te verkeerē.

Zy

Zy en zullen niet een eenigen *heyligen* in hun gezelschap hebben ; nog daar zal onder al die *duizenden* in de *helle*, geene de minste blyk van Gods *liefde* werden bespeurd : niet eene *drop koud water* zal 'er wezen , om de *tong* van eene der gener , die in die *vlammen smerte* zullen Luk: xvi: 24. *lyden*, te verkoelen. Zy leggen onder een *oordeel* dat zonder de minste matiging Jak: i: 13. van *barmhartigheyd* is ; en dat voor altoos , zonder eenige tusschen ruste. Zy en zullen noyt de minste schemering van het *licht* zien , nog de minste *staking* of *verzagting* hunner *smerte* genieten. Zy en Openb: xiv: 11. zullen *dag of nacht geen ruste hebben*. En het gene dit alles nog *verzwaard* , zelfs tot het allerhoogste en alleruiterste , is dat zy geen *uytkomst* nog *hope* van uitkomst zullen hebben ; maar in de uiterste *hopeloosheyd* , onder eene *smerte* , die zy *eeuwig* zullen moeten gevoelen , *blyven* leggen. Het zoude nog eenige *verligtinge* aan de verdoemden in de *helle* geven , in dien hunne *smerten* maar voor eenige *duysend jaren* , mogten duuren ; gelyk de arme *Spira* zeyde , dat het hem nog eenige *vertroosting*e zoude gegeven hebben , indien de *helle* voor *twintig duyzend jaar* bad mogen zyn : maar zy is voor *eeuwig*.

84 DERDE PREDIKATIE.

2. En geven wy eens agt op de *andere* stelling ; zy zyn immers in dezen *hoope- loozen* toestand , onder de *allergrootste* *elende* ; drinkende voor *eeuwig* van den *wyn van Gods toorn* , zonder dat de *beker* zyner *grimmigheyd* door eenige *mengeling*e , werd gematigd. Welke *beker* dan teffens hunne *spyze* en hunne *drank* zal uitmaken , en hun *gezelschap* zal de *Duyvel* en zyne *Engelen* zyn. Och ! dat wy regt *ernstig* mogten zyn , onder het spreken , en hooren , en overdenken van deze din- gen. De *ongelykheden* en de *tusschen- wydte* zyn hier teffens groot en tot ont- zettinge : in de plaats van deel te hebben aan de *heerlykheyd* van *God* , van *Christus* en van zyne *Engelen* , te moeten deelen in de *pynigingen* van den *Duyvel* en van zyne *Engelen*. Indien dat een zeer *quade* ja de *allerergste* toestand voor een mensch is , dat hy *vyandschap* heeft met den *Al- lerhoogsten God* , dat hy dien *God* tot een *wederpartyder* heeft , die in *eeuwig- heyd* niet met hem te *verzoenen* is , die zynen *twist* op het *hevigste* zal *twisten* ; hoewel dit *geschied* zonder eenige *drif- tigheyd* in *God* ; maar evenwel met een wonderlyke *vervarenis* in den mensch , die dus *geplaagd* zal worden. Het en kan waarlyk niet ten vollen worden uit- ge-

gedrukt , hoe onbegrypelyk quaad en ongelukkig de toestand wezen zal van den genen , die *buyten Christus sterven* ; nog hoe groot het *gevaar* zy , waar in zig velen uwer , ten dezen opzigte , bevin-

Het *eerste Gebruik* hier van is , om u te vermanen , dat gy dog niet en denkt , dat het van een kleyne en *ligte aangelegentheyd* voor u zy , hoe gy *sterven* zult , of dat het eene zaake zy die uwe *ernstige* en *mocijelyke pogingen* niet waardig is , om'er op goede gronden van *verzekerd* te mogen wezen dat gy *in Christus* zult *sterven*. Indien'er veel *aangelegen* is den *hemel* te verwerven en de *hellie* te ontgaan , in de *nabyheyd* van *God* , en niet in die van den *duyvel* , voor *eeuwig* te zyn , *liefde* tot *God* en niet *baat* tegens hem voor *eeuwig* te hebben , de *liefde* Gods tot u en niet zyn *baat* tegens u , voor *eeuwig* , te ondervinden (want de *dood* maakt de ballans in allen dezen) zoo zet'er dog , ô zet'er u zelve toe , om het eene te verkrygen , en het andere te ontgaan : en daar en is geen *middel* om daar toe te komen , dan door in *Christus* te zyn , te *leven* en te *sterven*.

Gebruik
I.

Het *tweede Gebruik* diend wonderlyk , om die *ongevoelige zorgelooze meenigte*

Gebruik
II.

te overtuigen en te beschamen, die slegts een gemeene geloofs belydenis van deze dingen doen, en egter ten uittersten *zorgloos* zyn, om deze allergewigtigste vraag, klaar en onderscheydentlyk, en overtuigende en voldoende by zig zelve beantwoord te krygen, of zy ook *in den Heere* zullen *sterven*. Daar zyn'er zekerlyk veelen onder u, die zig zelve, wanneer uwe zielen eens verhuizen zullen, omtrent dit stuk, ten uittersten zullen *bedrogen* vinden. Och! of wy den *beklagelyken* staat van veelen uwer genoeg *beklagen* en bejammeren konden; die zoo *ongevoelig*, zoo dom en onverschillig zyt, dat, wat u ook van het *toekomende* leven en van de *noodzakelykheyd* van uwen *vrede* met God, te maken door *Jesus Christus*, werd gesproken, het is, als of het tot zoo veel *stokken* en steenen was gezegd geweest, zonder dat het eenig nuttig *uitwerkzel* op uwe gemoederen heeft gehad. Want Wie dog van zoo veelen uwer doet afstand van zyne godloosheyd en sleurdienst, en geveynstheyd, en kommerloosheyd? wie verbeterder door de genade, yets van zyne *mislagen* en gebreken? of zet zig zorgvuldiger en ernstiger, om die groote les te leeren van *in den Heere* te *ster-*

sterven? Het *slaperige*, trage en grove verzuim van allen dezen vorderd van u, dat gy voor uit ziet, en staat maakt van nog veel doordringender, en smertelyker, en droeviger *verwyten*, by uw *sterven* en verschynen voor Gods gedugte *vierschaar* te zullen moeten gewaar worden.

Maar hier zal veelligt yemand *vragen*: Vrage
beant-
woord.
wat is de *reden* dat'er zoo veelen *buyten Christus sterven*? hoe kan dat wezen, dewyl zy daar in geen *geluk*, maar zulk een meenigvuldigen en zoo grooten elendigheyd zullen vinden? Waar komt het van daan dat'er zoo veelen dien eenen weg van *buyten hem te leven* en te *sterven* inslaan, en'er zoo weynige den anderen weg verkiezen van voor hem te *leven* en in hem te *sterven*? Deze vraag in 't lang en brede te beantwoorden zoude ons verder henen leyden, om ook teffens *redenen* te geven, waarom de menschen de betragtinge van *godzaligheyd* schuw en *vermeyden*, en *onbeylig* willen zyn, waarom zy het *Euangelium* verfmaden en de *wereld* en hare *begeerlykeden* omhelzen. Maar om die *algemeyne* dingen daar te laten, zullen wy een woord of twee meer in het *byzonder* en nader hier toe dienende spreken, nament-

lyk waar van daan het wezen mag , dat 'er zoo weynigen in den Heere sterven? En (1.) De eerste reden is deze, om dat het geloove van die algemeene waarheden, dat 'er een hemel en hel, een eeuwig leven en een toekomend oordeel zy, by de grootste meenigte van de treboorderen van het *Euangelium* bezwaarelyk werd aangenomen. Ja zelfs het geloove van hun eygen sterven , in het byzonder, (schoon zy weten dat zy sterven zullen, en schoon hen zulks de dagelyksche ondervindinge leerd) en zinkt niet op hunne barten neder. Waar zynze dog , die regt werkzaam en met een byzondere toepassing op zig zelven gelooven , dat zy zullen sterven en voor het oordeel komen , en dat zy naar hun dood, in een eeuwig onveranderlyken staat zullen gesteld worden? En zoo dit niet regt geloofd en word , zoo is (om des *Apostels* woorden 1 Kor: xv. te gebruiken) onze prediking ydel, en ydel is uw' geloof. Dat deze dingen niet in der daad geloofd en worden , hebben wy te vooren al aangeduid , wanneer wy , over deze woorden , begonden te spreken; en de levenswyze van de meeste menschen bewyzen het onwederspreekelyk; want schoon zy alle met den monde belyden , dat zy gelooven , dat zy zullen ster-

sterven; waar zyn zy evenwel die zig in de grond niet voor en stellen, dat zy *dezen dag zullen uitleven*, of den naasten of den daar op volgenden dag, en zoo verder? Zoo dat het in de zake zelfs hier op uitkomt, dat zy zig aanstellen als of zy hier *altyd* zouden blyven leven. En dit is een *wortel-quaad* of een quade wortel die veele zielen ten *verderve* brengt. De meeste menschen zyn gelyk, aan die, *in de dagen van Noach* waren, waar van gezegt werd, dat zy waren *etende, en drinkende, trouwende en ten bouwelyke uitgevende*; latende den *eenen dag komen*, en den *anderen gaan*, tot dat de *dood* komt, en ze verrast, eer zy'er op *gedacht* hadden; en dan zyn zy, op de eerste gedagten en verschyning van dien *dood*, *verbaast*, en, om zoo te spreken, *overhoop* geworpen. Indien de menschen *ernstige* gedagten maakten, over den *dood* en het *oordeel*, en zy hunne byzondere *rekening* die zy met *God* zullen te doen hebben, op maakten, en indien zy deze dingen in der daad *geloofden*; zoude het dan wel mogelyk zyn, dat zy zig zelve zoo zouden kunnen verheugen, in hunne zondige *lusten* en *vermaakelykbeden*, en hunne *genegentheden* zoo aan deze tegenwoordige *wereld* zouden hebben vatt gekoppeld? zekerlyk niet: de

Matth:
xxiv: 38.

gedagten van den *dood* en van het *oordeel* zouden *galle en alffem*, in deze dingen brengen, en ze *bitter* maken (2) Een *tweede reden* kan men bybrengen van der menschen *grovemisvattingen*, omtrent de *regte wyze van sterven*. Zy meynen dat het *sterven in den Heere* heel wat anders zy, dan het in der daad is. Want, gelyk de menschen alle andere *pligten verkeerd* begrypen, zoo doen zy ook deze: zy nemen dat voor *bekeeringe*, voor *ge-loove* en *heyligmaakinge*, het geene in der waarheyd geen *bekeering* is, nog *geloof*, nog *heyligmaking*: en zoo nemen zy dat ook voor *sterven in den Heere*, het geene niet en is *in hem te sterven*. En hier zullen wy *twee* of *drie* dingen aanroeren, dewelke wy oordeelen, dat veel en nemen voor *een sterven in den Heere*, en waar in zy evenwel het spoor zeer byster zyn.

(a.) Zy denken, dat als zy *sterven* kunnen, zonder eenige openbare *ergernis* of bekende zonde, of zonder beschuldigingen, of, zoo zy maar hunne *voordeelige gedagten*, en goede opvattingen van zig zelven, tot hun *graf* toe, zullen mogen behouden (als of het genoeg was dan eens te zeggen: *Heere, Heere, doe ons open.*) En zoo maar *stijl* en *gerust* mogen henen trekken, gelyk die, waar van

Psalm

Psalm LXXIII: 4. gesproken werd, *die een banden hebben, tot de dood toe; dat zy dan, zegge ik, wel genoeg zyn, en wel sterven. Maar dat is een groote mislag. (b.) Zy denken ook dat zy wel sterven, zoo zy sterven, met een soort van hope, dat het wel met henlieden wezen zal, en daar zullen zy styfhoofdig voor stryden: En wanneer Christus komen zal, en hen aanzeggen, dat zy beproeven waren, zullen zy hem bezwaarlyk gelooven: maar veel eer als 't waare inbrengen, dat hy zig misnomen heeft, en dat zy die luyden niet en zyn. Wat, wat? hebben wy niet in uwe tegenwoordigheyd gegeten en gedronken? hebben wy u niet op onze straten hooren prediken? hebben wy niet meenige predikatie en Avondmaalsvieringe bygewoond? Wy hebben altyd een goede hoope op God gehad, en hoe zouden wy nu voor den dood gaan vrezen? O! wat sterven de menschen, met een sterke inbeelding van zig zelven? en dit is een andere misvatting. (c.) Zommige meynen, dat, zoo zy maar sterven kunnen naar eenige gebeden en overtuigingen, en het geene zy meynen bekeeringe te wezen, dan alles wel zal zyn. Waarlyk deze dingen, waren zy maar wezendlyk, zouden goed wezen: maar hoe meenig is 'er*

Luk: XIII.
26.

'er niet , die daar in braaf den *huichelaar* speeld ? Niet weynige zyn 'er , die zig verbeelden de genade der *bekeeringe* te hebben , om dat zy eenige *droefbeyd* hebben , over de zonde , of eenige kleyne *benauwtbeyd* over eenige beschuldigingen , die evenwel noyt de *verdorventheyd* van hunne natuur , nog ook den *twist* , die God daar over , met henlieden heeft , zig zelve ernstig ter harten hebben genomen , en ook nimmer tot *Christus* den *toevlugt* namen ; maar in hun vhaag van vleeschelyke *droefbeyd* henen gaan. En dit is nog eene *andere* groote *misneming*. (d.) Zommige maken zig een *form* van *godsdiens*t , naar hun eygen *zinlykheyd*. En zoo zy maar een *burgerlyk* leven leyden , onder de menschen , en eenige *uiterlykheyd* van *Godsdienst* omtrent God in agt nemen , zoo denken zy , dat zy in *goeden staat* genoeg zyn. Hoe veele zyn 'er zulke menschen , die hunnen nek in den *dood* zullen breken ? O ! droevige misvatting. (3.) Een *derde* oorzaak , waarom de menschen *niet in Christus sterven* , zal deze zyn , dat 'er velen zyn , die wel eenige *regte gedagten* en bevattingen van het *wel-sterven* hebben ; maar die 'er noyt ernstig hun werk van maaken , om ze tot *gebruyk* te brengen : Zy en zoeken hunne

hunne levens wyze niet, aan hun *licht*, te
 oen *beantwoorden*. Zy nemen met 'er
 raad, hun eygen *licht* gevangen, wanneer
 y'er een *wagt* van verdorvene *begeerlyk-*
eden rondzom zetten. Want, of zy
 nemen eene onbepaalde *vrybeyd* aan zig
 elven, ten opzigte van eenige *byzondere*
begeerlykheyd of zonde; of zy nemen
 hunne *vrybeyd*, voor zulk of zulk een
ad: en als die tyd daar is, dan zyn zy
 aanzuys voornemens om zulk een *begeer-*
lykheyd te laten varen, en op het *sterven*
 gaan *denken*: dog nu willen zyze nog
 niet laten varen, nog zig zelve, tot
sterven bereyden: zy moeten nog eerst
 noodzakelyk hun *huysgezin* in zulk een staat
 hebben gebragt: zy moeten eerst hunne
inderen of zulk een kind bezorgt hebben,
 in staat gebragt: zy moeten zulk of
 zulk een *bezigheyd* nog eerst ten eynde
 brengen; zonder eens te weten of in over-
 geginge te nemen, dat dit henlieden *ver-*
oekt, en zy daar door dagelyks hoe langs
 hoe meer aan die dingen werden *verslaapt*;
 en dat het *oordeel* henlieden onvoorziens
 kan overvallen, eer dat hun tyd die zy
 gesteld hadden, is verschenen. Daar
 en 'er veele, die niet ontkennen zullen,
 dat 'er een naauwkeurige wandel van *hey-*
beyd vereyscht word: maar zy en resol-
 veren

Matth:
xxiv: 48--
51.

verenniet; zy en kunnen zig zelven geen meester worden, om aan 't werk te gaan; en zy zyn gelyk als die *booze en sloffige dienstknecht*, dewelke, om dat zyn Heer *zertoeftde te komen*, aan het eten ging en aan het drinken, en zyn tydverdrijf te nemen: dog zyn Heer komt in eene ure als by hem niet verwacht en hadde en de dienstknecht niet op zyn boede was, en de Heere zyn deel onvoorziens, met de geveynsden stelde. Ach! is het zoo niet, met het meeste gedeelte van de menschen, dewelke, als zy zulk een ziekte zyn ontkomen of zulk een tegenspoed zyn te boven geraakt, zoodenken zy, dat Christus nu nog wel wat langer zal wagten, en zoo stellen zy het werk altyd uit, tot dat het te laat word. (4.) Een vierde oorzaak zal deze zyn, dat 'er weynig zyn, die zig met ernst bezig houden, omtrent die dingen, die het *sterven aangaan*, of overdenken, wat hun eygen geval, by hun *sterven*, wezen zal. Weynige, zeer weynige oordeelen zig in *conscientie* verplicht te zyn, zig zelven te onderzoeken, en hunne wegen die zy gewandeld hebben in overweginge te nemen; en daarom en kennen zy hun gevaar niet; en onder de veelvoudige voordeelen van het zelf-onderzoek, is dit een zonderling nuttige vrugt, dat het den

den mensch, door Gods zegen, merkelyk *in staat* steld, om *in den Heere te sterven*: daar, in tegendeel, wanneer het *verzuymt* word, de zielen altyd, in een *geruste* slaap werden gehouden, de *rekeningen* ongezuivert en onvereffent blyven leggen, de menschen nog hun *gevaar*, nog de noodzakelykheyd van het *geneesmiddel* onderscheydentlyk kennen; alle hunne *gebeden* by de *gis* zyn, en op het goed *geluk* (om zoo te spreken) aan gaan; en zy dieswegens ook zig zelven in geen eene *pligt*, waar in zy bezig zyn, *getroost* kunnen vinden. Wy noemen deze dingen niet slegts, op dat gy ze *weten* zoud; maar op dat gy ze *schouwen* zoud, en dat gy 'er ook eenige *bestieringen* en *pligten*, tot uwe betragtinge, uit zoud leeren trekken.

Nu komen wy, tot een *derde* en voor- naam gebruik van de algemeene leeringe. Dewyl het *sterven in den Heere* van zulk een *aangelegentheyd* is, dat'er een *eeuwige gelukzaligheyd* van athangt, zoo schikke dog een yder uwer zig zelven, om zulk een *leven wyze* te gaan houden, dat gy, wanneer de *dood* komt, *in den Heere* meugt *sterven*. Zoo gy oyt dat *geluk* zoekt te bereyken, en die elende te ontgaan, waar van gy gehoort hebt, houd

Gebruik
III.

houd dan, zeg ik, zulk een *levens-wyze*, dat u de *dood*, in *Christus*, mag vinden.

Om dit een weynig op te helderen en aan te dringen, zal ik een woord over deze *drie* dingen spreken. (1.) Zullen wy nog wat nader *nader* zien, wat *het sterven in den Heere* zy. (2.) Zullen wy eenige regelen of *bestieringen* opgeven, waarvan alle die geene, die, in de hope van *in den Heere te sterven*, een gegronde *troost* willen vinden, hun gebruyk hebben te maaken, en volgens dewelke zy zig, in hun *leven*, hebben te gedragen. (3.) En dan zullen wy de *noodzakelykheyd* aanwyzzen, die 'er is, om deze *bestieringen* aan te nemen, en volgens dezelve te wandelen; zoo men anders die *vertrooosting* wil genieten, die de zulke deelagtig worden, die, *in den Heere sterven*; en om zulks ook spoedig, zonder *uitstel* of tyd-verbeuzeling, te doen.

I. Wat het *eerste* belangt; daar zullen wy ons niet lang meê ophouden, als hebbende daar van reeds te vooren yets aangeroord. Het geene wy 'er nu nog van hadden te zeggen, zullen wy kortelyk tot deze *twee* dingen te zamen trekken. (1.) Eenige dingen, die bespeurd worden, in de *aandoeningen* die een mensch verzellen, die *in den Heere sterft* of in eenige

eenige *eygenschappen*, die daar mee zamen gaan. (2.) Yetwes van de *gronden* daar deze *aandoeningen* uyt voortvloeyen.

A. Aangaande het *eerste*; daar zyn deze drie *eygenschappen*, die, met het *sterven in den Heere*, gaan gepaard; dewelke uitermaten wenschelyk zyn. (1.) Een *gewillig* en een *vrolyk* *sterven*, wanneer men niet naar den dood gaat, als naar een *kerker*, maar als door een *gallerie*, naar een *Paleys*. Het is zoo te *sterven* als de oude *Simeon* deed, *Luk: II: 29*. Nu, zegt hy, *laat gy uwen knecht gaan in vrede, na uw woord*. Schoon de dood de *koning Job XVIII: 14* der *verschrikkingen* is, *Simeon* haast'er evenwel na toe. Of het is een *sterven*, gelyk *Paulus* stierf, die een *begeerte* had, om *onthonden* te worden, en met *Christus* te zyn, *Phil: I: 23*. als het welke hem verre het beste was. (2.) Het is een *sterven*, met een heylig *vertrouwen* en *vrymoedigheyd*, niet met *vreeze*, of *verschrikkinge*, of *benauwtheyd*, *twyffelagtig* *disputeerende*, wat'er van worden zal; maar met *vrymoedigheyd* *verzekert* zynde van een *inwooning* des hemels. Wy weten, zegt *Paulus*, *2 Kor: V: 1, 2* Dat, wanneer het *aardsche huys* dezes *tabernakel* gebroken wort, wy een *gebouw* van *Godt* hebben, een *huys* niet met *handen* gemaakt, maar *eeuwig*, in de

G

heme-

hemelen. *Want ook in dezen zuchten wy, verlangende met onze woonstede, die uyt den hemel is, overkleet te worden. Als vertrouwend, dat, met zyn sterven, zyn gelukstaat eerst, als 't ware, haren aanvang nam. Het sterven in Christus doet een mensch zig zelve kloekmoedig tegens den doof en alle hare verschrikkingen, verzetten. (3.) Het is niet alleen, in vrede en gerustheyl te sterven, maar met een welbehagen en een vergenoeginge; en wel in zoo verre, dat de ziel, zoo zy haar wensch mogt hebben, niets meer en zoude begeeren dan zoo te sterven. Zulk een mensch murmureert nog beklagt zig niet, dat hy, uit een vollen rykdom, uit een fraaye gemakkelyke wooninge, van vrienden en nabestaande, van eer en aanzien in de wereld, enz. werd weggenomen: maar hy sterft voldaan en ten vollen vergenoegt, met zyn regt op den hemel, en oogende op zyne schoone erffnisse daar boven. Dit kunnen wy, in David zien, wanneer hy zo zoetvoerig opzong 2 Sam: xxiii: 5. Hier in is al myn beyl en al myn lust. En daarom wil hy Psalm xxiii: 4. gemoedigd door het dal der schaduwe des doods gaan, en geen quaad vreezen, om dat de Heere met hem was. En in der daad het en is geen kleyne zaak, op deze*
drie

drie wyzen, te ſterven, gewillig en vrolyk, vertrouwende en vrymoedig, en met ruſt en genoegen, en voldoeninge.

B. Maar ten *anderen* de gronden daar deze drie dingen uit voortvloeijen, beantwoorden hier voornamentlyk aan de vrage. Want het en is geen *gemaakte gewilligheyd*, nog *natuurlyke ſtoutheyd* of mannelykheyd van geest, nog een *vleeschelyke zorgeloze vrede*, en een *geruſtheyd*, die, uit ongevoeligheyd ontſtaat: maar een *gewilligheyd*, een *vrymoedigheyd* en *geruſtigheyd*, die uit deze drie vrugtbare gronden voortvloeijen. (1.) Uit een *vrede*, met God, door *Jefus Chriſtus*, hebbende de ziel waarlyk haren *toevlugt* tot *Jefus Chriſtus* genomen, en haar zelve aan hem aanbevolen. Het geloove zegt, dat het is een goed, een veylig, een wel geordineerd en eeuwig verbond: en zoo beruſt'er de menſch in, en heeft *vrede*. (2.) Uit een goede *conſcientie*, die een goed *getuigeniſſe* geeft, het welke een uitnemende grond is, om'er mede voor Gods oordeel te kunnen verſchynen. Het *getuigeniſſe*, zeg ik, van een goed gewiſſe, het zy dan ten opzigte van de bevlytiging van een onſtraffelyken wandel, of indien de menſch al, ten dezen opzigte, zulk een goed gewiſſe niet en heeft, maar veele misvallen

Rom:

v: 1.

2 Sam:

xxiii: 5.

en ook veele beschuldigingen, daar over, by zig zelve, zoo heeft egter een geloovige ziele daar in een goede *conscientie*, dat zy zig besprengd vint, met *Jesús bloed*, waar door alle haare *struikelingen* en afwykingen zyn vergeven: waar by ook ingesloten is een goede *conscientie* van opregte pogingen ter betragtinge van *heyligheyd*. (3.) De derde grond is een levendige en onderscheydentlyke gestalte van den Geest, waar door het geloove, in die zelve stond, zig werkzaam vind, omtrent *Christus* en de eeuwige *verbonds-goederen*, zelfs in de dood, die de ziel nu zoo aanstonds te gemoed ziet. Wy willen niet zeggen, dat'er niet eenig onderscheyd, tusschen deze drie gronden zy. De eerste van dien is eenvoudig en volstrekt noodzaakelyk in een van de twee voorgemelte opzigten. De derde zal juyft niet altyd noodzaakelyk zyn (want een geloovige zoude, in de maling van een hete koortze, in een soort van zwaar ongemak of een verdovende geraaktbeyd, kunnen sterven) evenwel moet 'er altyd na gestaan en gezogt worden, met onderwerpinge aan Gods heyligen wille: en het doet veel tot des gelovigen vertrouwen en vertroosting, eenige tegenwoordige werkzaamheden des geloofs, omtrent *Christus* en het verbond der genade,

op

DERDE PREDIKATIE. 101

op een onderscheydene wyze , te mogen bevinden.

Nu stell' ik vast , dat dit zulk een *aangenamen* toestand zy , om'er in te *sterven* , dat 'er niemand van u en zy , of gy zoud *wenschen* daar in ook te mogen zyn , wanneer gy *sterven* zult . Maar ik moet zeggen , dat het *grootste gedeelte* den *regten weg* niet in en staat , om'er toe te komen . En daarom laat ik nu een weynig zeggen van de regelen en *bestieringen* , naar dewelke gy noodzaakelyk , met allen *ernst* en in de kragt van Gods *genade* , moet tragten te *leven* ; en zonder dewelke gy u zelven deze *vertroostingen* in den *dood* en de daar op volgende *zaligheyd* , met geen wel *gegrond vertrouwen* , zoud kunnen beloven .

II. En om hier in , op de klaarste wyze voort te gaan , zoo zal ik *eerst* met een woord aanwyzen dat geene , dat de wyze niet is van *in den Heere te sterven* ; en u dan ten *anderen* wat breder voorstellen den *weg* dien gy hebt te bewandelen , om zulk een *wenschelyken* uitteynde te mogen bereiken .

A. Voor *eerst* dan is dat de wyze niet van *in den Heere te sterven* , dat (1.) men *sterft* in een uitterlyke *gerustigheyd* , en met alle onze *vrienden* rondom ons , of in

een foort van *kalmte*, met *weynig smert* of ziekte. Veele *heydenen*, veel *vleefche-lyke* en burgerlyke menschen, en veele *huychelaaren*, zyn op die wyze gestorven. Dit is maar iets dat *gemeen* en *uitwendig* is; en veele kunnen zoo *gerustelyk neder-glyen*, en glyen ook met'er daad zoo *neder* in den kuyl. (2.) Nog het bestaat daar *niet* in, dat men zig zelve veel op-houd, met *goede wenschen* en begeertens, om zoo te *sterven*, ja ook niet, in eenige *hoogagtinge*, voor het *sterven in den Heere*. Het is in der daad voor zoo verre *goed*, dat men het *wenscht*, en'er na verlangt, en'er een *hoogagtinge* voor heeft: Maar *Bileam*, die een zeer ongelukkigen uit-gang en een zeer *elendig eynde had*, quam ook wel zoo verre *Num: xxiii: 10*. En evenwel dit is een *groot gedeelte* van veler menschen *Godsdienst*, ja zelfs het *aller-grootste gedeelte* daar van; om het nu en dan eens te pryzen, als zy in goede ge-dagten zyn. (3) Nog is dat de *weg van in den Heere te sterven*, dat men eenige koele *sleur-gebeden* heeft, om zoo te ster-ven, en (gelyk men gemeenelyk zegd) *goed vriend met God* te wezen. Daar zyn geen menschen zoo *genadeloos*, of zy wil-len liever (wyi zy zien, dat zy dog de *wereld* moeten verlaten) in den *hemel* dan in

in de *belle* wezen, en zullen ligtelyk eenige *gemeyne begeertens* daar na hebben, en eenige woorden of *gebedjes* daar om uitspreken. Maar dat en zal niet kunnen helpen: want *veele* zullen zoeken in te gaan, maar zy en zullen niet kunnen. *Luk: XIII: 24* *Veele* willen wel *bidden*, om in den *hemel* te worden opgenomen, die nimmer *wandelden* nog *lust* hadden, om te wandelen, op dien *weg* die'er na toe leyd. (4.) Nog is dat de *weg*, om in den *Heere* te *sterven*, dat men eenige *moete* heeft genomen, in het *uiterlyke* van den *Godsdienst*, dat men predikationen heeft gehoord en nagtmaalshoudingen bygewoont; zoo'er niet anders en is, het en zal al wederom niet helpen. Het en zal niet genoeg zyn, dat gy *Christus* hoorde *prediken*, of met hem aan eene *tafel* zat. Een verdeeling van den *Godsdienst* en is geen *Godsdienst*: *byna een Christen* te wezen, maakt ons geen *Christen in der daad*. Daar is een noodzaakelykheyd om *geheel en al een Christen* te wezen. Een *halve heyligmaakinge* te hebben en *byna een Christen* te zyn zal net *Hand: zoo veel zyn als half gezaligt te wezen: xxvi: 28.* en dat en zal geen *zaligheyd* met'er daad zyn; maar in een eeuwige *verdoemenis* uitloopen. En zoo kan dat geen *sterven*

in den Heere zyn. (5.) Nog het is ook te *sterven* met een *verzekering* in onze *eygen gedagten*, en die dog maar op *valsche gronden* steunt, dat wy *in Christus* zyn, en dat *alles wel* zal wezen. Mee-nige *meynen* van zig zelve, dat zy *wel* zyn en in een goeden veyligen staat, om dat zy dat zoo *meynen*, en zig verbeelden dat zy zoo zyn: En zy zyn zeer *onwillig* en afkeerig om zig zelve yets *quaads* van zig zelve te doen denken. Als wy dan van menschen spreken die *in den Heere ster-ven*, zoo moeten het zulke zyn, die Gods *proef* kunnen doorstaan: En het en is niet die *zig zelve pryft*, maar *dien God pryft*, die zyn *proef* zal uitstaan, en *goed* *gekeurt* zal worden.

2 Kor:
x: 18.

B. Maar, wat het *tweede* belangt, welke is dan de *weg*, zult gy mogelyk zeggen, om tot zoo een wenschelyk uit-eynde te komen? Wy zullen u, (gelyk wy beloofden) eenige *regelen* aanpryzen, volgens welke gy hebt te wandelen, om dat eynde van *in den Heere te sterven*, te kunnen bereyken; en gy zult dezelve in verscheydene *bestieringen* hebben waar te nemen. Dog wy en zullen ons, binnen den *omtrek* van deze *leerreden*, nu niet tot eenige byzonderheden over dit stuk kunnen uitlaten. Alleenlyk neem dit woord
nog

DERDE PREDIKATIE. 105

nog maar in het *gemeyn* met u, dat al die geene, die zig zelven dit *eynde* voorstellen, alvorens deze *drie* noodzaakelyke *voorafgaande* dingen by zig zelven behoorden te vinden. (1.) Dat zy hunnen *vrede* met God, door het *geloove*, in Christus, hebben gemaakt, en dat zy wel toezien, dat zy niet en leven in een aanhoudende tweespalt, tusschen God en henlieden: want het is, door het *geloove*, dat wy met hem *vereenigd* worden: en zonder *geloove* en kunnen wy niet in hem zyn, en dieswegens ook by eenige mogelykheyd niet in hem *sterven*. (2.) Dit moet ook nog van u worden meê gedragen, dat men niet alleen *geloove*, in Christus moet hebben, en onzen *vrede* met God, door hem, hebben gemaakt: maar dat men moet *weten*, dat dit zoo zy: wy moeten *weten*, in wien wy *geloofd* hebben. Het is wel zoo, dat dit zoo *wezentlyk* niet vereyscht en werd, als het *voorige*; dog het is egter niet wel mogelyk, zonder het zelve *getroost* en *vertrouwende* te *sterven*. Daarom werden de *Christenen* opgewekt 2 Petr: 1: 10. Benaerstig u, om uwe roepinge en *verkiezinge* vast te maken. (3.) Dat zy zig oeffenen om een *goede consciëntie* in alles en t'aller tyd, omtrent God en menschen, te bewaren. Volgens de gewoone

G f wyze,

Rom:

vi: 1.

2 Tim:

i: 12.

wyze , is het onmogelyk *wel te sterven* , zoo de menschen gedurende hun *leven* , niet *ernstig* en zonderling en tragten om een goede *conscientie* te bewaren , en de-
 zelfve met den *regel* van het *woord* te doen overeenkomen , en agtervolgens hunne *belydenisse* te wandelen. Alle drie deze dingen zien wy te zamen gestelt , by den *Apostel Petrus* , 2 *Petr*: 1: 5. Hy wil , dat die genen , waar aan , hy schryft , *by hun geloove* , de oeffeningen van de andere *genadens* van den *Geeft* zullen voegen. Daar op vermaant hyze *vers 10.* dat zy *zig benaerstigen om hunne roepinge en verkiezinge vast te maken.* En dan verzekert hy hen , dat henlieden een *ingang* zal *werden toegebracht* , in het *eeuwig koninkryke*. Het welke zoo veel is , als of hy gezegd hadde : door het *vestigen* van uw' *geloof* , op *Christus* , door de *beoeffeninge* van de *genade* en door het *tragten* van , door *wel te doen* , *uwe roepinge en uwe verkiezinge vast te maken* , zoo zal u een *wyde deure* geopent worden , om , by uw' *sterven* , ten *hemel* in te gaan : en gy zult daar door zoo veel te *getrooster* en met meer *vertrouwen* uw' *leven* kunnen afleggen ; daar in tegendeel wanneer de *Christenen* het *vestigen* van hun *geloof* op *Christus* , het *beoeffenen* van de *genade* en het *vast maken*
 van

van hunne roepinge en verkiezinge veelzins verzuimen, de ingang nauw en moeijelyk zal wezen. En andere die deze dingen geheel en al verzuimen, zullen de deur gantsch gesloten en in 't geheel geen ingang vinden. Indien'er niet meer was gesproken, dan deze drie woorden, in Christus door het geloove te wezen, in hem, door de beoeffeninge van geloove en andere genadens te leven, een goede consciencie, omtrent God en menschen te bewaren, en uwe roepinge en verkiezinge vast te maaken; zy zouden u werks en verpligtingen genoeg kunnen verschaffen, om'er u alle uwe dagen mede bezig te houden; en zy zouden ook dienen kunnen, om veelen te overtuigen en te betraffen, die zig zelve, met de ydele hoope en verwagtinge van, in Christus, te sterven, ophouden, maar zig niet met allen, op dien weg, begeven, om, in hem, te zyn en te leven. Met een beschaamt aangezigte en met de hand op den mond, tot den throon der genade, te gaan, zig zelve hartelyk met Jesus offerhande te vereenigen, wel te vreden te zyn, met hem te mogen aanhangen tot regtveerdigmaakinge, en zyn eygen gerechtigheyd ten uittersten te verloochenen, en dan, in den weg van benaerstiging van pligten, en door de vrugten van een

ver-

vernieuwde natuur en leven, onze vereeniging met hem te doen blyken, even dat is het *merg* en het wezentlyke van het geene wy hier bedoelden, en daar het geheele werk van onze zaligheyd op draait. De regte oeffeninge van het geloove, tot *regtveerdigmaakinge*, de regte oeffeninge van *genade*, tot *heyligmaakinge*, en ons zelven eer de *dood* komt, daar toe, regt te zetten, dat wy de *gronden* van ons groote *belangen* mogen *klaar en zeker* hebben, dat zyn de regte middelen, om *getroost*, in *den Heere te sierven*. Maar de zulken, onder u, die geen *moeite* genomen hebben, om in dezen weg te wandelen; maar geduurig voortwandelen en volherden in hunnen eygen ouden *vleeschelyken weg*, die en kunnen geen gegronde *verwagtinge* hebben van de voordeelen en *vertroosting*en, die, uit het geloove, in *Christus*, en het *wandelen in Christus*, voortvloeyen, en deze zyn het evenwel, die ons grond geven, om, *in hem te serven*, en, met hem *in het leven te heerschen*. God zelve nu wil dit woord zegenen, en u ten nutte doen zyn.

Rom: v:
17.

VIERDE PREDIKATIE. 109
VIERDE PREDIKATIE
O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft , zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven , van nu aan : Ja zegt de Geest , op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid : ende hunne werken volgen met hen.

VAn de allergeestelykste en hoog aangelegene waarheden te spreken en te hooren spreken , is een ligt werk , in vergelykinge van het geen'er vereyscht word , om dezelve werksellig te betragten. En even hier van is het , dat'er zoo veele van die dingen spreken en hooren , en dat'er zoo weynige zyn , die ze doen ; en dat , hoe nader die waarheden en voorgeschrevene pligten de doodinge van onze begeerlykheden , onze af-trekkingen van de wereld en eene voorbereydinge tot ons sterven op onze zielen aandringen , hoe wy afkeriger van dezelve zyn , en te meer zullen tegenstreven , om ons , tot de betragtinge van dezelve , te ver-

verbinden, en daar aan te blijven vasthouden. Het is een lastig en moeilijk werk, op een en dezelve tyd, beyde te *leven* en te *sterven*. Schoon yeder mensch die'er leeft, gezegt mag worden dagelyks te *sterven*, voor zoo verre, als hy zig naar het *sterven* voortspoeit. En daarom, aangezien het gene hier nu volgen zal uwe *betragtinge* betreft, en het voornaamste en *hoofdzakelykste* gebruik van deze groote *leeringe* uitmaakt, zoo luyfter de eene zoo wel als de andere naerstelyk toe, en leen' uwe ooren, tot het geene wy van Gods wegen over dit gewigtig onderwerp te zeggen hebben, en voegt daar by ook een ernstig *voornemen* en besluit, om het *werkstellig* te maaken (want anders en zal het u geen *voordeel* doen.) En mogt ge u zelve, door Gods *genade*, zoo bereyden om te *hooren*, dat gy vastelyk mogt *voornemen*, om het geene van zulk een grooten en eeuwigcn *aangelegentheyd* voor u is, ook te *betragten*.

Wy lieten het de *laatste* maal blijven, by een gebruik van *vermaaninge*, wanneer wy u den *regten* weg aanprezen, om zoo te *leven*, dat gy als de *dood* komt, een *welgegronde hoope* meugt hebben, van in den *Heere* te *sterven*. En wy stelden *drie* dingen voor, om'er in de verdere verhan-

VIERDE PREDIKATIE. III

handeling van dit gebruik, over te spreken. (1.) Wat wy een *sterven in den Heere* noemen, en wy zagen daar dat het was een vast geloove en een bewustheyd van ons *belangen*, in *Christus*, te hebben, een *vreugde* en troost, een *gerustigheyd* en genoegen, in het *sterven*. Waarlyk een allerwenschelykste en troost-ryke toestand, wanneer wy met den dood gaan worstelen, even dan dat *vertrouwen* te mogen hebben, van dat wy in *Christus* zyn, en ook in hem zullen *sterven*.

Nu komen wy, ten *tweeden*, tot de *bestieringen*, die als zoo veel stappen zyn, op den *weg* die ter bereykinge van dat troostelyke eynde van in den Heere te *sterven*, henen leyd. Wy begonden 'er in het *algemeen* van te spreken; nu staan wy ze, in verwagtinge van Gods hulpe en genade, een weynig *nader* te vervolgen. Eer wy tot de *byzondere bestieringen* konden overgaan, toonden wy, dat deze drie dingen behoorden voor af te gaan. (1.) Daar moest wezen een *toevlugten* tot *Christus*, door het geloove, en een *maaken* van onzen *vrede met God*, door hem, (2.) Daar moest wezen een *tragten*, om onze *roepinge en verkiezinge*, door goed doen, *vast te maaken*, want schoon onze *regtveerdigmaakinge*, voor God van onze bewustheyd dezen aangaande niet

af en hangt , zoo hangt evenwel onze *troost* en ons *vertrouwen* , voor een groot gedeelte daar van af ; en het is , buyten allen twyffel van onze verpligtinge , tot de *vastmaakinge* van *troost* en *vertrouwen* te arbeiden. (3.) Daar moest een *heylige wandel* wezen , waar door wy een *goede conscientie* , in de *toekomst van Christus* , mogten hebben. Want daar en kan noyt *wrymoedigheyd* of *vertrouwen* wezen , daar een prikkelende *conscientie* van binnen is , en daar *verwytingen* zyn van tegens het *licht* te hebben gezondigt.

Om dan meer *byzonderlyk* , tot deze *bestieringen* voort te gaan , en te zien , hoe wy *leven* moeten , op dat wy wel mogen *sterven*. En , indien wy daar over breed zouden zyn , en alles zouden bybrengen , het geene wy wel hier over zouden kunnen zeggen , zoo zoude het ons brengen , om van *alle de pligten* der *heyligmakinge* te spreken , en dat met betrekkinge op alle de pligten van ons *leven* , van *ziekte* en *gezondheyd* , van *voor-* en van *tegenspoed* , enz. van onze *byzondere* en *gemeyne roepingen* , en van alle de *uitkomsten* onzer zaken. Want zoo als wy ons daar in gedragen , zoo mogen wy verwagten te zullen *sterven*. Dog , wyl deze dingen slegts *algemeen* zyn , zullen

zullen wy die voorbygaan, en alleen maar *vyf* of *zes* bestieringen voorstellen, zoo als die dienen om den mensch, in *Christus*, te doen *sterven*; als zynde dit het groote oogmerk van deze leeringe.

«. De eerste bestieringe is dat gy u zelve zoekt vast te maaken in het geloove van die *algemeene waarheden*, die op uw' *sterven* betrekkelyk zyn, inzonderheyd om vastgemaakt en bevestigd te zyn, in het geloove van de *dood*, het *oordeel* en de *eeuwigheyd*, waar in het u voor *eeuwig* zal *wel* of *qualyk* gaan. En dat is niet slegts een *gemeene overtuiging* van deze dingen te hebben; maar dezelve door *aandagtige overdenkinge*, door eene byzondere *toeëygeninge* op u zelve t'huys te brengen, namentlyk dat Gy *sterven* zult, dat Gy naar uw' *sterven*, ten *oordeel* zult komen, en dat Gy voor *eeuwig* zult *gelukkig* of *rampzalig* wezen. Want (gelyk wy te vooren zeyden) het is een van de groote quaden, waar door de *ongodisfery* gevoed word, dat menschen *leven*, als of zy nimmer zouden *sterven*. Zoo is het dan een grondslag om *wel* te *leven*, dat men vastelyk *geloofst* aan den *dood*, het *oordeel* en de *eeuwigheyd*: en zy en kunnen noyt *wel leven*, die dit niet voor een grond leggen, dat zy *sterven* zullen,

114 VIERDE PREDIKATIE.

en voor het *oordeel* verschynen , en die niet en overwegen , wat zy ligtelyk al voor *beschuldigingen* , by hun *sterven* zullen ontmoeten , om die nu in tyds te zoeken *beantwoord* te krygen , en welke dan hunne *verzoeken* zullen zyn , om nu zig zelve al daar tegen *geveyligt* te mogen vinden. En daarom gy behoorde in het *geloove* van deze algemeyne dingen vastgemaakt te wezen , en te tragten om u den *dood* en het *oordeel* na by onder het oogte te brengen ; gy moest dezelve met uwe overpeynzigen kort agter opvolgen. Onderstel eens , dat de *dood* u in dezen nagt zoude bykomen , en denk dan eens met eenen by u zelve , of gy voor de Goddelyke *vietschaar* zoud derven verschynen , om geoordeeld te worden. Hier over , onze gedagten wat meer te laten gaan zoude ons , onder Gods zegen , helpen , om de *begeerlykbeden* te dooden , en den *dood* wanneer zy komt , weynig te doen te geven. Maar dit is'er van dat de meeste noyt *ernstig* op den *dood* en denken ; en , om dat zy geen ander *leven* , dan het *tegenwoordige* , begeeren , zoo zyn zy *schuw* van aan het *sterven* te denken. Ik pryze u de noodzaakelykheyd hier van dies te meer aan , uit aanmerkinge van de groote *afkeerig-*
beyd ,

heyd, die uwe *vervleeschte* harten en neygingen hebben van ernstige en gezette gedagten hier omtrent te maaken. Ik stel eens: gy menschen die aan uwe *vermaakelykheden* zyt overgegeven, kund gy het wel *uitstaan* van op *sterven* te denken? En gy, die u zelve met de *wereld* verbrast en overaast, kund gy het *uitharden* van te denken op dat woord: Gy dwaas, in dezen nacht zal men uwe ziele van u *afeyfchen*: ende het geene gy *be-* Luk: xii: 20.
reyt hebt, wiens zal het zyn? En gy, die God-vergeten zyt, derft gy op dat naare geluyd der *bazuine* denken: *staat op*, gy dooden, en kom' ten oordeel. Dat woord van *Job* is regt bequaam en noodig, om met u mee te dragen: *Ik weet*, Job xxx: 23.
dat gy my ter dood zult brengen. Schoon de *vroome* man zig *misnam* met te denken, dat hy op dien tyd zoude *sterven*; zoo wist hy evenwel, dat hy eerlang zoude *sterven*, en naar zyn *dood* voor het *cordeel* zoude verschynen, en hy droeg de gedagte daar van by zig. En indien wy eens genegen wierden gemaakt, om onze *voorbereydinge* ter *dood*, aan deze gedagten van *Job* te gaan toetzen, hoe weynige onzer zouden'er bevonden worden daar op te *denken*; schoon het evenwel een zaak van een *eeuwig* belangen is?

116 VIERDE PREDIKATIE.

O ! hoe weynig *uuren* , worden'er tot deze overdenkingen besteed ? Indien gy , voor menschen of voor een menschelyk *gerigts - hof* zoud moeten verschynen , met een zaake , waar aan u in de *wereld* veel *gelegen* was , hoe zoud gy daar op voor af niet denken en herdenken ? En nogtans zyn de *allerwigtigste* dier dingen niet als loutere *beuzelingen* , in vergelykinge van deze groote zaake en dit geval van *conscientie* , hoe dat gy *sterven* zult , en voor den *regterstoel* van den grooten God zult verschynen .

2. De *tweede* bestieringe is , dat , schoon alle pligten van *beyligmaakinge* van ons gevordert worden ; zoo zyn'er egter eenige *byzondere* pligten , die gy op een *byzondere* wyze , teder moet behartigen (zonder evenwel eenige andere pligt , daar gy toe geroepen zyt , te verwaarlozen) als hebbende deze *byzondere* pligten een *byzondere* invloed op de *voorbereydinge* des *doods* , en als komende allernaast (om zoo te spreken) by den *dood* , schoon'er van die pligten doorgaans zeer weynig werks gemaakt word . Als (1 .) de pligt van *zelfs-onderzoekinge* en *beproevinge* . Wy behoorden zeer *onzydig* te wezen , in het *onderzoek* van ons zelve , en in het *houden* van onze *reekeninge* met God . Indien de menschen

schen volgens het zeggen van Salomon, behoorden *naerstig te zyn*, om het *aangezichte* hunner *schapen*, en den staat van *hunne kudde te kennen*. Spreuk: xxviii: 23. veel meer behoorde men dan te letten op den staat zyner ziele? meynd gy dat het mogelyk is, *gemoedigd en getroost te kunnen sterven*, indien gy geen regte kennis en hebt van den staat uwer *geestelyke zaken*, en niet en tragt, om uwe *rekeningen* met God gesteld en *vereffent te hebben*? Zoo'er een *plaag* is onder de menschen; het is het *verzuym* van dit werk: en, zoo'er een band van ontzag en van *bedwang* op onzen geest is, om ons te rug te houden van eene *schaadelyke ruymte en losbandigheyd*; het is de *gemoedelyke betragtinge* van deze *pligt*. Het geene den *dood* voor veelen zoo *schrikkelyk* maakt, is voornamentlyk om dat zy, zommige dertig, zommige veertig, zommige vyftig, zommige zestig jaaren, geleest hebben, zonder getragt te hebben hunne *rekeninge* met God op te stellen; ik laat staan, om ze *vereffent te mogen krygen*. (2.) De *oeffeninge* van *boetvaardigheyd*. (dewelke helaas! in deze dagen, onder de *Christenen* zelfs, een zeldzaame zaak is) die is een *byzondere pligt*, waar in men zig moet bezig

houden, om in *Christus*, te kunnen *sterven*. Namentlyk dat wy ons zelven ergens in *verkeerd* ziende (gelyk 'er zonder veel moeite al veele verkeertheden, door middel van het voorgemelde onderzoek, zullen te vinden zyn) het zelve dan niet daar laten of zagtelyk by ons neêrzetten; maar *ernstig* met *God* bezig zyn, tot dat wy 'er *ontlastinge* van mogen krygen, en die en kunnen wy niet krygen, zoo lang wy de *boetvaardigheyd* niet en oeffenen. Daar deze genade van *boetvaardigbeyd* of *bekeeringe* is, daar heeft zy het *geloove* altyd met zig gepaart; en zy maakt het *harte week*, en *ruymt* de *beschuldigingen* weg, die den *dood verscbrikkelyk* maaken. Zy is ook eene groote vyandinne van *zorgloosheyd*, *verwaandheyd* en *hoogmoed*. Zy *bewaard* het *harte*, en doet het *smelten*, en zig zelven voor *God* *uitstorten*: het *gebrek* van deze *oeffeninge* steekt in deze dagen niet weynig door, in all' die *koelbeyd* van onze *Godsdienst-pligten*, en in de *vleeschgezintbeyd* van onzen wandel; daar immers all' die geene, die in den *Heere* zouden willen *sterven*, zeer overvloedig in de *oeffeninge* van die genade moesten gevonden worden; want indien men tot *bekeeringe* geroepen word, wanneer het *Koninkryke der hemelen naby komt*,

Matth:
III: 2.

zoo werd men zekerlyk daar toe niet minder *geroepen*, wanneer de *dood naby* is; en daar en is niet dat hier meer vereyscht werd, dan een *nedrig boetvaardig harte*, als zynde een spoor, om ons dan naar *Jezus* te doen henen lopen, wanneer wy hem in den *dood* hoopen te zullen ontmoeten. (3.) Een *derde pligt* is de oeffeninge van *doodinge*. Het is een *smertelyke* maar een *voordeelige* pligt, *aan de wereld te zyn gekruycigd* en onze *begeerlykeden* en *vleeschelyke wellusten* te *dooden*. Door de *doodinge* verstaan wy niet slegts dat geene, dat de *heerschappy* der zonde wegneemt, en de betragtinge van *beyligmaakinge* voortzet: Maar dat geene, dat zelfs de *wortels* en *spranten* van de zonde uitrukt, en de *beweelingen* daar van doet *sterven*, en die als 't waare uit het harte naukeurig *uitwied*; dat geene, dat u in staat stelt, om uwe *ongesteldheden* en *driften* van *nydigheyd*, van *quaadheyd*, van *trotsheyd* en *ongeregelde begeertens* te *dooden*; en om te zoeken uwe *genegentheden* enkel *bemelwaards* te *rigten*; het geene zeer merkelyke *voorschikkingen* maakt, om eens te zyner tyd, *in den Heere* te *sterven*. (4.) Een *vierde pligt*, welke *zorgvuldig diende* waargenomen te zyn, is de *matigheyd*. De *doodinge*

Gal: vi:

14.
Kol: iii:

5.

ziet ten grooten deele op de dingen, die in zig zelven zondig en onwettig zyn. Ik zegge ten *grooten deele*: want ik wil niet zeggen *alleen*; En de *matigbeyd* ziet op dingen die in zig zelven *wettig* zyn: waar in de *onmatigbeyd* de *pest* en plaag voor veele menschen is, die zoo vast *gekleeft* zyn aan de dingen van de wereld en aan die *vermaaken* en plaaisieren, die wel in zig zelven *wettig* zyn, en waar van een *matig* gebruik ons *geoorlooft* is, dat zy in dezelve *verward* raken en vast gekluisterd; en door hunne *onmatigbeyd* in die dingen, al zoo *ongeschikt* worden tot het *sterven*, als zy zouden kunnen worden, door het plegen van zommige dingen, die in zig zelven zondig zyn. O! wat maakt henlieden de *onmatige* liefde tot *kinderen*, vrienden, landeryen, huizen, hoeven, ossen, ot tot het getrouwde *wyf*, doorgaans ongeschikt tot het *sterven*. Daarom vermaant den *Apostel* den *Christenen* 1 *Petr*: 1: 13. dat zy de *lendenen* hunnes *verstands* zouden opschorten, en *nugteren* zyn, en volkomentlyk *hoopen* op de *zaligheyd*. Want, wanneer de menschen *ongeregeld* zyn, in het gebruik van de *schepzelen*, zoo zyn zy niet ongelyk aan die geenen die *lange kleedren* dragen, dewelke hunne voeten, als

tware

'tware , vasthouden , en henlieden , in hun wandelen en werken belemmeren. Wanneer de *genegendbeden* ongebonden en sleepagtig op de *aarde* hangen en op die dingen die op de aarde zyn , en wanneer de *geest* vryheyd neemt , om na deze dingen te *zwerwen* en om te loopen , zoo en kan een mensch in zyn *voornaame* werk niet behoorlyk bezig zyn , of op den weg des *hemels voortgang* maaken. Dog de *matigheyd* maakt hem geschikt , tot zyn werk , en maakt hem den *weg gemakkelyk* , en doet hem wel te *vreden* zyn , met zyn huys of standplaats , wat ook zyn *staat* of lot in deze *wereld* wezen mogt. Zy en laat niet toe , dat zyne genegendheden in die dingen werden ingewikkeld. Zy doet hem *de wereld* zoo gebruiken , als niet misbruikende ; gelyk de *Apostel* vermaand 1 Kor: vii: 31. Zy leerd ons een geheyligde *verloochening* te hebben , omtrent het wettige gebruik van de *verquikkingen* van het schepzel , ten eynde het harte daar door niet *bezwaard* of overladen worden ; waar van ons onze gezegende *Zaligmaaker* op het kragtigste heeft afgemaand. Luk: xxi: 34. alwaar hy zegt : *Wagt u zelven , dat uwe barten niet t'eeniger tyd bezwaart en worden met brasserye , ende dronkenschap , en zorgvul-*

digheden dezes levens , ende dat u dien dag niet onvoorziens over en kome. alwaar hy duidelyk te verstaan geeft (het geene egter *vremd* voorkomt, en weynig geloofd werd of aangemerkt) dat'er een *overlading* van *zorgen* kan zyn, omtrent de dingen van dit *leven*, die *geoorloofd* zyn in zig zelve; dewelke ons al zoo *ongesteld* en *ongeschikt* kan maaken, voor het *sterven* en het laatste *oordeel*, als een *overlading* van *spyze* of eene *dronkenschap* zoude kunnen doen. Deze *matigheyd* maakt een *zekere voorbereyding*, om in den *Heere* te *sterven*, tot welke *voorbereydinge* in tegendeel de *overlading* van de *wereldsche zorgvuldigheden* een *kragtige hinderpaal* is (gelyk zulks die woorden van onzen *Zaligmaaker*, buiten allen *tegenspraak* te kennen geven) en voornamentlyk dan wanneer deze *twee* dingen te zamen gaan, een *gemoed* het geene door die *wereldsche* *zorgen* *onpasselyk* is, van binnen; en een *meenigte* van *verzoeking*en en *struikelblokken* van buiten.

1. Een *derde bestieringe* is dat die geene, die in den *Heere* zoeken te *sterven*, de *gedagten* des *dood* *gestadig* met zig *omdragen*; even als of *yeder dag* en *oogenblik* hun *laatste* *wezen* zoude, en als of zy nu zoo *aanstonds* voor *God* zouden *moeten*

ten verschynen ; en als of het henlieden onverschillig was , in wat uure of oogenblik hy hen zal willen roepen : Want God en heeft (voor zoo verre onze *wetenschap* dies aangaande betreft) ons geen gezetten tyd gesteld , om hier te leven. Het is by zommige over *Pred: III: 1---8.* opgemerkt , dat een ieder ding zynen tyd heeft , dat 'er een tyd zy , om gebooren te worden , en een tyd om te sterven , een tyd om te lacchen , en een tyd om te weenen , enz. maar dat 'er evenwel geen tyd werd genoemt om te leven : Want niemant kan zeggen ; ik moet of ik zal morgen leven. En daarom beveelt ons de Heere Jezus op onze *wagt* te staan , en wil , dat alle Christenen als onder het geweer , in een waakzaame gestalte , staande blyven , *wagtende op de komste hunnes Heeren* ; ten eynde hy niet onvoorziens en kome. *Nunc age , quod moriturus agas.* Doe nu , het geene gy , als gy sterven zult , wel zoud willen doen , was een oud en een heerlyk zeggen.

Hier zal mogelyk yemand *zwarigheyd* maaken , en zeggen : is dat mogelyk dat een geloovige zig t'aller tyd de *komste* van Christus werkelyk kan te binnen brengen , en de gedagten des doods gestadig met zig omdragen ? Antwoord. Het is met

Zwarigheyd op: geloof.

met deze pligt gelegen, gelyk met anderen: als'er by voorbeeld gezegd word:
 1 Kor: *doe alles ter eeren Gods*, dat en is zoo niet
 x: 31. op te vatten, als of wy, in *yeder* ding dat wy doen, *werkelyk* onze *gedagten* daar over zouden kunnen laten gaan: Want onze *zielen* zyn maar *eyndig*, en dus onmagtig, om veele en verscheydene zaken te gelyk, of in een *zelve tyd-stip*, op te merken. Maar gelyk'er eene *hebbelyke* agt-gevinge is, op de *eere Gods*, zoo is 'er ook eene *hebbelyke* overweginge van *Christus toekomst*; dewelke deze twee dingen meebrengt. (1.) Dat wy, in *koelen bloede* (om zoo te spreken) en ons zelven wel *bezittende*, vastelyk voorneemen ons zelven zoo te *wagten*, en ons zoo *overeenkomstig* met de verwagtinge van zyne *toekomst* te gedragen, dat wy niets en doen, het geene wy zouden schuwen of schamen *doende gevonden* te worden, indien hy nu mogte verschynen. En dit is in der daad onze *geduurige wagthoudinge*. (2.) Dat wy, wanneer wy *vadzig* en onagtzaam beginnen te worden; ons zelven *opwakkeren*, tot een *werkelyke* overweginge hier van, en de *werkzaamheden* onzes levens, daar mede doen *overeenkomen*; vragende aan onz' *eygen barte*, of wy dit of dat ook zouden

en derven doen , indien de *Heere* quam
 te *verschynen* : En dat wy dus , met een
 satzag , zyn ingenomen , het geene met
 e onzaglykbeyd van zyne *verschyninge* ,
 vereenkomt. Dat wy , in onzen dage-
 lickschen wandel , de gedagten van *Christus*
 nekomst dikwils *verlevendigen* ; schry-
 vende onze zielen dikwerf dezen regel
 voor , om even zoo te wandelen , als of de
Heere zoo onmiddelyk zoude verschynen.
 Hierom is het dat de geloovigen in de hey-
 lige *Schriften* , meenigmaalen omschreven
 worden , als de zulke , die *wagten* op des
Heeren *verschyninge* , en die dezelve lief ^{2 Tim:}
 hebben ; En dat hen ook de pligt van ^{iv: 8.}
wagthoudinge zoo meenigwerf werd aan-
 bevolen. En daarom wy en willen dit
 zoo algemeyn niet hebben opgevat , als
 of de geloovigen *niets anders* zouden te
 loen hebben ; en dat zy altyd in een
 staat zouden moeten zyn , als of 'er , door
 ene *stemme* van den hemel , tot hen lie-
 den gezegd wierde , dat zy zoo *aanstonds*
 zouden *sterven* , of dat *Christus* zoo *aan-*
stonds zoude *verschynen* : want dan zouden
 zy zeer veel dingen ongedaan laten , en
 wettige ondernemingen en reyzen , en
 andere handelingen , daar zy toe geroe-
 pen worden , laten varen. Dog dit is
 de meyninge , dat wy tragten , om in of
 om-

omtrent geene dingen te mogen gevonden worden, waar over wy ons, wanneer de Heere *verschynen* zal, zouden meynen te moeten *schamen*, en in alle dingen eene goede *conscientie* te bewaren, eene *conscientie* die vry is van God of menschen te hebben beledigd.

7. Een vierde bestieringe is deze. Die gaern, in den Heere, zouden willen *sterven*, moeten zig zelven by tyds, aan het kruis van Christus, gewend maaken, en niet op een leven van goede *cier*, gezet zyn, of de wereld naar hun zin, willen hebben; maar voor moeilijkheden en enge poorten kunnen bukken en buygen, en zig t'onder te geven. Niet dat ik wil, dat yemand zig de kruysen zoude op den hals halen; maar gelyk ze de geloovigen zig zelven niet behoeven te bezorgen, zoo en moeten zy zig ook niet al te vast voorstellen, om ze te willen ontgaan, wanneer de Heere henlieden roept, om ze op te nemen en te dragen. Maar zy moeten (1.) Een *vbarnemen* by zig hebben, om onder de kruissen, wanneer ze hen overkomen, hunnen hals te buigen. (2.) Zy en moeten ze, wanneer zy komen, nog met eene zondige *angstvalligheyd* zoeken te *ontvlugten*, nog onder dezelve *moedeloos* nederzinken; maar

naar zig zelven verlochenen, hun kruis ge-
 villig en vrolyk op zig nemen, en volgen Matth:
xvii: 24.
 Christus. (3.) Die in hun eygen personen
 van kruyssen vry zyn, moeten een
 riendelyk mededogen hebben, met den
 enen, die'er onder zugten. Daarom
 zegt Salomon, dat het beter zy in het
 laaghuys, dan in het huys der maaltyden
 te wezen. Pred: vii: 2. Daar kan men
 meer goeds vinden dan in een huys, daar
 men gasteryen en wereldsche vermaak
 heeft. De reden van dit gewinnen aan het
 kruis, is deze, om dat'er weynig men-
 schen zyn, die wanneer zy in den voor-
 spoed leven, zig vergenoegd en geschikt
 vinden, om het slerven; en de tegen/spoed
 maakt de menschen best los van de aan-
 clevingen der wereld. O! het is zeer
 moeijelyk van de dingen dezer wereld op-
 gepropt te wezen, en in een staat van
 voorspoed en overvloed te leven, en daar
 door evenwel van geestelyke dingen niet
 te werden afgetrokken. Even hierom
 werd het kruys en het slerven, aan de
 wereld, zoo kragtig aan geprezen. En,
 indien wy met die geestelyke doodingen
 wat gemeenzaam zyn geworden, zoo zal
 ons het overgeven aan den lichaamelyken
 dood, veel ligter vallen, en'er minder te
 doen zyn, wanneer dezelve komt.

n. Een

7. Een *vyfde bestieringe*, is, dat wy *dagelyks leeren sterven*. En dat leyden wy af van de woorden des *Apostels 1 Kor xv: 31. Ik sterve alle dage, 't welk ik be-
tuyge by onzen roem dien ik hebbe in Christe
Jesu onzen Heere*. Waar door hy niet alleen zyne *dagelyksche doodgevaren* te kennen geeft; maar zyn zoeken; om der *dood* voor te komen, met te *sterven*. dewyle hy nog *leefde*, en eer de *dood* nog quam. En hier toe behoort (1.) Een byblyvend' overtuiginge van de *noodzakelykheyd van sterven*. (2.) Een *steroogen* op het *geduurige gevaar van sterven*. (3.) Een *voorbereydinge en geduurige gereedheyd tot het sterven*. (4.) Een *werkzaamheyd om den dood te smaaken*. of een eenigermaten ondergaan van der *dood*, eer de *dood* komt. Dezen weg behoorden wy ook in te slaan, met on-
zelven dikmaals voor de *Goddelyke vier-
schaar* te stellen, en by ons zelve te overwegen, hoe dat wy aan onze roeping te *dood* eens zullen beantwoorden en met onzen *weerbarstigen gedwee* te maaken, op dat zy by het *sterven*, niet onhandelbaar mag worden gevonden; en met elken dag dat geene te *doen*, dat wy by de *komste* van den *dood*, wel zouden wenschen doende te werden gevonden

en met daar na te staan , dat wy alles in dien *staat* mogen hebben , daar wy het als dan *gaerne* in zouden zien ; en , in een woord , met ons zelve , gelyk ik zeyde , aan het *sterven* te *gewennen* ; wanneer wy , by het storten van onze *morgen-gebeden* , ons zelve in zulk een *staat* stellen , als of wy niet meer buytens huys , onder de menschen zouden komen ; en ons des *avonds* zoo nederleggen , als of wy des morgens niet wederom en zouden opstaan ; en wanneer wy yets *doen* of *spreken* , wy het zelve zoo *doen* en *spreken* , als het den zulken voegzaam is , die geen *langen tyd* , naar hun doen of spreken , zullen te *leven* hebben .

1. De zesde of laatste *bestieringe* zal deze zyn , dat gy die dingen in *het werk* stelt , die uw' eygen *gewisse* , die uw' eygen *licht* , in overeenstemminge van de *heylige Schriften* , en de middelen dien gy geniet , als *noodzaakelyk* voordragen , om uwen *vrede met God* te maaken en te houden , en alle *vyandschap* tusschen hem en u te ontgaan . Dit is gemeenlyk een van de voornaamste *verwyten* , die den menschen , in hun *sterven* voorkomen , dat zy de betragtinge hebben uitgesteld , van zulke dingen , waar van zy zig *overtuigd* vonden , dat zy de *bequame tyden* en gele-

I

gent-

gentheden , waar door zy , tot hunne verpligtinge , geroepen wierden , geschuwt hebben en verschoven , en van de hand gewezen , en *werkeloos* omtrent dezelve waren blyven zitten ; dat zy zulke *gebreken* , waar van zy overtuigd waren , niet en hebben *verbetert* , enz. Het is een gemeyn zeggen , dat wy wel een *wet* noodig hebben , om te maaken dat andere goede *wetten* ter uitvoeringe werden gebragt. En zoo hebben wy eenigzins eene *bestieringe* noodig , om ons , tot het *werkstellig* maaken van andere bestieringen , behulpzaam te zyn ; agtervolgens dat woord van Salomon Pred: ix: 10. *Alles wat uwe hand vint om te doen , doet dat met uwe macht : want daar en is geen werk , nog versinninge , nog wetenschap , nog wysheyt in 't graf daar gy heenen gaat. Wy snellen dog alle grafwaards : en daar zal men geene pligten volbrengen kunnen , nog eenige gebreken verbeteren.* En daarom al wat oyt of oyt het licht van het woord en van ons gewisse , door dat woord , wel verwittigt zynde , ons verklaard van onze *verpligtinge* te zyn , daar moeten wy *ernstig* en vlytig in zyn , om het na te komen , en om het zonder *uitstel* na te komen. En indien deze *eene pligt* maar ter harten wierd genomen ,
het

het zoude , door Gods genade , meer goed kunnen doen , dan veele anderen. Ik stel vast , dat uw' gewisse overtuigt zy , dat de voorens gemelde *bestieringen* zeer dienstig zyn , en dat die geene , die zoo *leven* , te *beter* zullen *sterven*. Maar helaas ! veelen uwer doen zoo veel niet , dat zy 'er op *denken* ; ik laat staan , dat zy ze zouden in het *werk stellen*. Het zoude wel kunnen wezen , dat zy , tot huyden over *agt dagen* niet in uwe *gedagten* zullen zyn. En is dat zoo ; wat zullen dan alle voorgeschrevene *bestieringen* helpen en tot wat gebruik zullen zy dienstig zyn ? Ziet gy zelfs niet , dat zy zonder *vrugt* zyn ; 't en waare zy *ter daad* gebragt worden ? En daarom zie dog deze verpligtinge niet , als eene zaake van *weynig belangen* , over 't *hoofd*. De *dood* is de *deur* tot den *hemel* en tot de *helle* , en de *dood* is aan de *deure* ; en *wel te leven* , is de *weg* om *wel te sterven* ; en zoo gy , in den *Heere* *leven* wilt en *sterven* , zoo moet gy deze *bestieringen* hoogschatten , en dezelve in de kragt van Gods genade , met yver gaan in het werk stellen.

Dog eer wy eenigzins verder gaan. Schoon 'er al een *overtuiging* wezen mogte , dat alles wat 'er gezegt is , *waaragtig*

zy ; zoo zoud' er by zommige onheylige menschen , wel een inwendig *morren* hier tegens kunnen zyn , en de zulke zullen gercedelyk deze *twee tegenwerpingen* aandringen.

Tegen-
werpin-
gen opge-
lofcht.

1. De *eerste tegenwerpinge* zal waarschy- nelyk deze zyn : indien' er geene men- schen *wel sterven* , dan die zig zelven , tot zulk een manier van *leven* , begeven ; wie zal of kan' er dan *wel sterven* ? Zulk een *leven* is voor ons onmogelyk : en daarom willen wy in onzen *eygen weg* voortgaan , en *hoopen* het *beste*. Daar zyn' er veele , die , wanneer zy zulke leeringen hooren , zig zelven gereed vin- den , om te denken en te zeggen , ge- lyk als die geene deden *Joh: vi.* dewelke naar dat zy , tegens *Christus* leer- rede- nen , hadden *gemord* , tot malkanderen zeyden *ys 41.* *Deze reden is hard , wie kan dezelve dragen ?* Wy zullen , zeggen de menschen van de *wereld* , door deze *middelen* , in onze *vrybeyd* worden be- snoeid ; wy zullen zoo doende genood- zaakt worden , om altyd in het *klaag- huys* te verkeerren , en nimmer toegela- ten , om eens te mogen *laccen* , of' er blyde uit te zien. (Hoewel dat egter onze *meyninge* niet en is om den menschen te verbieden *vrolyk* en *lustig* te zyn , wan-

wanneer het pas geeft , maar omze te rugge te houden van *vleeschelyk* te zyn , en om ze binnen de *wettige* palen van hunne vrolykheyd te houden.) Edog , om deze *zwarigheyd* te beantwoorden , zoo (1.) zouden wy die menschen wel eens vragen : Is dit ook de *waarheyd Gods* , dat die geene , die , *in hem* , gaern zouden *sterven* , daar op moeten oog en daar na moeten tragten , om zoo te *leven* , als wy hier voorens gezegt hebben ? Is het *wel leven* de *weg* , om *wel te sterven* ? en het *wel sterven* een door gang tot de *beerlykheyd* ? En is *dat* zoo ; zoude het dan een voldoende *antwoord* aan *God* wezen , hem te zeggen : schoon deze *levens - wyze* de *weg* zy , dien gy hebt afgebakent om *wel te sterven* , zoo en *kunnen* wy ons egter daar mee niet *vereenigen* : wy en *kunnen* daar niet in wandelen , om dat het zulk een *ongemak kelyke* zulk een *nauwe weg* is ? Indien het *Gods wille* is , waarom wyft gy ze dan zoo *van de band* ? of wilt gy eenen *an deren weg* uitkiezen , dan *God* voor u heeft uitgekozen ? (2.) Laat ik den zulken eens vragen : is de *poorte* niet *eng* en de *weg* niet *nauw* , die *tot den hemel* en het *eeuwig leven* leyd ? Wild gy daar om , door zulk eene *poorte* en langs zulk

eenen *weg niet* naar den *hemel* gaan? En is niet de *weg van wel te leven* zoo wel als van *wel en in den Heere te sterven* de *weg naar den hemel*, en mag die *weg naar den hemel* dan niet *ongemakkelyk* zyn? (3.) En laat ik tot den zulken ook nog zeggen, dat die *weg alleen* maar *moeijelyk* en *ongemakkelyk* zy, voor 's menschen *verdorven aart*, voor een harte dat *hoogmoedig* en *vleeschelyk* *kleyn-zeerig* is, het geene niet in het minste *dulden* kan, dat het, in het genot van zyne zinbaare *vermaaken* en *vrolykheden*, zoude werden *gestoort*, zy is *ongemakkelyk* voor eene *zondige eygen zinnigheyd*, die voor God niet *buigen* wil. Maar in tegendeel, voor den zulken, die *lust* hebben, om in dezen *weg*, te wandelen, zyn alle de *pligten mogelyk* en alle *zwarigheden*, door Gods *genade*, *overkomelyk*. Ja die *weg* en dat *pad* is *hennieden* van het begin tot het eynde toe, ten hoogsten *genoegelyk*. *Phil: iv: 13. Spreuk: iii: 17. Haare wegen*, zegt *Salomon*, *zyn wegen der lieflykheyd*, ende alle *baare paden vreden*. En *Paulus*: *Ik vermag alle dingen, door Christus die my kragt geeft*.

2. Zy zullen ten *anderen* nog deze *tegenwerpinge* maaken: alle die *dingen*, die
de

de man daar zegt, mogen *waar* zyn; ja wy en kunnen niet *ontkennen*, of zy zyn *waar*. Evenwel mogen wy onzen gang wel gaan, en hoopen ook nog, door Gods genade, den *bemel* wel te zullen bereyken. Zyn'er niet veele, die even eens als *wy leefden*, wel *gestorven* en *zalig* geworden? En dezulke zyn ook zeer gered, om den *moordenaar* aan het *kruis* voor den dag te brengen (dewelke henlieden met *reden* tegen-spreekt, om ze ten regte te brengen.) En hier uit besluiten zy godlooslyk, dat zy, op hun *eygen weg*, wel mogen voortgaan; in die hoope, van dat zy op het laatste wel eens *berouw* en beterschap zullen toonen, en dus, wanneer zy *sterven*, *genade* zullen verkrygen. Dog hier op dient ten *antwoord*. (1.) ô Gy *genadelooze* en onheylige elendeling, is dat het *gebruik* het geene gy van Gods *genade* maakt, even *daarom* te zondigen om dat God *barmhartig* is, en te zondigen, op dat de *genade* te meerder worde? Rom: vi: 1. Is dat Gods oogmerk, in de openbaaringe van zyne *genade* en barmhartigheyd, om zig zelve een *dienaar van de zonde* te maaken? Gal: iii: 17. Hoe derft gy nog de *genade* aanzien, daar gy zulk een *misbruiker* van de *genade* zyt? En evenwel hoe ge-

136 VIERDE PREDIKATIE.

meyn is dat , onder onheylige zielen , te zondigen , om dat God *goed* is , zyne *genade* te misbruiken , en hem , gelyk ik zeyde , tot een *dienstknecht van de zonde* te maaken. Bedenk eens , by u zelven , of gy het harte zoud derven hebben om de *genade* en barmhartigheyd van God , in het aangezichte te zien , daar gy zoo over dezelve *gestruikelt* hebt , en uwen hals gebroken. (2.) Ten *anderen* schoon'er zommigen zyn , aan wien God , by hun *sterven* , *genade* heeft bewezen ; hoe veele zoud gy 'er egter wel noemen kunnen , die *met opgebeven hand* , gezondigt hadden , en *genade* hebben verkregen ? De *moordenaar* aan het kruis ontving *genade* ; 't is waar : maar had die oyt de *genade* en barmhartigheyd Gods *veragt* en *misbruikt* , gelyk als gy doet ? Het is wat anders , uit *zwakheyd* te zondigen , en in nedrigheyd te *bidden* om en te *wagten* op de *genade* ; en wat anders de *waarschouwinge* te verwerpen , en op een onheylige wyze de *genade* Gods in *ontugtigheyd* te *veranderen* ; en dan nog een hooggevoelende *hoope* van *genade* te willen hebben. (3.) Hoe *meenigen* zyn'er in de *belle* en hoe *weynige* in den *bemel* , die zoo *geleest* hebben , gelyk als gy doet ? Gods oordeelen zyn hen-

henlieden overgekomen, en hebben ze haastelyk aangegrepen, zoo dat zy noyt *vrybeyd* hadden, om zig te *bekeeren*, of de *genade* Gods te zoeken; en nu hebben zy *leetwezen*, om dat zy het omhelzen der aangebodene *genade* hadden *uitgesteld* en dezelve *versmaad* hadden, zonder dat zy het nu *kunnen verbeteren*. Hoe meenigen zyn'er den *ryken brasser* gelyk, schrewende in de plaatze der *pyniging*, dewelke, zoo het henlieden *vrystond*, tot u te spreken, zeggen zouden: *ga en zeg onzen broederen*, dat zy geen tyd *verzuymen*, en dat Luk: xvii 27, 28. zy, in *hunnen dag*, de *aanbiedingen* van Gods *genade* en *barmhartigheyd* niet en *verbeuzelen*, gelyk als wy deden, ten eynde zy niet, gelyk als wy, in *deze plaatze der pyninge* en *mogen komen*. (4)

Wie heeft'er oyt *genade* gekregen, voor wien de *zonde* niet *bitter* en was *gevalen*. En wilt gy *volbarden* blyven, in het geene aan anderen, zoo *bitter* viel? Zoo gy oyt *genade* zult *verwerven*, zoo moet gy'er, langs den *weg van boetvaardigheyd*, en door een *kruys van gewezen*, om zoo te spreken, *toekomen*. En het zal u vroeg of laat veel meer *bitterheyd* baaren, dan al het *vermaak*, het geene gy wel eer in de *zonde*

I 5

had,

had , u oyt zoetigbeyd verschaffen konde.

Jak: 1:
22. III. Het derde of laatste , waar van hier nog te spreken was , zullen zyn eenige weynige *aanmerkingen* , om de *noodzaakelykheyd* aan te dringen , die 'er is tot het *aannemen* van deze *bestieringen* en tot een *wandel* , die aan deze voorschriften beantwoordt : ten eynde gy geen *vrugtelooze hoorders* , maar *daders* van deze waarheyd moogt wezen. Want dog de *werkzaame oeffening* is het *leven* van den *Godsdienst*. En zoo 'er yets noodig is beoeffent te worden , het zal zeeckerlyk dit zyn ; dat men de regte kunst mag leeren , van , *in den Heere te sterven*. En daarom , op dat gy 'er u niet aan en mogt onttrekken , zoo overweeg (1.) Voor *eerst* , of deze *leeringe* , op het gezag van God en van Christus zynen Zoone gegrond zy of niet ; of hier ook een *bevel* toe zy gegeven , dat all' die geene , die de verwagtinge willen hebben , van *in Christus te sterven* , ook , *in hem leven moeten*. En indien het *leven* , *in hem* , eene verpligtinge is , zoo zal ook het gebruik maaken van de *middelen* en *bestieringen* , die ons daar toe kunnen opleyden , insgelyks eene aanbevolene *verpligtinge* wezen ; en deze vermaningen

ningen zullen dan ook noodwendig de waaragtige en getrouwe woorden Gods wezen. Het zoude te verwonderen zyn, dat gy'er yets het minste tegens zoud kunnen *inbrengen*; dewyl gy niet en kund ontkennen, dat het *Goddelyke waarheden* zyn. En evenwel, gelyk'er *Psalm L: 17.* staat: Gy (ik meyn veelen uwer) *werpt die woorden agter uwen rugge*. Mogelyk en zult gy, als ge nu 't huys gekomen zyt, niet een *knye*, voor God, in den *gebede*, gaan *buigen*. Gy en zult zoo veel niet doen, dat gy u zelve zult gaan *vragen*, in wat *gestaate* zig uwe ziele bevind, onaangezien al het geen'er nu *gesproken* is, of nog kan gesproken worden. Breng u te binnen, dat gy God en niet *ons* zult hebben, om *rekenſchap* aan te geven, van het *gedrag*, dat gy nu in dezen staat te houden. En daarom is'er yemand onder u, die nog *conſcientie* of eenige de minste mate van *teerhartigheyd* in zig heeft, die neme dog deze *pligten* in agt, of wete anders, dat hy, indien hy zig *ontrekken* wil, te meer onverantwoordelyk zal zyn. Indien wy eenige *waaibeyd vrymoedelyk* by u derven aandringen, het is deze: namentlyk het *ſterven in Chriſtus*, en de *keyligmaakinge*, als de *weg* daar toe, als zynde de korten *inhoud* en

en het oogmerk van al ons *prediken*; het welke u alleen kan *goed doen*, als het ten dien eynde maar werkzaam mag wezen. En daarom willen wy u, met den uittersten *ernst* betuigen, dat gy dog, met meer *ernst*, denken wilt, op uw' *sterven in Christus*, en ter bereykinge van dien, op uw' *leven, in hem, en voor hem*; op dat gy *vrymoedigbeyd moogt hebben, in zyne toekomst*: of anderzints betuygen wy u, in den naame van God, dat gy nimmermeer zyn *gezegent aangezigt zien*, of zyne zalige gemeynschap genieten zult. (2.) De *tweede aanmerkinge* werd geboren, uit uw' eygen groot *voordeel* en het hoogwigtig *belangen*, het geen'er insteekt, indien gy deze onze *bestieringen* gehoorzaamt. Schoon'er een *tweede* *dood* te wagten staat, voor al den genen, die zig, tot de *eerste* niet *bereyden* willen; zoo is'er dog maar *eene dood*, voor u allen te wagten, in opzigte van het uitterste *slot-vonnis*, waar van ten eenemaale zal afhangen den *hemel* of de *belle*, en de *eeuwige* staat van uwe onstertelyke zielen, of die, onder den *toorn* van God, zullen leggen, drinkende voor immer, uit den *beker* van zyne *eeuwige grimmigbeyd*; dan of zy in zyne *gunste* zullen zyn, drinkende voor immer, uit de beken
zyner

1 Joh: II:
28.

Hebr:
XII: 14.

Openb:
XX: 6, 14
XXI: 8.

zyner wellusten : of zy in den staat van een eeuwige *vriendschap* of van *vyandschap* met God zullen zyn ; of zy Gods *nabyheyd* zullen genieten, dan of zy , tot der *duyvelen gezelschap* zullen verftoten wezen. En zoud gy ook wel eenigzins kunnen denken , dat 'er geen verschil of *onderscheyd* , tuffchen die twee ftaten, tuffchen de zaligheyd of de verdoemenis en zal te vinden zyn? En legt 'er u niet *aan gelegen* , welke van deze beyden u *te beurt* zal vallen , en uw *lot* voor eeuwig en altoos zal zyn? Zyt gy dan onreede-lyke *beesten* , die geen *onfterffelyke* zielen hebt? Of zyt gy *heydenen* , die van den regten weg des *hemels* en der zaligheyd nimmer hebt gehoord , dat gy zoo zoud henen wandelen , op den *breeden weg*, die naar de *belle en het verderf* leyd ; en uwen rug zoud gaan keeren , naar den *smallen weg* , om dat ze *smal* is ; en zoo moedwillig u zelve voor immer in den *bodemloozen afgrond* , en den diepen zee-*golt* van Gods *toorn* en vlock zoud neêr gaan storten? Hoe weynig dat gy nu oyt u zelve van deze dingen verbeelden mogt ; zoo zult gy dog, zoo gy'er geen agt op geeft , te zyner tyd , de zekere en *droevige waarheyd* daar van , op uw eeuwige *koffen* moeten ondervinden.

(3.) De

Pfalme
xxxvi: 9.

Matth:
vii: 13.

(3) De *derde aanmerkinge* kunnen wy nemen van het *grootte werk*, dat'er omtrent de dood te doen is; wanneer het op een *sterven* aankomt, en de *onsterffelyke* ziel moet gaan verhuizen, en het *lighaam* ontruymen, en daar in onmogelyk niet langer zal kunnen gehouden worden. *Noyt* hebt gy nog zulk een *reyze* gedaan: *noyt* hebt gy nog zulk een *stuk werks* by de hand gehad, als dit zal bevonden worden te zyn, wanneer de *zwak-beden* van het *lighaam* hand over hand en tot een *groote hoogte* zullen toenemen; wanneer de *bekommeringen* en de *belemmeringen* van de *wereld*, wanneer de *genegentheyd* tot *namagen* en vrienden u zullen aandoen, en wanneer de *eeuwigbeyd* u voor oogen komt te staan; wanneer de *duyvel*, de *groote verklager van de broederen* niet alleen, maar ook van alle andere menschen, met zyn *schuld-schrift* staat op te passen, wanneer de *wet*, in dat *schrift aangetrokken*, het *vonnis* vel-len zal, en elk *overtreder* zal verdoemen; wanneer dat *vervaarlyk vonnis* van *Christus* gehoort zal worden: *Ga weg van my, gy vervloekte, in 't eeuwige vuyr, 't welk den duyvel ende zyne engelen bereyt is.* Wanneer alle die dingen u *teffens* zullen ontmoeten en overkomen; en wanneer het

Openb:
xii: 10.

Matth:
xxv: 41.

geweten van binnen, u toe zal schreewen, dat gy, in het minste niet *bekommert* of bezorgt en zyt geweest, om dit droevig *wonnis* te ontgaan. En boven dit alles zult gy nog met een *grooter party*, dan uwe *conscientie* te doen hebben, namentlyk met den grooten God zelve, den regtvaerdigen *Rigter der gantscher aarde*. En Gen: xviii: 25. ô! wat is het *vreesfelyk in de handen van den levendigen God te vallen*; En wanneer Hebr: x: 31. gy ook nog, met een meenigte van *verwyttingen en verzoeking*en, zult hebben in het *stryd-perk* te treden. Dat zal wat anders wezen, dan eene reyse naar Londen, of een togt naar Holland, Vrankryk of Spanjen, of naar Oost- of West-Indiën te doen, en meynt gy, die uw' gantsche *leven* met *ydelbeyd* hebt verquist en doorgebracht; dat een *uur of twee* of *immers weynig tyds*, by uw' *sterven*, genoeg zal zyn, om u ter ontmoetinge van den *dood*, te kunnen *bereyden*? O! droevige en ziel-verderffelyke *misvatting*! Zyn'er niet veel arme *ongelukkige* zielen, die, wanneer de *dood* komt, genoodzaakt zyn deze *wenschen* te doen: Och hadden wy nu nog eene *andere leeftyd* te leven; wy zouden ze beter besteden; en met zulk een *wensch*, als deze, gaan de arme zielen daar heen. (4.) Overweeg ten

vierden eens den zamenband die God gestelt heeft , tusschen het sterven in den Heere , en het opvolgen van deze bestieringen , tusschen Godzaligheyd en Gelukzaligheyd. Maar de Godzaligheyd en zal daar niet in bestaan , dat gy , by uw' sterven , eenige goede woorden spreekt : want waarom zoude die Godzaligheyd anders gedurende uw' leven , zoo kragtig van u gevordert worden ? Het eynde van de heyligmaakinge is den hemel en de Gelukzaligheyd , en het eynde van den breeden weg van onheyligheyd en van een mond-Christendom is de helle en het verderf. Het is wel zoo (gelyk ik meenigmaalen gezegt hebbe) dat 'er God zommigen by hun sterven , door een mirakel zyner Genade , van den breeden weg afrukt ; maar zy zyn zeer weynige daar hy zoo mede handelt. De weg naar het verderf is breed en gemakkelyk , en veele zyn 'er , die in dezelve wandelen O ! wat word dat spoor , door meenigten van wandelaars betreden : en zoo als de menschen leven , zoo sterven zy gemeenelyk. Leven zy ondeugent ; zy sterven vervloekt , en vallen in 't verderf. Hier van daan het spreekwoord : zulk een leven , zulk een eynde. Een mensch die werelds gezind is , of van veel inbedding en verkeerde eygenliefde in zyn

Matth:
viii: 13.

zyn leven , *sterft* gemcenelyk ook zoo :
 En zoo gy uw' zelve een *troostelyk afster-*
ven helooft , wyl gy ondertusschen *godloos*
of buichelagtig leeft ; bedrieg u dog niet : Gal: vii:
7, 8.
God en laat hem zelve niet bespotten : want
 zoo gy , geduurende uw' *leven* , in den
vleesche zaayt , zoo zult gy onscylbaar
 vast , in uw' *sterven* , van het *vleesch* , de
verderfenisse mayen. O ! erken daarom
 en geloof de volstrekte *noodzaakelyk-*
beyd om *wel te leven* , om , in en
 voor den *Heere* te leven ; by aldien
 gy wel en in den *Heere* wenscht te *ster-*
ven. (5.) Overweeg en denkt dog ern-
 stig , op het *gevaar* , dat gy loopt van in
geestelyke oordeelen te vallen , zoo gy in
 de *beyligmaakinge* en in het opvolgen van
 deze bestieringen omtrent uwe *levens-*
wyze , nalatig zyt. Schrik dog voor *ver-*
blindinge , *verhardinge* , *verleydinge* , een
weérbarstig gemoed , enz. : schrik daar
 voor , dat , schoon gy voor uw' *sterven*
 een *geruimen tyd* zoud hebben , om u te
bekeeren , gy evenwel daar toe geen *genade*
 en zoud ontfangen , om dat gy die *bekee-*
ringe zoo lange hebt *uitgesteld* en opge-
 schort. Zoo gy dan *wel zoekt te sterven*
 en deze *oordeelen* te ontgaan ; zoo leef dan
beyliglyk. Of indien gy 'er geen *zwarig-*
heyd van maakt , om *ongelukkig te sterven* ;

ga dan maar voort, in uwe onheyligheyd, of groote inbeeldingen; niet tegenstaande het gevaar van dus geplaagt te zullen worden, en in het eynde verlooren te gaan, naar eene voorgaande ingebeelde hoope van genade. Want, op eene van deze twee wyzen, moet gy leven en sterven. Maar wy zeggen nog eens: denk in wat goestelyke oordeelen dat gy, door uw' misstel, vallen kund. Gy en weet niet, of'er niet wel mogelyk een last van Gods wegen, door zyn woord en afgezan-ten, zoude kunnen uitkomen, om uw'

Esaja vii:
9: 10.

harte vet te maaken, uwe oogen te verblinden en uwe ooren dwaal te maaken, op dat het niet en zie met zyne oogen, nog met zyne ooren en hoore, nog met zyn herte en versta, nog zig bekeere, en hy het geneze. Gelyk de Propheet Esaja zulk een droevigen last kreeg, omtrent veele van zyne toehoorderen, in dien tyd. Indien gy nu mogelyk op dezen zelven tyd, eenige overtuiging hebt wederstaan of eenige beweeginge van den Geest uitgabluscht; wie weet of'er u, in het toekomende, oyt wederom eene zal ten deel vallen, daar gy vrugt van hebben zult? Zien wy niet dagelyks een meenigte van oordeelen van dien aart, op de zondaaren regenen? worden'er niet veele menschen blind en doof en hard

ge-

gepreëkt; zoo dat de duydelykfte, de klaarfte en naaft toegepaste waarheden niet meer indruk op de menfchen maaken, dan op eenige blokken of fteenen? En waar komt zulks dog, bid ik, van daan? Komt het daar niet van, dat gy geen gebruik en maakt van het *lyt* het geehe u; door dit woord van God, werd voorgedragen? Komt het niet van het *wederftaan*, en verhinderen en fmoren van de overtuigingen en bewegingen des Geestes, die gy hebt gehad? Om welke reden God u dan daar na met *ongewoelighejd* ftaat. (8) Denk eens, of'er by eenige mogelykhejd, *voordeel* voor u zy of wezen kan, in het *opftorten* van zulk een noodzaakelyk werk, en wat voor een zeker *nadeel* daar in voor u gelegen zy. (9) Voor eerft daar en is geen *voordeel* in: want hoe langer dat gy blyft *niftellen*, hoe verder dat gy veragters, en hoe meer gy van de *weg* raakt; en hoe grooter *zwarighejd* dat'er wezen zal, om u zelve herfteld te mogen krygen. Daar zal altyd *meer fchuld* betrokken zyn, en met meer *verwifpingen* te doen vallen, en meer *arbejd* vere fcht worden, om uwe gemoederen in een goede *geftalte* te krygen, die gy zoo grootelyks en zoo lang in *ongefalte* hebt gehouden. Ja het zal een gedeelte van een *aangevangen helle*

148 VIERDE PREDIKATIE.

voor u wezen, wanneer gy overwegen zult, hoe gy u zelven tot zulk een beschryf-lyken noodzaakelykheyd hebt gebragt, van al dat werk en die bezigheyd te *overhaasten*, te verminken en te bederven, daar gy u anders zoo *bezadigt*, zoo *geschikt*, zoo *tydig* en *zorgvuldig*, in den tyd uwer gezondheid, mede zoud hebben kunnen ophouden. Zoo dat al uw *voordeel* maar *meer zonde* zal zyn: en dat zal maar te meer ophooping van hoopelooze *droefheyd* en *toorn* van God medebrengen. (b.) Ten anderen gy en zult 'er niet alleen geen *voordeel* maar veel *nadeel* by hebben. Want, behalven het geene reeds gezegt is, zoo en kunt gy des *doods roeping* en *dagvaarding*, om voor de vierschaar van den grooten *Rigter* te verschynen, niet *gemoedigd* afgewagten: Hoe veele en zyn 'er niet, onder u, die, indien gy nu *aanstands* zoud moeten sterven, en noyt *levendig* uit deze *Kerk* gaan zoud, hoe veele en zyn 'er niet, zeg ik, onder u, die geen *vrede* of *troost*, in uwe *dood*, zoud hebben? Indien de *muuren* van deze *Kerk* eens wierden *geschud*, zoud u geen *schrik* bevangen, en geen *weeën* als eener *baarende vrouwe*? Mogelyk zouden zelfs die geene, die, in *Christus* gelooven, eenigzins *ontfeld*

zeld en vry wat verbaast worden : dog
 gy zouden egter wel haast , door de
Genade , zig zelven hervatten en ter neêr
 gezet worden. Maar zouden de meesten
 uwer hun *leven* in *vrede* en effenmoedig-
 heyd , en troost , kunnen afleggen ; in-
 dien u de *dood* huynen of morgen quam
 te overvallen ? En gy en zyt niet *verzekert* ,
 of het u niet gebeuren zal : want gy en
 weet niet wat u zal overkomen , eer dat
 gy t'huys zult zyn ; en of gy ook , wan-
 neer gy nederligt , wederom zult op-
 staan. En is het mogelyk , dat gy op
 vaste gronden , rust of *troost* zoud kun-
 nen hebben , als de *dood* eens komt ; in-
 dien gy bevonden word , uwen *vrede*
 niet *God* , door *Jesus Christus* , niet ge-
 maakt te hebben , of in den weg der
 heyligmaakinge niet te hebben gewan-
 neld ? Het zal dan maar een *arme* en
 loude *vertroostinge* voor u wezen , te den-
 ken , dat gy in zulke voordeelige omstan-
 digheden , in de wereld hebt geleefd ,
 dat gy zulk een landgoed , of zoo veel
 gelds hebt bezeten , zulk een gemakke-
 lyken woonhuys , zulke raaie boom-
 gaarden of thuynen , of zulk een wel
 voorzienen winkel , enz. hebt gehad :
 Dat *een woord* zal al uwen *troost* om ver-
 looten : Gy dwaas , in dezen nacht zal

Luk: xii
 20.

150 VIERDE PREDIKATIE.

men uwe ziele van u af-eyschen : ende het geene gy bereyd hebt , wiens zal het zyn ? (7.) Overweeg eens de byzondere kruyssen , zwakheden en verdrukkingen , daar gy onder zyt , of , in het korte , onder zult kunnen wezen , die u op het sterven moesten doen denken , en aanmanen , om eene veranderinge ten goede te mogen doen. Nu zyt gy gezond , in weynig tyds zult gy ziek worden : Nu zyt gy in veyligheyd ; en in 't korte zult gy in gevaar zyn. Roepen zoo veele wisselvalligheden u niet luydskeels toe , om , voor een onveranderlyken staat te zorgen ; en u zelve verzekert te mogen vinden , dat uwe veranderinge gelukkig wezen zal ?

Gebruik. En na dat wy zoo beyde van de *besliefingen* en noodige *aanmerkingen* hebben gesproken , dewelke ons nopen en aandringen , om ze in het werk te stellen , en met een behoorlyk uitzigt op ons *sterven* , en om in den *Heere* te mogen *sterven* , geduurig te wandelen ; zoo vrezen wy nog evenwel dat het als *water* op den *grond* gestort zal wezen , en dat het weynig ter *bevordering* van de overtuiging , en opbouwinge van veelen onzer , doen zal ; het welke God alleen magtig is voor te komen. En daarom wy zullen het nu alles , in een woord van vermaaninge tot

twee

twee soorten onder u , opsluiten. (1.)
 Het eerste zal wezen , tot u , die , door
 Gods geestelyke oordeelen , zyt doof en
 dood geslagen ; die niet meer gedagten
 of inzigten hebt , voor uwe onsterffelyke
 zielen , als of gy 'er gansch geene en had ;
 die veel eer als beesten leeft , dan als re-
 delyke mannen en vrouwen , of veel eer
 als heydenen , dan als Christenen ; het geene
 zig doet zien , in de vleeschelyke vro-
 lykheyd en dartelbeyd van zommigen , de
 onheylygheyd en bespottinge van Godzalig-
 heyd , in anderen , de luye ledigheyd , in
 een derde soort , de aardsghezindbeyd en
 wroeten in de wereld , in een vierde , en
 de zorgloosheyd , de sleurdienst en geveynst-
 beyd , die , in het grootste deel , de over-
 hand genomen heeft ; ik verzeker u , nog
 eens , in den naame des Heeren , dat de
 dood aankomt , en dat God zig niet en laat
 bespotten ; zoo gy zaayt , zoo zult gy mayen. Gal: vi: 7.
 Meynt gy , dat het eene genoegzaame
 voorbereydinge tot de dood zy en eene be-
 tamelyke geschiktheyd om te sterven , dat
 wy onzen tyd verlacchen , en verdartelen
 en verspeelen , of dat gy uwe gebouwen
 doet opklimmen , en uwe zaaken in de
 wereld voortzet ? Bedrieg' u zelve niet :
 daar staat wel haast een reekeninge te doen ,
 die zeer droevig wezen zal : en veelen

uwer zullen zig , in dat zelve werk dan ten agteren vinden en *verloopen*. Denk niet, myne Toehoorderen, dat wy deze woorden, om *welstaans* wille, spreken: de *omftandigheyd*, waar-in gy zyt, vereyscht dezelve volkomentlyk. En daarom, nog eens, wilt gy het quaade en de *rampzaligheyd* die op de *veragtinge* van zulk eene *waarschouwing* te volgen staat, ontvlieden; zet dit woord dog om Gods wille, niet *ligt* of gemakkelyk by u neêr: want het gaat al uwe grootste *belangens* in de *wereld* zeer verre te boven, dat gy, op uw' *sterven* vooruitziet, en het noodige daar toe verzorgt. (2.) Het *andere* woord zal tot u wezen, die, door Gods *genade* daar omtrent hebt beginnen *voorzorge* te dragen; maar die *slaphandig*, agteloos en zuymagtig zyt geworden. O! word *ontrufft*, en wek u zelve, tot *naerftigheyd*, op. Helaas! weynige zyn 'er, die zig zelve zorgvuldig en *gemoe-delyk*, in de konft van *wel* en in den *Heere* te *sterven*, bevlytigen, en die behoorlyke *maat-regelen* waarnemen, om, voor *Chriftus* *vierschaar* te verfchynen. Bezie vry *Chriftenen*, den loop van het *beste* uwer *levens-wyze*, hoe *onbetaamelyk* dat het zy, en hoe ver het *te kort* fchiet van het geene het wel *behoorde* te zyn. Daar

is helaas ! veel vleeschelykheyd , ruwig-
 heyd , en gebrek van teederheyd onder ons ,
 veel fleur - dienst en nalatigheyd in de we-
 zentlyke pligten des Godsdienstes , veel
 aardsgesintheyd , veel driftigheyd , veel
 hoogmoed en ydelheyd. Het is te verwon-
 deren , dat yemant van die geenen , die
 gelooven , dat zy eens voor God zullen ver-
 schynen , zulk een dolle - mansrol (om
 zoo te spreken) derven speelen , en zig
 zelve zulke onbehoorlyke ruimigheden ,
 buiten den regel van Gods Woord , der-
 ven aanmatigen , en zoo grof , zoo vlee-
 schelyk , zoo onbehoedzaam wandelen , als
 zeelen onzer doen. Zet u , om Gods-
 wille , meer op tederheyd , myne Christe-
 nen. Want schoon genomen dat gy 'er
 al uwe zielen , als een buit , mogt van weg Jer: xxi:
 dragen , en , ten laatste , behouden , in de 9.
 schuilplaatze van ruste , die voor Gods volk Hebr: 4:
 bereydt is , mogt aankomen ; evenwel zoud 9.
 gy waarschynelyk een zeer onaangenaame
 en troostelooze reyze hebben , niet zonder
 veel stormen en onweêren , die zomtyds
 een geheele schipbreuk zouden dreygen ; en
 gy zoud zoo doende den ingang van de
 haven zeer benauwt en ongemakkelyk
 vinden. Wanneer de dood u onder de
 ogen begint te zien , en gy begint te
 denken , hoe naby gy zyt , om voor God

154 VIERDE PREDIKATIE.

te gaan *verschynen*, zoo zoud gy ligtelyk in een merkelyke *vreesagtigbeyd* kunnen vallen. De *Heere* zelve nu, wiens woord dit is, dat wy spreken, wil het zelve *kragtdadig* doen zyn, tot uwe *sligtinge* en voordeel, door *Jesus Christus*, Amen!

VYFDE PREDIKATIE

O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide: schryft, zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan: Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid: ende hunne werken volgen met hen.

Et is by veelen een oud zeggen geweest, dat geen mensch, voor zyn daad, gelukkig kan genaamt worden. Schoon dit mogelijk, in den zin, waar in het zommige beyydenen namen, al niet waar mag zyn; zoo kunnen wy *Christenen* evenwel zeggen,

gen, dat zoo'er de *dood* niet en word in besloten, en een mensch, in zyn *sterven*, niet *gezegent* is, hy in het geheel nog niet en zy *gezegent*: En schoon de *dood* een mensch, naar een kort verblyf in deze wereld, buiten den tyd stelt, zoo heeft zy egter een langen *nasleep* van *eeuwige* gevolgen, die agter haar komen. Het *verschynen* voor God, in zyn oordeel, een *eeuwig* wel of *qualyk* wezen zyn geen gemeene of geringe zaaken. En evenwel naar dat de *staat* is, in welke de menschen hunne oogen in den tyd van hun *sterven*, zullen sluiten, zoo kunnen zy ook de *elenden* of de *vertroosting*en afwagten, die het oordeel en de *eeuwigheyd* zullen meêbrengen. En het is dieswegens het groote oogmerk en toelag van dezen *Text*, u het *wel sterven* aan te pryzen van die kostelyke *zaligheyd*, die het zelve vergezellen zal en opvolgen.

Voor den middag waren wy bezig, om de betragting van eenige *bestieringen*, ten eynde wy ons, tot het *sterven* mogten *bereyden*, zoo veel wy konden, aan te dringen. En nu zullen wy, eer wy tot eenig verder gebruik van deze leere voortgaan, eerst nog yets te zeggen hebben, over eene *vraag*: en die is deze: Wat zulke menschen, by hun *sterven*

Vraag
beant-
woord.

zul-

156 VYFDE PREDIKATIE.

zullen doen, die deze *bestieringen*, of in het geheel hebben *verwaarloost*, of immers dezelve zoo *niet* hebben behartigt, als zy hadden *moeten* doen; die door eene *overrompeling* van de Goddelyke *voorzienigheyd*, eer zy gewaarschuwt waren, tot op den *oever* en de kant van de *eeuwigheyd* werden gebragt, die nog maar *weynig* dagen of uren om te *leven* hebben, en zig zelve van niet *eenen* dag of uren en kunnen *verzekert* houden? Eene *vraag* van zeer veel *aangelegentheyd*. (En och! dat de menschen wilden werk maaken, om, door het waarnemen van de voorgemelde *bestieringen*, zulk eene zwaare omstandigheid voor te komen) En daar en boven ook eene *vraag*, die *moeijelyk* is, om ze grondig en behoedzaam te *beantwoorden*. Want het en is in der daad geen ligt werk, met zulke *stervende* menschen, te *spreeken*, (wat ook veelen hier van mogen denken) dewelke, in hun *leyen*, niet en hadden willen *hooren spreken*. En daarom, laat dog niemand een *averechts* gebruik maaken van het geene wy op deze *vraag* zullen zeggen. En zekerlyk zoud'er dit een *averechts* gebruik van wezen, dat men den *tyd* zoude willen *uitstellen*, en de *voorbereydinge* des doods zoo lang te ontgaan, tot dat zy u over komt.

komt. Maar stel *u* zelven voor af liever deze *vrage* met *ernst* voor, hoe dat gy best zoo zult *leven*, dat gy zulk eene *vrage*, by uw' *sterven*, niet behoef te doen, en dat gy de *benauwtbeyd* moogt ontwyken, die zulk eene *vrage*, op zulk eenen tyd, met zig brengt. Die *vrage* zult ge geredelyk kunnen doen; maar gy zultze zekerlyk in uwe *krankheyd*, *harteloos* doen, die ze in uwe *gezondheyd* *zorgeloos* hebt uitgesteld, tot dat u de *dood* komt te overvallen. En daarom, weet liever in een *heylige vreeze*, voor dien tyd; als waar in gy mogelyk niet een *uurtje* zult hebben om op de zaake te kunnen denken; of dat 'er mogelyk *niemand* by de hand zal wezen, om tot u te *spreeken*, of u daar omtrent *licht* te kunnen geven: of mogelyk zal de *pyn* of de ziekte u geen *vryheyd* laten, om 'er uwe gedagten op te vestigen, of om yemant, daar over, tot u te *hooren spreeken*. Al het welke u immers billyk behoorde aan te spooren, om door alle voegzaame middelen, daar na te staan, dat gy, eer die *tyd* komt, in een goeden en bequamen en gereeden staat mogt zyn.

Maar om ter *beantwoordinge* van de *vrage*, yets te zeggen, zoo zullen wy de *onbereydhed* tot *sterven*, in *driederley* zoor-

zoorten verdeelen, of liever zeggen, dat 'er *driederley* soort van menschen zyn, die in een *onbereyden* staat, door den *dood* zouden kunnen *verraast* worden; en tot een yegelyk van dezelveu zullen wy een woord spreken. (1.) Daar is een soort van menschen die volslagen en op de *allerzondigste* wyze in zulk een staat zyn, die noyt eenige de minste moeite nemen, om tot *sterven bereyd* te wezen, tot dat het *sterven* henlieden zelfs *overkomt*. Wy mogen al zoo wel, tot de *stenen* in de muur spreken, als tot veelen uwer, die zoo gestelt zyn. (2.) Van een *tweede* soort zyn die geene, die wel eenige *tederheyd* hebben gehad; maar die *traag* en onagtzaam en buiten een goede gestalte zyn geworden. (3.) Een *derde* soort is van de zulken, dien het aan gevoelen en *vertroostinge* ontbreekt, en die zonder *verzekeringe* van hunnen *staat* zyn; en *bevreesst* zyn van dus gestelt zynde te zullen moeten *sterven*.

I. Wat de *eerste* soort belangt; wy mogen tot u wel zeggen: het en is geen wonder, dat gylieden *zorgeloos* wegzinkt, en in de *groeve der vertheeringe* nederstort, die zoo *dom* en ongevoelig blyft *leven*, tot dat de *dood* u bykomt. Gy die nimmermeer aan den *dood* en *denkt*, dat

wan-

wanneer gy en zy malkanderen ontmoet, wat kunt gy verwagten dat'er tot u, ter uwer vertroosting zoude kunnen gesproken worden? Evenwel zullen wy eenige gronden ter neder stellen, waar van zelfs, in zulk eenen traan-waardigen en als hoopeloozen toestand, nog gebruik zoude kunnen gemaakt worden. Als'er menschen zyn, die, in hunne gezondheyd de voorbereydunge tot het sterven gantschelyk verzuymt hebben; indien de zulken nog maar een uur te leven hebben, zoo laten zy deze dingen in aanmerkinge nemen.

A. Voor eerst dat de bekeeringe dan nog in eene mogelykheyd zy, om verkregen te kunnen worden. Zoo lange zy nog in den lande der levendigen zyn, en het vonnis nog niet en is uitgesproken, zoo zyn zy nog in een staat van verzoenbaareheid met God.

B. Ten anderen dat'er dan evenwel geen vrede met God te verkrygen zal zyn, dan op dien voet, als zy nu moet worden verkregen, te weten door het geloove in Jesus Christus, zoo als het gepaart is, met bekeeringe, en door het begeven van zig zelve, tot een nieuwe levens wyze, al was dit by zulk een stervende maar met Joh: xiv: een opregt hartelyk voornemen. Christus is 6. de weg, de waarheid en het leven, niemand en

en komt tot den *Vader* dan door hem. En, zonder geloove en word men met hem niet vereenigt; en al wie het eeuwige leven zoekt, die moet het zelve door het geloove in hem verkrygen.

C. Ten *derden* dat, schoon een mensch slegts een *uur te leven* had, daar evenwel yets van deze dingen wezen moet, zoo hy *behouden* zoude worden, eenig geloof, eenige bekeeringe, eenige poginge, om zyn staat te kunnen opmaaken, eenige verzoeninge met God, eenige *beyligbeyd*, al was het slegts, in derzelve eerste *geboorte*; in zoo verre, dat hy maar eenige weynige woorden, tot God of tot de omflanderen voorbrengt; gelyk zulks in den *moordenaar* aan het *kruis* te zien is. *Genade*, wanneer of waar zy ook komen mag, al was zy maar een *uur* oud, is altyd *genade*, en heeft dezelve wezentlyke vrugten, in den *grond* of in haare eerste *geboorte* (gelyk ik zoo even zeyde) als de *genade* van *ouder tyd* of langduuriger byblyving heeft.

D. Ten *vierden* ook nog, daar *weynig tyds* is, daar moet noodzaakelyk eenig verschil wezen, van het geen'er gemeenelyk by het *sterven* van menschen, die *langer* in den staat der *Genade*, verkeert hebben, te bespeuren

is,

s, om die bovengemelde dingen te be-
ragten.

8. Voor *eerst*, wat den *tyd* aangaat;
zulk een mensch moet veel *spoediger*,
door deze dingen heen gaan, en loopen
(om zoo te spreken) te *sneller* en ge-
winder, door het werk van de bekeeringe
en onderzoek van zig zelve, en *toevlugt*
naem tot *Christus*, en de vrugten van heyl-
igmaakinge. Daar de *tyd* kort is, moeten
deze dingen als te zamengetrokken wor-
den. Niet dat men 'er *ligt* moet overhe-
nen loopen; maar men moet het alles
kort zoeken by een te haalen: De Heere
zeft eens *Matth. xi: 12.* *Het Koninkryke*
der hemelen word gewelt aangedaan: en de
geweldigers nemen het zelve met gewelt in.
Daar moet zelfs in *tyd* van gezontheyd een
oort van *geweld*, ten dezen opzigte,
geoeffent worden; maar veel meer in *tyd*
van *sterven*. Indien zulke menschen juist
alle hunne *twyffelingen* niet vinden beant-
woord; zy moeten egter weten, dat het
voltrekt noodzaakelyk zy, in *Christus* ge- Phil: 111
bonden te worden; het geene hen dan in 9.
staat stelt, om alle die *byzondere zwaarig-*
heden te kunnen overstappen. Gelyk de
prediking van de zedelyke wet, ten tyde
van *Johannes*, het volk cenigermaten
noodzaakte, om de wet der Ceremonien

overstappende , tot *Christus* te komen; zoo moeten ook , by gelykenisse , zulke menschen , die , by hun *leven* , *onagtzaam* waaren , dat zelve *gewelt* , by hun *sterven* , in het werk stellen. Zy moeten *opregte bekeering* en *geloove* hebben , en daar door zig zelve , in *aller yl* , naar *Jesus* wenden. Een *verhaastling* , die (gelyk ik zeyde) in opzigte van de *tyd* , moet verstaan worden. Deze dingen , te weten , geloof en bekeeringe , maaken den zondaar bequaam en geven hem regt , om aan *Jesus* deel te krygen; en daar van moet hy , ter vereeniging , met dien Heere *Jesus* , een spoedig gebruik maaken.

2. Ten *anderen* zal'er ook een *onderscheyd* wezen , ten opzigte van de *mate* en *hoegrootheyd*. Zoo veel de *bekeeringe* , in dit geval *korter* is ; zoo veel zal de *vernederinge* te *dieper* moeten wezen: Zoo veel de *overtuigingen* hier *korter* zyn; zoo veel zullen ook de *angsten* te *smertelyker* wezen; en zulk een mensch zal , in *walgingen* en *vergruwelingen* van zig zelve zoo veel te *lager* nederzinken. De *wedergeboorte* en *vernieuwinge* van menschen , dewelke zoo uitnemen *laat bekeert* worden , zal doorgaans met *grooter moeite* met *scherper beroertens* , met *hooger* ver-

verontwaardiging van zonden, met grooter baat van hun eygen boze wegen, gaan gepaart, dan of zy vroeger het nieuwe barte hadden verkregen.

2. Ten *derden* zal men ook *onderscheyd* vinden, in opzichte van den *yver* en een heylige hunkering, dewelke doorgaans dan de gewoone *mate te buiten* gaat. Het en is noyt goed, bekeering, geloove en een heyligen wandel, met *slappigheyd* te behandelen: maar de menschen kunnen egter in den *bemel* komen, met een weynig *zagter* voorgang (om zoo te spreken) geduurende hunne gezontheyd, dan of zy dit werk te vooren hadden *veragtelooft* en uitgestelt, tot dat hen de *ziekte* en de *dood* komt overvallen. Dan moeten zy, op een *zonderlinge* wyze, in een geduurige *anrust* wezen, tot dat zy zyn, daar zy wezen moeten.

3. Ten *vierden*. Wanneer zy zoo hun geloove en *bekeeringe* geoeffent hebben, zoo zullen zy in die volle gemoeds-overtuiginge sterven, dat zy zoo veel te meer aan Gods vrye Genade *verplicht* zyn en verschuldigt. Want zoo'er eenige van *Adams* zondig nageslagt zig zelve aan God rekenen *verplicht* te zyn, en gehouden om (zoo ik zoo mag spreken) de *allernedrigste* slaven van de *allerfouvereinste*

vrye *Genade* te wzen; het zullen zekerlyk zulke menschen, in den hoogsten trap zyn, die van *dood*, en *belle*, en *toorn* zyn ontsnapt, en aan den *duyvel* ontruikt, wanneer hy juist *gereed* en *bezig* was, om 'er aanstonds de handen op te leggen, en ze by hem in den afgrond, neêr te trekken.

Nu zeg ik egter *nog eens*, dat geene menschen, die zig in zulk een staat van *zaligheyds-verzuym* bevinden, en ook niemant van u allen, uit deze leeringe, eenige de minste grond van aanmoediging kan hebben, om het geloove, de bekeeringe en de betragtinge van heyligheyd, te verwaarloozen of *uit te stellen*: en daarom niemant neme 'er die ook uit; zoo hy niet en wil in een staat gestelt worden, om *eeuwige* smerten voor zyn dwaasheyd te lyden.

II. Aangaande de *tweede* soort van menschen; welke wel eer *eenige tederheyd* van aandoeninge hebben gehad; maar *veragtert* zyn geweest, en onagtzaam, en in *ongestalte* zyn vervallen, dezulke hebben *den zelven weg* in te slaan; wanneer hen de *dood* als 't waare in de *vlugt* komt vangen, en hen het *gewisse*, met zyne beschuldigingen, in het aangezigte kykt: dan hebben zy hunne *bekeeringe*, en het
ge-

geloove in Christus, en de vrugten van heyligmaakinge dies te spoediger en yveriger te vernieuwen; dan hebben zy zig dies te meer te vernederen, en met zoo veel te meer verbaasting naar hunne vry-stad heen te vlugten; met dies te meer verstommende schaamte voor God te verschynen, en te erkennen dat zyne Genade zoo veel te vryer zy, en toe te staan dat dezelve zoo veel te heerlyker in henlieden zy geworden.

III. Wat de derde soort van menschen belangt, welke *meer teederbeyd hebben behouden, en die wel gaerne hun eeuwig belangen en vrede met God zouden hebben klaar gemaakt; maar tot op dezen dag, daar toe niet hebben kunnen komen; of, zoo zy al eens eenige klaarbeyd daar van hadden, dezelve wederom eenigzins benevelt, en verduistert, en zelfs in eenigermaten geheel verdweenen vonden; Den zulken ontzinkt het harte wel eens, als hen de dood verrasschen komt; en, tot den zulken, zoud ik deze dingen zeggen.*

A. Voor eerst dat Geloovigen, zonder gevoelige vertroosting, kunnen sterven, en sterven egter wel. Want, gelyk de gevoelige vertroostinge, tot des menschen regtvaerdigmaakinge niet volstrekt noodzaa-

kelyk is, zoo ook niet om hem in Jefus te doen fterven. Geloovige menfchen kunnen flapende fterven, of in een lighaamelyk overval, of in een geestelyke bevreestheyd, en die bevreestheyd zal evenwel gelooze en liefde, in haaren boezem dragen. Men kan ook wel fterven, al is het in een duifteren ftaat, als maar die ftaat niet zondig is, en den vrede, die een Christen wel eer in zyn leven, met God gemaakt heeft, niet en komt te flooren.

B. Ten anderen moet men onderscheyd maaken, tuffchen het gevoelen van de blydfchap des Geestes, en die trooft en blydfchap, die een Geloovige, uit Gods woord en belofteniffen, fcheppen kan. Beyde levende en ftervende Geloovigen kunnen het eene missen en het andere hebben. Schoon zy de invloejingen des Geestes niet en hebben, in gevoelige vertroostingen en blydfchap; nogtans kunnen zy een vaffen vrede en vertroostinge hebben, om dat zy Gods woord en beloften hebben, om daar op te fteunen. Die, tot hem, om hunnes levens wille, zyn gevleden, en welker gewiffe een inwendig getuigeniffe heeft, dat zy, met verloocheninge van hun eygen geregtigheyd, tot de zyne, hunnen toevlugt genomen hebben, die kunnen daar in vrede hebben. Hoe kan anders

ders een *geloovige*, in een staat van *verlaten-
tinge*, schoon die meer tot zyne *beproe-
vinge*, dan om zyne *zonden* is, in eenige
maate van waare *gerusthejd* zig nederlig-
gen? En als wy *David*, in zyn *sterven*,
eens aanzien; schoon wy wel geene vol-
streckte bepalinge, daar over, willen
maaken, zoo schynt het ons egter
toe dat hy niet veel *vertrooosting* gehad
hebbe: want, in die woorden, die zyne
laatste werden genoemd, 2 *Sam: 23: 5.*
houd hy zig aan *Gods verbond*, en rust
daar op, als op een *anker* zyner *ziele*,
schoon hy'er de *vrugten* nog zoo niet van
gevoelde.

C. En daarom, ten *derden*, die in de-
zen staat zyn, behoorden zig even daar-
om, met dies te meer *vertrouwen*, bin-
nen de *verschanffing* des *verbonds* over te
werpen, en hun *geloove* te zekerder te
maaken, om dat zy de *gevoelige* *vertroo-
osting* missen. En het gebeurt al zom-
wylen dat het met waare *geloovigen*, in-
dien tyd, zoo gestelt is: want dan zyn
zy van alle gedagten van *eygen gerechtighejd*
het meest ontledigt, en vinden zig, in
zig zelven, door een heylige vreeze en
bekommering, aangedaan. Want, gelyk
als de Heere God zommige van de zynen
in dit *leven* wel, met een mindere maate

van *tederheyd*, laat wandelen, en ze daarom ook geen *gevoelige* vertoofingen geeft, om dus hunne *verwaantheyd* en hoogmoed ter neêr te houden; even zoo zal hy 'er ook wel zommigen oeffenen, in hunne *sterf-uur*.

D. Ten vierden. Laten dezulken, om doorgedragen te worden, te meer, op *God vertrouwen*, en zig zelve te meer, aan hem verplicht houden: En nimmer gingen dezulke, op die wyze, in des doods boot te ſcheep; als die geene, die reden hebben om te vrezen, dat zy verdrinken zouden of ſchipbreuk lyden. *God is der geloovigen God en Leydsman niet alleen, tot aan, maar tot over den dood heenen; en zy kunnen dieswegens, door het dal der ſchaduwe des doods gaan, zonder quaad te vreezen.*

Pſalm
XLVIII;
15.

Pſalm
XXIII: 4.

Nu zullen wy van deze hoofdzaaklyke *Leere* nog eenige nadere gebruiken gaan maaken, boven de geene, die wy reeds gemaakt hebben.

Gebruik
I.

En het eerste gebruik is dit. Aangezien zy gelukkig zyn, die, in den Heere ſterven, en dezulke ongelukkig, die, buiten hem ſterven; wat ook hun uitwendige ſtaat hier mag geweest zyn; zoo laten dan de menſchen (1.) te minder ophebben, met de voordeelen van dit leven, en (2.) laten zy

zy ook te *minder* begaan wezen , over de *tegenspoeden* van het zelve. Gy ziet, *Geloovigen* in Christus, dat dit gebruik *twee* eden heeft.

Voor eerst (om van het *laatste* te beginnen) indien het deel der zulker *gelukkig* is, *die in den Heere sterven*; wat behoeven dan de *waare geloovigen*, die *klaarbeyd* van hunnen staat hebben, en een *welgegronde hoope*, van *in den Heere* te zullen *sterven*, wat behoeven zy voor de *tegenspoeden*, te vreezen, of zig zelve veel te ontruften, over al het op en neêr gaan van dit tegenwoordige *leven*? Schoon dat hen *veragting*, quaade *naampraak*, *armoede*, *ongenade*, *gevanke-nisse*, *geld-boetens*, *confineringen*, *baltingichappen*, *meenigerley verwytingen*, en wat dies meer is, bejegenen; die dingen zullen een *eynde* hebben: de *dood* zal hen *paal* en *perk* aan geven: hun groote *geluk* en is niet hier; maar naar de *dood*. Alle uwe *elenden*, kinderen van God, zullen wel haast *ophouden*, en het is een *antsch* zeer *uitement* *eeuwig gewigte* der *veerlykbeyd*, het welke voor u is wegge-egt. Uw *tyd* is hier, voor het toekomende niet lang meer; het zal, voor sommigen, maar dertig of veertig jaaren wezen, tien of twintig, voor anderen,

Tak. r.

2 Kor:
iv: 17.

de een meer, de andere minder; en het zal, voor zommigen van u mogelyk maar een jaar zyn; en dan zal onze gezegende *Heere Jefus* komen, en alle traanen van uwe aangezigten afwiffchen; en de troostelooze berdenkinge van deze beproevingen, en droeffteniffen en fukkelingen en zal, met u, niet in den bemel gaan. Het is een fchande dat geloovigen, die zulk eene *hoope* hebben, zoo *moedeloos* zouden worden, wanneer het *kruys* hen overkomt, en dat zy zoo neêrflagtig, onder het zelve, daar heenen zouden wandelen.

Tak 2. Ten anderen; dewyl'er een *Gelukzaligheyd*, naar de *dood*, itaat te volgen; zoo en meugt gy niet veel op hebben, met de voordeelen dezes levens. Wat trooft of vergenoegen kunnen zy u, in uw *sterven*, geven? En, gemerkt zy dan geen *wesentlyk* genoegen en kunnen verſchaffen, hoe verre en hoe grootelyks zyt gy dan niet verbyſtert, menſchen wie gy zyt, die uwen *arbeyd* en uwe moeite gaat beſteden, om, in *ſchepzels-trooft*, uw' genoegen te zoeken, en u noyt en *benaerſtigt*, om in zyne *ruſte* in te gaan? Is het wel noodig yets meer te zeggen, om u van zulk een *dwaazen* gedrag af te ſchrikken, dan dit, dat gy, even daar door, den

Openb:
vii: 17.

Hebr: iv:
11.

en sprinkader des levendigen waters verlaat, Jer: 11:
 en u zelven, tot gebrokene bakken, begeeft, 13.
 die geen water en kunnen houden, en, in
 met eynde, u jammeriyk bedriegen zullen
 en te leur stellen? Wat zullen de *ſchat-*
ten, de vermaakelykheden, de groots-
 meyde, de eer en hooge ſtaaten u, in uw
 ſterven, kunnen helpen? Deze dingen
 maaken een *arm geluk* uit, en zullen
 kortlings een *eynde* hebben. En even-
 wel is 'er geen onderwys, in de geheele
 wereld, dat mannen en vrouwen minder
 en agt nemen, dan even dit. Gelyk als
 alle de *ſchepzelen* zeggen, dat de *wysbeyd* Job
 niet by henlieden zy, zoo roepen zy ook xxviii:
 alle uit eene mond, dat het waare geluk 12-14.
 niet by henlieden zy. Het en is niet in
 de *rykdommen*: want die maaken zig *vleu-* Spreuk:
gelen, en vliegen daar heenen. Het en xxiii: 4, 5.
 is niet in de *eer-verbeffingen*: want een Pſ: xlix:
menſch, die, in *waerde* is, en geen verſtand 21.
 en heeft, die werd, gelyk de beeften, die
 vergaan. Het en is ook in de *vermaake-* Pred: ii: 2.
lykbeden niet: want het *lacchen van een* vii: 6.
zot is enkel *dwaasbeyd*, en het verwekt Spreuk:
zelfs in het midden van het zelve, ſmerten xiv: 13.
voor het harte.

Daar is een *tweede gebruik*, en dat we- Gebruik
 derom *twee takken* heeft: Indien de *ge-* 11.
lukzaligheyd den zulken volgt, die, in
den

den Heere sterven, zoo (1.) vordert zulks van u, ô! waare geloovigen, eene gewilligheyd zoo wel, als eene geredheyd, om te sterven, wanneer ook God u zal willen roepen. En (2.) ten anderen dient het, tot veroordeeling van eene algemeene onwilligheyd, om te sterven, waar van zomwylen ook al yets, onder het volk van God, te vinden is. Ik zeg dan voor eerst: indien het sterven in Christus eene gelukzaligheyd medebrengt; zoo behoorden dan al die geene, die, op den weg der zaligheyd zyn, gered, en gewillig, en blymoedig te zyn, om te sterven. En andersdeels moet het een uitnemen groote ongestalte wezen, wanneer de menschen, met geen effenmoedigheyd, van de dood kunnen hooren spreken; en het is een kragtig bewys, dat zy, of niet, op den weg des levens zyn, of niet genoegzaam zeker van op den zelve te zyn. En daarom, geeft dog agt op uwen staat. Wat zoude het zyn, indien God yemant van u, in dezen nacht, zoude roepen: Zyt gy al gewillig om te sterven? Ik geloof wel, dat'er onder zeer veele, niet een en is, die dat van harten zoude kunnen zeggen. Daar is'er, onder veelen, naauwlyks een, of hy zoude de dood, wanneer zy quam, gantschelyk ontwyken.

Ik

en zeg dit niet, om het aanwenden
an wettige *middelen*, in geval van ziek-
, ter herstellinge van gezontheit, te
eroordeelen; maar om onze groote af-
kerigheyt en onwilligheyt tot het *sterven*,
bestrafen: een afkeerigheyt die zoo
oot is, dat wy het *sterven* altyd wel
ouden willen *uitstellen* of *afstellen*. Het
welke te kennen geeft of (1.) een *kleyn*
soovigheyt, omtrent die waarheyt, dat
zulke zalig zyn, *die in den Heere ster-*
ven. Anderszins (indien dit regt geloofst
ierd) was het onmogelyk, of de men-
ohen zouden *gewilliger* tot het *sterven*
oeten zyn; ja daar zoude zelfs een *ver-* Phil: 1:
ngen en een *begeerte* wezen, *om, met* 23.
ristus te mogen zyn. Indien de men-
ohen, door geloofwaardige personen,
ierden verwittigt, dat'er in zulk of
zulk een plaats van de *wereld*, een goed,
vermaakelyk en *vrugtbaar land* te be-
oonen was; zeer veele zouden zig der-
aards heen begeven, om'er een *goed for-*
yn (gelyk men gemeenelyk zegt) te
aaken. En evenwel het *getuygenisse*
n God (die onmogelyk *liegen* of be-
iegen kan) het welke hy gegeven heeft
n de *zaligheyt*, die, op het *sterven in*
ristus volgt, en werd niet geloofst;
daarom zyn'er zoo weynige *willig* en
be-

Phil: 1:
23.

begeerig, om door de *dood* heenen te gaan, en die *zaligheyd* te genieten. Daar zyn'er weynige zoo gestelt als *Paulus*, welke verlangde, om *ontbonden en met Christus te mogen wezen*, als zynde dit hem *verre het beste*. 't Is *kleyngeloovigheyd* die maakt dat het ons, aan *gewilligheyd*, tot *sterven* ontbreekt. (2.) Of het geest, aan de andere zyde, te kennen een *schaarsheyd van liefde* tot den *Heere Jesus*. *Onwilligheyd tot sterven* is geen *kleyne zonde*; maar *gebrek van liefde* nog *groo-ter*: Wanneer de menschen liever by hunne mannen en vrouwen en kinderen, en vrienden, dan by *Christus*, willen wezen. O! de *liefde* tot *Jesus* maakt het harte wonderlyk los van alle deze dingen; en doet eene *ziele* hygen, om, met hem, als haar *hoogste God*, te mogen wezen. (3.) Of het doet een *groote aardsgezintheyd* zien, en een *vastkleeving*, aan de dingen van deze tegenwoordige *wereld*. Hier van daan is het, dat zoo veel *vleeschelyke* en *aardsgezinde* elendelingen nimmer een beter of een *ander leven* zouden wenschen; indien zy maar hun huys, of brokje land, en het gezelschap van hunne nabestaande, of andere uitwendige voordeelen zouden mogen behouden.

Om dit gebruik wat *nader* op te hel- Vragen
 deren, zoo laat ons een *vraag* of twee, beant-
 met een woord aanraaken. (1.) *Voor* woord.
eerst, of alle gewilligbeyd of begeerte om
 te *sterven*, goed zy? (2.) Ten ande-
 ren, of een *Christen* niet zomwylen, op
 een gcoorlofde wyze, onwillig tot het ster-
 ven zoude mogen zyn?

I. Aangaande het *eerste*, namentlyk of
 alle gewilligbeyd of begeerte om te ster-
 ven, goed zy: Wy zullen tot ophelde-
 ringe van dien, een onderscheyd stellen,
 tusfchen eene zondige en eene *pryffelyke* ge-
 willigbeyd.

A. Daar is *voor eerst* onder de vlee-
 chelyke grillen van de menschen, eene
 zondige gewilligbeyd of begeerte om te
 sterven, en die is drierley. (1.) *Eerst*
 een wanhoopende gewilligbeyd, wanneer
 de menschen eenige tegenwoordige ver-
 tribkingen van hunnen geest, of smer-
 en van hun lighaam, of eenig ander
 waar en bitter kruis niet derven afwag-
 en of doorstaan, zoo zullen zy wenschen
 om weg te mogen wezen, en zommige
 zullen zig, in zulke vervoeringen, wel
 met hun eygen handen van kant helpen.
 Zoo en kon Judas de angsten van zyn Matth:
 gewisse niet verdragen, en daarom verhing xxviii: 5.
 zy zig zelve. Hoewel dit veel eer is
 een

een *onwilligheyd*, om zig, aan hun tegenwoordig lot en *geval* te onderwerpen en het zelve te dragen, dan eenige *gewilligheyd*, om te *sterven*. De volgende *twee* soorten van *berispelyke gewilligheyd*, vallen wel in *vroome* menschen; zoo niet in die *alleen*. (2.) Deze *gewilligheyd* doet zig dan byzonder op, wanneer *godzalige* menschen zoo veel *kruys* ontmoeten, dat zy het niet wel en kunnen dragen, en bevreesd zyn, dat *God*, door hunne *bezwykinge* of andere misdragingen, zal worden onteerd. Of, wanneer zy zien, dat het met *Gods volk* en den openbaaren *Godsdienst*, quaalyk gaat; en zy niets ter verbeteringe en kunnen toebrengen; dan beginnen zy zig zelve, als *ennut* aan te merken, en te wenschen dat zy maar mogten weg zyn. Zoo bad eens *Elia*, dat zyne ziele *storve*, zeggende: *het is genoeg; neem' nu, Heere, myne ziele: want ik en ben niet beter dan myne vaderen*. En dat om dat zy *Gods Propheeten* hadden *gedood*, en zyne altaaren hadden *omgeworpen*, en hy *alleen* was *overgebleven*; en zy zyne ziele nog *zogten*, om die *weg* te nemen. Dog de Heere maakte hem bekend, dat hy *ongelyk* hadde, dat hy hem nog meer van doen hadde, en dat de zaaken nog zoo *quaalyk* niet en stonden, als hy wel meynde: wyl hy

I Kon:
xix: 4,
14-18.

hy'er nog in *Israël* hadde doen overblyven
zeven duyzent, alle knyen, die zig niet ge-
bogen en hadden, voor *Baäl*, en alle mond
die hem niet gekust en hadde. Zoo zullen
ook dikwils uytmuntende vroomen men-
schen, in quade tyden, zeer gereedelyk
wenschen, om weg te wézen: Zy en
kunnen niet uitstaan om altyd te stry-
den, te worstelen, en hulp en redding
aan de gemeene zaake toe te brengen:
voor al wanneer zy denken, dat zy geen
goed meer voor God en zyne zaake,
en kunnen uitrigten. En het en is nog
zomtyds niet zoo zeer de omstandigheyd
van de gemeene zaake, als wel de vreeze
van in het een of ander, dat hen zel-
ven raakt, in engten en verlegentheden,
te zullen gebragt worden; het welke de
voornaame oorzaak is van hunne kleyn-
moedigheyd, en van hun wensch, om he-
nen te mogen gaan; gelyk wy zulks
duidelyk zien kunnen, in den uitnemen-
godzaligen en geloovigen *Baruch*, *Jer.*
XLV: 3. (3.) De derde soort van deze
gewilligheyd, om te sterven, vertoont zig
wanneer eenige wederwaerdigheyd of ver-
drukkinge, der menschen agtinge by an-
deren doet afslaan; het zy dan dat zy
Leeraars of gemeene belyders mogten zyn;
het zy dan dat het een struikeling of mis-
M dra-

Jona iv:
3, 8, 9.

draging van hen zelve is, of eenige *boon*, door anderen, hen aangedaan; dewelke henlieden denken doet, dat zy *geen goed* meer zullen kunnen doen (alwaar het schoon, dat zoo yets op eene *zondige* wyze, door anderen, is veroorzaakt.) Of dit kan ook ontstaan, by onstenteniſſe van gelukkige *uitvoeringe* van yets, dat hen was aanbevolen, of door eenige mislukkinge, die hen wedervaart; Gelyk wy dat zien kunnen in *Jona*, dewelke wenschte, dat *de Heere* zyne ziele van hem zoude wegnemen; dewyle hy vreesde, dat zyn *agtinge*, die hy als *Propheet* hadde gehad, nu grootelyks zoude vermindert wezen. En hy was zoo *hoofdig*, dat, als de Heere hem vraagde: *is uw' toorn ook billyk ontſteken*, zoo antwoord hy spytig genoeg: *billyk is myn toorn ontſteken tot'er dood toe*. Schoon de Heere hem duidelyk te kennen gaf, dat het zyn *drift* was, die hem vervoerde, en, door den *wonderboom* deed zien, dat zyn eygen belangen hem al te veel beheerſchten; en dat hy *ongelyk* hadde, met zoo na zyn *dood* te wenschen, en dat hy een *verkeerde gewilligheyd*, tot *ſterven*, hadde.

B. Wat ten anderen de *pryffelyke gewilligheyd* aangaat, die zal ik u in vier of vyf

wyf eygenschappen aan wyzen , en doen zien waar in dezelve bestaat. *Voor eerst* (1.) Een *regte gewilligheyd tot sterven*, is *vergenoegt*, om zelfs in *voorspoed* te sterven, en *onderworpen*, om in *tegenspoed* te leven. Wanneer het den menschen alles voor de *wind* gaat, ziet men het zeer zelden gebeuren, dat zy *gewillig* tot het *sterven* zyn; schoon zy anders wel, in gevalle van *kruys-bestellingen*, *gewillig* mogen *schynen*. En, in de *tegenspoed*, ja zelfs in het midden van de zwaarste ongevallen, die drukken of dreygen mogten, een *onderworpen* harte te hebben, om wel te willen *blyven leven*, is ook alzoo *zeltzaam*. Te wezen gelyk als *Paulus* was, namelyk wel te *vreeden*, om te *blyven* of te *gaan*, zoo als het *Gode* goed zal *dunken*, is een zoete en wenschelyke *ziels-gestalte*. *Gewillig* te zyn, om in *schande* en *bespottinge* te *leven*, over het *maadelyk* onthaal, dat men *vroom* *huyden* aandoet, *niet t' onvrede* te zyn, *door quaad* zoo wel, als *goed gerugte*, te *willen wandelen*; *arbeydende*, om in alles *naar eene goede consciencie* te *mogen bewaren*: en, in de *voorspoed*, gelyk ik zeyde, *bereydwillig* te zyn, om de *wereld* en al wat'er in is, wanneer *God* ons door de *dood* tot hem *roept*, te laten *vaaren*,

Phil: xi

23.

2 Kon

vi: 8.

is wat groots. (2.) De regte *gewilligheyd* heeft ook deze *eygenschap*, dat zy niet zoo zeer *herkomstig* is, uit een verlangen, om van de *tegenbeden* dezer wereld ontslagen te zyn, als wel om *Christus* te mogen genieten, en dat *goed*, het welke de ziel, in en by hem, hoopt te vinden. Het en is niet, of om dat dergeloovigen byzonder *kruys*, voor hun eygen personen, toeneemt, of om dat de *verwarringen*, en *verwyderingen*, entwisten by het gemeyn, aanwasschen, dat zy wenschen heenen te gaan, en uit dit leven te zyn, als wel om dat zy *verlangen*, om met *Christus* te mogen zyn. Wy, zegd de *Apostel* 2 Kor: v: 4. die, in dezen *tabernakel* zyn, zugten *bezwaart* zynde. En wat is'er de *reden* van? *nademaal* wy niet en willen *ontkleed*; maar *overkleed* worden. Het en is niet zoo zeer om de *zwakheden* dezes lighaams af te leggen, als om de beloofde *heerlykheyd* te erlangen, dat de *gewilligheyd* tot *sterven*, in Gods kinderen, de overhand neemt.

(3.) De regte *gewilligheyd* tot *sterven*, heeft veel *begeerte* en pogingen, om hier al met *Christus* *gemeynschap* te hebben. En als de ziel niet *haast* genoeg (om zoo te spreken) tot de *volmaakte*, onmiddelyke en *onstoorbaare gemeynschap* met hem,

VYFDE PREDIKATIE. 181

hem , die in het toekomende leven wezen zal , kan komen , zoo zoekt zy die evenwel eenigerwyze vergoed te krygen , door een ernstig jagen naar de *allernauwste* gemeynſchap , met hem , in dit leven. Het is een *quaad teeken* , wanneer de menſchen *verlangen* , om te *ſterven* en weg te wezen , en ondertuſſchen in het zoeken van *Chriſtus* gemeynſchap , by hun leven , *nalatig* werden bevonden. Die regt *gewillig* zyn om te ſterven , die zullen ook veel *begeerte* en verlangen hebben , na de gemeynſchap van *Chriſtus* , en zig *verluſtigen* , in de beſchouwingen van den *hemel* , eer zy'er nog in zyn , en in hunnen wandel zig derwaards uitſtrekken ; en nergens zullen zy meer van *afkeerig* zyn , dan van yets te doen , het geene die gewenſchte *gemeynſchap* zoude kunnen *verbinderen*. Dit kunnen wy , onder het *Oude Teſtament* , in *David* , en onder het *Nieuwe* , in *Paulus* , zien. O ! hoe baden en hygden zy daar na ? O ! wat wendden zy al *arbeyd* aan , om hunne *gemeynſchap* met *God* , te mogen bewaaren ? En wat deden zy niet al moeite , om zig , geduurende hunne verzekeringe in dit leven , zoo aan te ſtellen , dat 'er dog niets van hunne zyde in den weg mogt komen , waar door deze *gemeinſchap*

met hem , daar zy zoo kragtig na verlangden , eenigzins zoude kunnen *versperd* worden. Dat niemand dan en denke , dat het een regte *gewilligheyd* tot *sterven* zy , die de menschen niet met eenen gezet doet zyn , om in een teedere *godvrugtigheyd* te wandelen , en om *Christus* in hun *leven* *gelykvormig* te zyn. Daarom werd van dien *Simeon* , die zoo gewillig tot het *sterven* was , getuygd , dat hy

Luk: II: *regtvaerdig was , en godvreezende , verwag-*
 25, 37. *tende de vertroosting* *Israëls*. En deze en diergelyke godzalige menschen van dien tyd en weken niet uit den tempel , dienende God dag en nacht. (4.) Dat is een regte *gewilligheyd* om te *sterven* , die niet by *vlagen* komt , maar aanhoudende , en onderscheyden , en op vaste gronden steunende. Ik en heb het oog hier niet op *geuoelige* vertroostingingen ; welke , op den eenen tyd meer , en op den anderen minder kunnen wezen ; maar op de gronden des geloofs , op eene *klaarigheyd* van staat en een stille onderwerpinge onder den gezegenden wille Gods. Want schoon zig niemand veel over *Simeons* *gewilligheyd* tot *sterven* , behoeft te verwonderen , nu dat hy eenen *Jesus* in zyne armen had gekregen , zoo ging zy evenwel ook nog met deze stille *onderwerpinge* aan Gods wille vergezelschap. II De

II. De *tweede vraag* is , of zelfs de geloovigen wel *onwillig* tot het *sterven* mogen zyn ; en of hen zulks ook wel *vry staat* ? Ik antwoorde , dat zy zomwylen wel *onwillig* mogen zyn , om te *sterven* , en dat op een wyze , die niet *ongeoorloft* en is . Om dit op te helderen , zullen wy *twee* dingen in aanmerkinge nemen .

A. Voor *eerst* een *onwilligheyd* , om op eenige *vleeschelyke* gronden te *sterven* . Want (1 .) Mogen de geloovigen *onwillig* tot het *sterven* zyn , wegens een zondige *onbereydhed* , om te *sterven* . Zy kunnen een *afschrik* hebben van de *dood* onder de *oogen* zien , wegens de bewustheyd van eenige , ja van meenigvuldige *vleeschgezintheyd* , in hun leven . Behalven dat'er in alle menschen , van natuuren , een *afkeerigheyd* van de *dood* is , zoo kunnen de geloovigen nog zomwylen hun eygen *vleeschelyke* oogmerken hebben , die hen *onwillig* tot het *sterven* maaken : dog die zyn *zondig* . Want voor zoo verre als'er eene goede *conscientie* is , die besprengt is , met *Jesus bloed* , voor zoo verre als'er een vast *geloof* is , en een *klaarbeyd* omtrent onzen *vrede* met God , voor zoo verre zullen die ook eene *gewilligheyd* tot *sterven* veroorzaaken .

B. Maar ten *anderen* is'er eene *geoorlofde*

onwilligheyd om te sterven, dewelke zom-
 wylen wel in de *heyligen* is gezien, als
 onder anderen in *David* en *Hiskia*, welke
onwilligheyd egter veel eer is een stille *on-*
derwerpinge om te leven, dan wel een
 regt - draadsche *begeerte*, om te leven, de-
 welke, uit heel andere oorzaken ontstaat.
 Want, indien deze *onwilligheyd* komt uit
 eene bekommeringe, over het *ontbreken*
 van eenige *tydelyke* of *lighaamelyke* dingen,
 voor ziel of lighaam, of over yets, dat
 ons werk voor God, in het openbaar,
 betreft, dat alles zal het *geloove* wel kun-
 nen goed maaken. Maar, daar zyn
twee redenen die de *heyligen* wel in over-
 weginge hebben genomen, en waar
 door zy overreed zyn geworden, om
 op eene *geoorlofde* wyze, *onwillig*, tot
 het *sterven* te zyn. (1.) Voor eerst de
 zwaare *slag* en de groote *breuke*, die
 hunne wegneming in het werk van God
 zoude kunnen veroorzaaken; gelyk het
 zoo was in de gevallen van *Hiskia*, *Jozia*
 en *Paulus*. Indien de eerste twee waare
 weggenomen geweest, zoo zoude zulks,
 naar alle waarschynelykheyd, het werk
 van God hebben om verre geworpen; ge-
 lyk als de wegneming van *Paulus* ook
 veele harten, onder de *Christenen*, zoude
 bedroeft hebben. (2.) Ten anderen is
 die

de onwilligheyd toe te geven, wanneer hunne dood, in zulk een geval, of onder zulk een bestel van Gods voorzienigheyd, eenige schand-vlek op onnozele godzalige personen, of op de godzaligheyd en de beëffeninge van dien, schynt te zullen meê brengen. Indien by voorbeeld *Job*, in zyne elende, was gestorven; zoo zoude zulks zyne vrienden, in hun dwaal-gevoelen en verkeerde stelling, hebben bevestigd. En het sterven van *David*, onder het geweld zyn'er vyanden, alvorens hy tot de kroon zoude zyn gekroond, zoude eenige bekladdinge op de trouwe en waarbeyd Gods en op de beëffeninge van den waaren Godsdienst hebben aangelaaten, en voor den vroomen stoffe van schaamroodheyd gegeven hebben. Daarom zegt *Moses*: Keer weder, Heere, Psalm xc: en het berouwe u over uwe knechten: laat uw werk, aan uwe knechten gezien worden, en uwe heerlykheyd over hunne kinderen. Zoo dat onwilligheyd om te sterven, die niet ontstaat, uit inzigten, die een gewone voor zig zelven heeft; maar uit inzigten van zyn openbaare werk voor God, voor zyn eer en anderer welwezen, ofte van eene van die dingen, is in te schikken.

Gebruik III. Daar is een *derde* gebruyk, het welke insgelyks *twee* takken heeft. Voor

eerst, uit deze Leeringe te *beproeven* en te oordeelen, welke de waare *gelukzaligheyd* zy, namentlyk, in den Heere te *sterven*. Ten *anderen*, leeren wy al dat geene, als ons *ongeluk* aanmerken, het welke ons, tot dat *zalig eynde*, van, in den Heere te *sterven*, niet op en leydt.

(1.) Voor *eerst*, zeg ik dan, indien gy uw eygen harte zoud willen *onderzoeken*, of het ook wel in een *geestelyke* gestalte zy; zoo neem 'er dit tot een *kenteeken* van, of gy ook hier in uwe waare *gelukzaligheyd* komt te stellen. Indien gy *begeerig* waart, om eene *stemme* van den *hemel* te hooren, welke verklaaren mogte, wat mensch dat waarlyk *gelukzalig* zy; en indien gy het verzegelent *getuygenisse* des Geestes hier van wildet hebben; hier is het: *Zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven*. Zy en zyn het niet, die *Koninkryken* bemagtigen, en omkeeren, of tot zig overbrengen; die veele *overwinningen* behaalen, en grooten *voorspoed* hebben, in hunne groote daden en ondernemingen, die *zalig* zyn. Niet

* *Protector*, gelyk dat men een * *Beschermer* of Alleen-heerscher van de volken zy, is dat geene, in Engeland was, dat een *zalig* mensch kan maaken; maar dit

dit is het dat men, *in den Heere*, mag
leven. Dit is de taal van den *hemel*,
 die daar van het hoogste gewigt is, en
 die by u ook zoo behoorde te wezen.
 2.) *Ten anderen* leg al de dingen, die
 gy u, in deze *wereld*, kund verbeel-
 den, hier tegen over in de *weegschaale*;
 zy en kunnen onmogelyk niet evenaa-
 ren; ik laat staan opwegen, het geene
 daar op hier *namaals* te volgen staat.
 Wanneer zy alle met het *sterven in den*
Heere, en met de volgende *beerlykheyd*
 in gelukzaligheyd, in de *weegschaale*
 vierden gelegt, zy zouden ligter dan een
duym, ja ligter dan de *ydelheyd* zelve zyn;
 en uittersten onwaardig, om op eenen
 dag, met dezelve genoemd te worden.
 Gelyk 'er dan geen *gelukzaligheyd*, in de-
 zelve, te vinden is, zoo laat dan ook af
 van dezelve, daar in, te zoeken.

Daar is een *vierde gebruik*; En dat is
 al wederom *tweeledig*. Indien 'er voor den
 geenen die *zalig* willen worden, eene
 voltrekte *noodzaakelykheyd* is, om te *ster-*
ven, en om *in den Heere* te *sterven*; zoo
 is 'er voor eerst niets zoo dringende,
 als dit, om ons tot de oeffening van *god-*
zaligheyd aan te zetten; en *ten anderen*
 ook niets zoo kragtig, om ons van *god-*
loosheyd te rug te houden; het welke dog
 het

Gebruik
 IV.

het groote oogmerk is, van al wat'er werd gepredikt. Deze leere, zeg ik, wel overwogen zynde, zal in waarheyd ook zoo bevonden worden. (1.) De grond en reden, om ons kragtig, tot godzaligheyd, aan te noopen, is deze, om dat *wel sterven en wel leven*, met den anderen zyn *verknogt*: en niets klaarder kan doen zien de volstreckte noodzaakelykheyd van die *heyligmaakinge*, zonder welke niemant God zal kunnen zien. Zy is al zoo noodzaakelyk, als met God en den hemel te zyn bevredigt; En wie zy ook mogten zyn, die'er nu die gedagte niet van en hebben, zy zullen het ongetwyffelt zoo bevinden, wanneer zy eens t'eeniger tyd gedagvaard zullen worden, om heenen te gaan. (2.) Kan'er ook yets *afgryffelyker* wezen, of dat ons meer van *godloosheyd* en een vleeschelyken wandel kan afschrikken, dan even dit? Neem' vry by malkanderen, al wat de *wereld* geven kan, het zy van zondige *vermaaklykheden* of van *geoorlofde* tydelyke genoegtens, gemeenelyk in te veel *onmatigheyd* gebruikt; en stel eens, dat gy'er zoo veel van had, als uwes harten *wensch* en begeerte zoude kunnen vorderen; wat zullen zy u evenwel baten, als de *dood* eens komt? Zoo of zoo veel *duyzenden*,
of

Hebr:
xii: 14.

hondert duyzenden mark van goud of zilver, zoo veel *land*, of zoo veel *huizen* te bezitten en zal u in uw' *sterf-uur* het minste goed niet kunnen doen. Wat kan het u bidden, uwen tyd in *vermaakingen*, in vleeschelyke begeerlykheden, in zwadderen en dronkenichappen te slyten? En gy, die van hoogmoed en *eerzucht* zyt opgestaazen, en alle andere menschen wel agter uwen rugge, of voor u buygende en neyende zoud willen zien; wat *voordeel*, wat ik, zult gy daar van hebben, als de dood zal komen, en een eynde van al die dingen maaken, en een eeuwige *scheydinge*, tusschen u en dezelve, stellen zal; wanneer gy onder de *dooden* zult moeten wederleggen, en het *gewormte* u tot een *sakzel* wezen zal? Het is waarlyk een *wonder* (zoo men anders dingen van die natuur voor yets *wonders*, in onze vleeschelyke en *zondige* harten, keuren moet) dat wy, in agt nemende, hoe *noodzaaklyk* het zy te *sterven*, en voor den eenen die wel en *gelukkig* willen *sterven*, den *Heere* te *sterven*, dat wy dit, zeg, overwegende, met dat *geloove* en die *overtuiging*, die wy gemeenelyk daar aan *belyden* te hebben, evenwel met zoo *weynig gezetheyd*, op het *sterven*, en wel op zulk een *sterven* kunnen denken; en dat

Job xxi:
26.

dat wy ons zelveu zoo weynig *moeite* geven, om, ter *voorbereydinge* van dien, de *heyligmaakinge* te betragten.

Toepas-
zinge.

Om die reden, zal ik eyndelyk nog een woord of twee, tot verscheydene *soorten* van menschen, spreken, dewelke op het *sterven* denken moesten, en zig daar toe *bereyden*; maar zulks evenwel nog verre van zig *weg zetten*. En wel (1.) *Voor eerst* tot den geenen, die nog jong zyn, en'er een *goed leven* van nemen, en zig nergens mede bemoeijen, dan, om vleeschelyk *vrolyk* te wezen. Ach! arme *dartelwigten*, is de *dood* niet *sterk naderende*? Zal zy u niet op het *lyf* wezen eer gy ze gewaar word, en eer veele jaaren zullen zyn voorbygegaan? Uw' *leven* zal in der daad niet *eeuwig* wezen, en wie weet, of uw' tyd niet *korter* wezen zal, dan gy'er wel van droomt? Het graf zal mogelyk al eer met u, die nog zoo *jong*, en gezont, en *sterk* zyt, gevult wezen, dan met den zulken die *ouder*, en zieker, en zwakker zyn. Wat reden hebt gy dan, om zoo blyde en zoo *vrolyk* te wezen; zoo lang gy van uwen *vreede* met *God* nog niet en zyt verzekert? Het is een zeer aanmerkelyk en ontruftent woord, het welke door den *Geest* Gods, tot ulieden is gesproo-

VYFDE PREDIKATIE. 191

prooken, *Pred: xi: 9. Verblyd u, ô jon-*
geling, in uwer jeugd, ende laat u herte u
vermaaken in de dagen uwer jongelingschap,
ende wandelt in de wegen uwes berten,
ende in de aanschouwinge uwer oogen: maar
betet, dat God, om alle deze dingen u zal doen
komen voor het gerigte. Gy mogt, op u eygen
gevaar, zoo gy wilt, uwengang blyven gaan,
en alle waarschouwingen en vermaaningen
in den wind slaan; maar maak'er even-
wel vaste staat op, dat de dood en het
oordeel zeer haastig aankomen; wanneer
gy zult werden opgeëyscht, om, aan
God reekenschap te geven; niet alleen
van al wat bekend, maar van al dat ver-
gorgen is, het zy goed, het zy quaad.
Houd u dieswegen van my vermaant,
om de dagen uwer jonkbejd eens te over-
zien, en met een naauwkeurig oog na
te gaan, en ernstig te overwegen, hoe
zezelve al zyn doorgebracht, en te zien,
of gy ook geen reden hebt, om de ver-
maaning, die daar onmiddelyk volgt, op
zelve eygen te maaken: Gedenkt aan
uw Schepper in de dagen uwer jongeling-
schap, eer dat de quade dagen komen,
ende de jaaren naderen, van dewelke gy
zeggen zult, Ik en hebbe geenen lust in
zezelve; en om wat meer tyd te besteden,
tot het overdenken van de dood en het
be-

Pred: xii:
14.

Pred:
xiii: 1.

192 VYFDE PREDIKATIE.

Luk: xvi:
8.

bereyden tot dezelve. (2.) Ten *anderen* zyn de zulke hier te waarschouwen, dewelke uitnemen *voorzigtig in hun geslagte* zyn, die, voor *zomer en winter* en *allerley jaar-getyden*, goede voorzorge weten te dragen, en hunne tydelyke middelen zeer wel te overleggen, en al hunne zaaken in *goede ordre* te stellen, voor zig zelve en voor hunne kinderen, om die een behoorlyk onderhoud in de *wereld* te doen hebben: maar die geenzins in goeden ernst denken, op een *ander leven*. Hoe veele en zyn'er niet van dezulken, die zeer *wys* zyn, in de dingen *dezes levens*; maar, in de zaaken *Gods* en hunner *eygene zielen*, steeke-blind zyn, en de volslagenste *dwazen*, die'er in de *wereld* kunnen zyn? Hoe meenige zyn'er, die gelyk als *Martha* (dewelke schoon anders eene goede vrouwe, nogtans te veel met dezen euvel behebt was: hoe-wel het evenwel in haar niet en heerschte, en haar niet, gelyk het in onherboorene menschen doet, en hadde overweldigt) *zorgvuldig* zyn, en begaan, en *bekommert* over veele dingen, en het eene ding, dat noodig is, verwaarloozen? Is het niet te verwonderen, dat zoo veele *redelyke* en wyze menschen al hunnen kostelyken *tyd*, uitgenomen, die zy aan *eeten*, en *drinken*.

Luk: xi:
41, 42.

ken, en slaapen, besteeden, enkel aan de dingen dezes tegenwoordigen levens, verspillen kunnen, en niet zoo veel, als een uur van de geheele week willen verleenen, om ernstig, op hunne zielen en aan hun *sterven* te gedenken? Ik be-
roep my op uwe eygene gewetens, of zulks ook *redelyk* zy, en of zulk een ge-
drag, ook voegzaam zy aan een *redelyk* mensch, die eene *onsterffelyke* ziele heeft, dewelke vatbaar is van een eeuwige ge-
lukzaligheyd en verdoemenis; en of gy nuwen tyd hier niet en hebt verquist, aan dingen, die slegts *ydelheyd* zyn, die u, in u *sterven*, geen goed of enig voordeel zullen kunnen geven, en ten opzichte van dewelke, gy dan zult genoodzaakt wezen, om uit te roepen: *Wat nut hebben wy van die dingen, over dewelke wy ons nu schaamen?* (3) Ten derden hebben wy het tegen de zulken, die aanhoudende en oplettende zyn, in het waarnemen van de openbaare ordonnantiën, en het gebruiken van andere gebodene middelen; en egter noyt en dagten of ge-
dloofden, dat hunne zielen in gevaar waaren, en zig zelve ook in goeden ernst niet tot *sterven* bereyd hebben. O!
denkt nog, op uw' gevaar; want dat is het allereerste beginzel, waar door gy
N kund

Rom: vii:
21.

kund werden gaande gemaakt, om naar een *hulpmiddel* uit te zien. O! zoek *genade*, om u zelven te kunnen *onderzoeken*, om in *Christus* te gelooven, om u te *bekeeren*, en zoo te *leven*, als het den *geenen* voegd, die *zigzelven belyden* *sterfelyke* menschen te zyn. Het is inder daad *vreemt* en teffens *verbazende*, hoe het *wezen* kan, dat gy zoo dikwils kunt *hooren*, en evenwel niet *gehoorzaamen*, aan het *geene* gy *hoort*. Of meynt gy, en zoud gy wel kunnen meynen, dat het *hooren* alleen *Godsdienstig* genoeg is. Heeft dan Gods woord ons niet geleert, dat *niet een vergetelyk hoorder*, maar een *dader des woords* gelukzalig zal zyn, in dit zyn doen? Ik bid u dan, zyt *daaders des woords*, en niet *alleen hoorders*, u zelven niet *valsche overlegginge bedriegende*; of (gelyk het *grondwoord* *eygentlyk* betekent) u zelven door *bedriegelyke schynredenen misleydende* en *verstrikkende*. (4.) Ten vierden zyn hier de zulke te vermaanen, die een *voorrang* bekleden, en meer *magt* en *bequaambeden* hebben, dan anderen, en daar by ook meer *geleentbeden*, om zig tot het *sterven* te bereyden; die de *hoofden* der *huysgezinnen* zyn, en hunnen kinderen en *dienstboden* kunnen beveelen de *heylige Schrift* te lezen, te

vaslen

Jak: 1:
22--25.

wasfen en te *bidden*, en *God* te zoeken: dezulke, zeg ik, die uit het woord weten, wat *regt* en wat *onregt*, wat *pligt* en wat *zonde* zy, en die evenwel zoo uitnemement gebrekkelyk zyn, in het werktellig maaken van deze *bestieringen*, om dezelve tot *bereydingen* ter *dood*, te doen overstrekken. Overweeg eens, bid ik u, wat al uwe *kennisse* en *bequaamheden*, en *voorrang* en *magt* u zullen baten, en wat oordeel zy u zullen toebrengen, wanneer gy *sterven* zult, indien gy ondertuffchen van *geloof* en *liefde*, en van de vrugten en overkzaame betragtingen van die beyden zult ontbloot zyn. Het is in der daad verwonderlyk, dat zoo veele menschen, aangaande deze zaaken, licht en *overtuiging* hebben gekregen, en evenwel hun licht en *overtuiging* zoo kunnen *verbeuzelen*, en niet en tragten, om dezelve met eer daad op te volgen. (5.) Ten vyfden is'er nog een woord tot die geenen, die reeds *bejaart* zyn, en met hun eene voet, gelyk men zegt, in het graf gaan; die reeds by de vyftig of zestig jaaren zyn, of reeds eenige weynige jaaren meer, boven welke egter zeer *weynige* stervelingen klimmen; en die, schoon nu al zoo verre in hunne *jaaren* gevordert, evenwel zoo *geruust* zyn, en zoo *zuymagtig*, om zig,

tot *sterven* te bereyden , als of het nog hondert jaaren van henlieden af was. Bedenk dog , wat gy doet : *ouderdom* en jaaren brengen juyft niet altyd met zig , meer *teederheyd* over ziels-belangens : want wy zien het by de ondervinding meenigmaalen , dat hoe de menschen *ouder* worden , hoe zy in onwetenheyd en ongevoeligheyd meer *verstokt* zyn. Waarlyk zoo dit woord van vermaaning yemant raakt , het raakt u , die uw *doodkleed* eenigerwyze , met u , behoorden om te dragen , en in het *bereyden* tot de *dood* , aan anderen een goed *voorbeeld* geven moest. En daarom neem' het dog voor u zelve wel ter harten. (6.) De *zesde* of laatste soort , waar aan wy nog yets te zeggen hebben , zyn die geene die in een *armen* , geringen en laegen staat zyn , naar de wereld. Want alle en zyn niet ryk en overvloeiende , of in een *ruymen* uitterlyken toestand : veele hebben werk , om hunne *huysgezinnen* te kunnen *staande* houden ; en evenwel zyn'er (het geene te *verwonderen* is) onder de zulken maar zeer weynige die ernstig na den *hemel* zoeken , en zig gereed zoeken te maaken , om , in den *Heere* te *sterven* , het geene ons allcen in den *hemel* kan brengen. De *ryke* zyn *verzoekingem* on-

onderworpen, dewelke u *ontbreeken*: Zoo
 yemant in de gantsche wereld, na den
 hemel behoorde te zoeken, zoo moest
 gy het immers doen, die *arm* zyt; en
 evenwel hoe veelen, onder u, willen
 liever *hier* niet alleen, maar ook hier *na-*
maals eeuwig ongelukkig zyn, dan dat gy
 u zelve, tot den weg van *heyligheyd*,
 zoud willen schikken? Indien gy *wys*
 waart, gelyk gy behoorde te zyn; gy
 zoud'er God over zegenen, om dat ook
 dit *Euangelium* tot u gekomen is, en *aan* Matth:
de armen is verkondigt; als behelzende in xi: 5.
 zig, *gelukzaligheyd* en altoosduurende *ryk-*
dommen, voor al den geenen, die het
 omhelzen. O! neem dit woord ter har-
 ten, *armen* en *ryken*, wie gy zyn meugt;
 niets is'er zekerder, dan dat gy *alle* zult
nederliggen, in het graf; maar dit zal het
onderscheyd wezen, dat gy *gelukkig* of
verdoemd zult *sterven*, naar dat gy, of,
 in *Christus*, of *buiten hem*, zult *sterven*.
 Ik heb eyndelyk dit woord nog te zeg-
 gen, tot de zulken, die zig eenigzins
 aan God gewend hebben, en eenige *over-*
tuiging in zig zelve gewaar worden van
 de *sloffigheyd* en allenthalvige gebreke-
 rykheyd van hunne pogingen, in de *voor-*
bereydinge tot het *sterven*, om ze teffens
 te vernederen, en tot verdere *naersligheyd*

198 VYFDE PREDIKATIE.

aan te spooren, namentlyk dat'er in het midden onzer, al te weynig *opwakking* van ons zelve gevonden word, te wey-
 2 Petr: III: 12. nig *haasten*, tot de toekomst van den dag Gods, te weynig *uitgaan*, om den Bruyde-
 Matth: gom te ontmoeten. Helaas wy willen, om
 xxv: 6. zoo te spreken, een geweldige voort-
 stuwing hebben, om ons tot de *dood* te doen *naderen*. Schoon wy haar alle daagen al nader bykomen; nogtans zyn'er weynige van ons (gelyk ik zoo even zeyde) die *uitzien* en *haasten*, naar de toekomst van Christus en van den dag Gods.

Ik wil dan alles, in dit *eene woord*, opsluiten. Het zoude kunnen gebeuren, dat veelen van ons den *dood* al zullen smaken, eer wy'er wederom zoo veel als nu, van zullen hebben hooren spreken. Neem het derhalven voor een *waarschouwing* aan, en voor een roeping van den *hemel*, dat gy *meer denken* moet, op het geene zoo veelzins werd *vergeten*; en egter zoo noodzaakelyk is, om *altyd* het voorwerp onzer overdenkinge te zyn; namentlyk, dat wy zoo mogten *leven*, als wy, in den Heere Christus eens zouden kunnen *sterven*, en zoo een eeuwige en onuitspreekelyke *gelukzaligheyd* genieten.

ZESDE PREDIKATIE

O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft , zalig zyn de dooden , die in den Heere sterven , van nu aan : Ja zegt de Geest , op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid : ende hunne werken volgen met hen.

Schoon wy reeds al meer , in het breede , over deze woorden , gesproken hebben , dan wy ons zelven , in den eersten , wel hadden voorgesteld ; zoo blyft 'er egter nog yets overig , dat van veel *nut* kan zyn , en ook het eygen oogmerk van dezelve ichtynt te wezen ; en daarom zullen wy nog een weynig *nader* komen. Het voeglykste middel , om , het geene wy hier te zeggen hebben , als in een *bundel* voor te stellen , zal wezen , dat wy agt geven , op het geene *de Geest* in deze woorden voorheeft en bedoelt : woorden , die hier , op een zeer *aanmerkelyke* wyze , voorkomen ; als hebbende (zoo

het my toefchynt) geen byzondere afhankelykheyd, met de voorgaande, of ook eenigen zamenhang, met de volgende. Wat kan de reden wezen, dat tuffchen de vermeldinge van voorafgegaane en de voorzegginge van volgende oordeelen Gods, zulk eene tuffchenwerpinge en afbrekinge van den draad der verhaalde gefchiedeniffe kan voorkomen? Ende ik hoorde eene ftemme uit den hemel, die tot my zeyde: fchryft, zalig zyn de dooden, die in den Heere fterven, van nu aan: Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van baaren arbeyd: ende haare werken volgen met haar. Zekerlyk moet daar van eenige reden wezen. Wy zullen 'er deze twee redenen van opgeven, dewelke inzonderheyd op het oogmerk des Geestes uitkomen, en in de Textwoorden zoo worden aangeduyd, dat zy ons de gronden van twee leeringen zullen kunnen uitleveren.

De eerste reden is dat de Heere, wyl hy bezig is, om van droevige zaaken te fpreken, dewelke zyne Kerke zouden overkomen, als mede van de oordeelen, die derzelver vyanden zouden aantreffen, deze woorden hier nu tuffchen in voegt, als een grond van nuttige overweginge, voor des Heeren volk, in diergelyke omftandigheden van tyden: Zoo dat, het zy

ny wy zien, op de oordeelen, die over de vyanden van de Kerk zouden komen, of op de beproevingen en verzoekingén, die Gods eygen volk zouden bejegenen; zoo werd dit woord zeer tydig ingeworpen, als een *practicale* leeringe, die in zig zelve klaar te verstaan, en voor de geloovigen zeer nuttig is.

De tweede reden is deze, op dat God, wy zulk een woord, in tyden van menigvuldig sterven en wanneer de zwaarigheden en verwarringen zouden vermenigvuldigt worden, zyn volk zoude troosten, en door die gedagten bemoedigen, dat de dood, voor hen lieden, niet bitter of verschrikkelyk zal kunnen zyn; aangezien de Heere nu, in de droevigste en donkerste tyden, deze groote zinspreuk (om zo te spreken) op die gene, die in Hem sterven, gezet heeft, dat zy zalig zyn.

Dewyl nu deze twee dingen het oogmerk van de woorden zyn: het eerste tot voorbereydinge om te sterven, en het andere tot vertroosting tegen het sterven; zoo leveren zy ons dan deze twee nuttige hoofdstukken van Leeringe uit: van welke eerste wy, voor tegenwoordig, zullen spreken, en hier in gelegen is.

A. De eerste Leeringe zal dan zyn, dat de dood en de zalighejd der gener, die in

Leere
I.

den Heere sterven, eene zeer voegzame en nuttige stoffe van overweginge voor Gods volk is, en zonderling in tyden van benaudbeyd en van onrust. Dit begrypen wy zeer klaar, in de *Textwoorden*, te leggen opgesloten. Zekerlyk de Geest, die zo wys is, en de tyden het *allergelegenste* bepaalt, en de zaken op het *alderbeste* voor zyn volk beschikt, en zoude te dezer tyd, deze redenvoeringe zo plotzeling niet hebben *afgebroken*, indien het niet zeer wel *gepast* en dienstig, voor zulk een tyd, was. Daar en is, in dit geheele boek, nergens zulk een opmerkelyke *uitweydinge* van den draad der geschiedenis te vinden, daar zulk een woord voor aan gestelt en zulk een woord aangehegt en agter aan gevoegt is, als even deze: buiten allen twyffel, om Gods volk, het welke de woorden des boeks dezer Prophetie te lezen heeft, op te sporen, om, wanneer zy aan deze *merkwaardige* plaats komen, dies te *ernstiger* op dezelve te denken, en ze wel in overweginge te nemen.

B. Om deze *Leeringe* nog een weynig *algemener* op te helderen, zo merken wy aan, dat die gene, die het *heyligste* geleefd hebben, zig het *alldikwylste*, in de *gedagten* en overwegingen des doods hebben

ben bezig gehouden. Zo bad *David* eens *Psalms xxxix: 5.* Heere, maak my bekend myn eynde, en welke de mate myner dagen zy, op dat ik wete, hoe vergankelyk ik zy. En *Mozes Psalm xc: 12.* Leer' ons alzo onze dagen tellen, op dat wy een wys harte bekomen. (Het tellen onzer dagen is die ernstige gedachte en gezette overweging van het geduurig aannaderende slerf-uir.) Wy mogen ook ons ooge hier wel slaan op het voorbeeld van onzen gezegenden Heere *Jesus Christus*, dewelke by zyne verbeerlykinge op den berg, met *Mozes* en *Elias*, sprak van zynen uitgang, dien by zoude volbrengen te *Jerusalem*, *Luk: ix: 31.* Want schoon'er, in zyn dood, yets byzonders was, zo raakt ons evenwel ook dat spreken van zyn slerven en zyne voorbereidinge tot het zelve; en het diende ons tot een leerbeeld van navolginge te verstreken. En hoe hartelyk pryt ons *Salomon* de overdenkinge des doods aan, *Pred: vii: 2. xi: 8, 9. en xii.* het geheele Kapittel door.

C. Maar om deze Leere nog verder en meer in het byzonder te verklaren, zo zullen wy van deze drie dingen, die'er in vervat zyn, een weynig te zeggen hebben. Voor eerst, wat de meining wizen mag, als wy zeggen, dat de dood een

een dienstig onderwerp van overweging is. Ten anderen, wat voordeel of nut daar door aan Godts volk werd toegebracht. Ten derden, waarom wy zeggen, dat de overweginge hier van, byzonderlyk in *quade tyden*, nuttig en voordeelig word.

α. Aangaande het eerste, zeggen wy, dat, als wy van de *dood* spreken, als van een dienstig onderwerp van onze overdenkingen; zulks niet op het allernauwste moet genomen worden of met uitsluitinge van andere dingen, die het *sterven* voor- gaan, verzellen en volgen. Maar vooreerst sluyten wy hier ook in de overdenkinge van de zekerheyd des doods en de onzekerheyd van deszelfs tyd, en van andere omstandigheden, zo veel ons belangt. Het is dan te denken, aan den *dood*, als aan den weg van alle vleesch, als yets waar van niemand en kan ontslagen worden, en ook aan de onzekerheyd van de tyd en wyze van dien; en hoe haastig en verrassende zy ons kan overkomen. Ten tweeden, als wy van de overdenkinge des doods spreken, zo verstaan wy daar onder, al wat den *dood* verzeld, de smerten en uiterlyke krankbeden, waar door de menschen onbequaam worden gemaakt, om eenig nuttig werk meer te kunnen verrigten, in hunnen geslagte; gelyk ook alle de beschul-

di-

igitingen, overtuigingen, aanvechtingen, ver-
 schrikkingen en benauwtheden, die met
 het sterven gaan gepaard, als mede de
 waerderinge, die wy zien, dat stervende
 menschen van alle dingen maken. Dit
 alles is hier ingesloten, als een stuk van
 overdenkinge. Ten *derden*, als wy spre-
 ken van aan het sterven te gedenken, zo
 en verstaan wy het zo niet, als of men
 daar alleen maar aan gedenken moest, als
 aan yets, dat nu, naar 'smenschen val,
 natuurlyk is geworden; maar zo, dat men
 het onderscheydentlyk aanmerke, in zyn
 onderscheyden aart; zo als het is een ster-
 ven in de zonde, en een sterven in den
 Heere. Wy moesten de dood, aan d'eene
 zyde, beschouwen als een uitwerkzel
 van den vloek, en aan de andere zyde,
 zo als zy, door de Goddelyke Genade,
 verzagt is, en een overgang tot de geluk-
 zaligheyd geworden: en wy behoorden
 daar by ook de oorzaken van het eene en
 van het andere in aanmerkinge te nemen,
 en te denken, waar het van daan komt,
 dat de dood nu voor den eenen zo ongeluk-
 kig, en voor den anderen een ingang tot
 heerlykheyd verstrekt. Ten *vierden*, als
 wy spreken van het gedenken aan den dood,
 zo stuyten wy daar ook in de uitwerkze-
 len en gevolgen van den dood; als daar zyn
 onze

onze *verschyninge* voor God, het laatste oordeel, de eeuwigheyd, welke de dood nog agter haren rugge heeft; het overgaan tot een onveranderlyken staat van eeuwigh wel of qualyk wezen, het ontfangen van een vonnis, dat onberroepelyk zal zyn, als mede een eeuwige gelukzaligheyd der gener, die in Christus sterven, en een eeuwige ellende der gener, die in de zonde sterven, een volkomenheyd van vreugde, en een alleruiterste van droeffenissen, voor immer en altoos; dewelke nog menschen nog Engelen in staat zyn, om te begrypen, en nog veel minder om uit te drukken. En wanneer wy van de overdenkinge des doods melden, zo willen wy zeggen, dat het een dienstig voorwerp is, om aan alle deze dingen dikwyls en geduiglyk te denken; dat men niet slegts op gezette en plegtige tyden; maar zelfs, in het midden van onze beroepingen en bezigheden, in het midden van onze blydschap en van onze zorgen en droeffenissen, een ernstig oog slaat, op dien dag, die een eynde van allen dezen maken zal; in zulker voegen, als wy hier vorens reeds hebben gemelt; dat gy in uwe jeugd gedenkt, dat dezen dag van duisternisse aanstaande zy; en voor al in uwen ouderdom, wanneer des doods

scha-

schadurwe zig reeds op uwe oogenleden heeft gezet, en de sterke mannen zig be- Pred: xiv:
innen te krommen; ende de maalders zullen 2-6.
bille staan, om dat zy minder geworden
zyn; ende die door de vensteren zien, ver-
tuyfvert zullen worden.

§. Wat het tweede betreft, om na-
mentlyk dezen pligt u allen aan te pryzen:
overweeg maar eens, wat een voordeel
uit dezelve te wagten zy. Schoon wy,
by andere gelegentheyd, wel van de me-
ditatie in het gemeyn, gesproken hebben,
en ook yets van de overdenkinge des doods
hebben aangeroert; dewyl evenwel hier
van zo dikwerf, in de *Heylige Schriften*,
werd gewaagt, en het ook zo nuttig is,
voor de Geloovigen; zo zullen wy yets
melden van zulke voordeelen, die u de
nuttigheyd zo wel, als de noodzakelykheyd
van deze verpligtinge zullen doen begry-
pen. En wel voor eerst zeggen wy, dat
de be-oeffeninge van die groote waarhe-
den, die wy dezer dagen tot u gesproken
hebben, zeer veel afhangt van uwe over-
denkinge van den dood, en van die dingen
die dezelve voorgaan, vergezelschappen en
do'gen. Het zoude onmogelyk zyn om regt
te begrypen en te gelooven, wat een
ware taak en hoe groot een werk het zy
wel te sterven, en hoe gelukkig dat zy zyn,
wien

wien dit gebeuren mag, indien wy de moeite niet en namen, om daar omtrent, door Gods *Heylig woord* en aandachtige overdenkingen, verlicht en bevestigd te mogen worden. De menschen hebben 'er wel eenig *flauw* gezigt van, als van ter zyden, en in het voorbygaan; maar zy en blyven niet stil staan, om hunne oogen aandachtig te vestigen, op de vyandschap en de tweespalt, die 'er tusschen God en henlieden is; en zy en overwegen ook niet, in goeden *ernst*, wat de *dood* nog al agter den *rugge* heeft; waarom zy henlieden ook, wanneer zy komt, in *verbystering* brengt: want zulk een mensch alleen kan *stoutmoedig* en bedaard van den *dood* spreken, die 'er te *vooren al kennis* meê gemaakt heeft. Ten *tweeden* is 'er niets, dat by ons de *hoogagting* voor God en *Christus* meer kan doen opstaan, dan de gedagte van de *dood*. Deze gedagte brengt de menschen *nader* en digter by Gods *vierschaar*, endoet ze op hem zien, als op hunnen *Regter*; zy brengt ze daar toe, dat zy hun eygen *nietigheyd*, en laagheyd en veragtelykheyd, aan de eene, en de grootheyd van Gods *Majesteit*, aan de andere zyde beschouwen. O! hoe verheven hooren wy *Job* en *David* van God spreken? Wanneer zy, met het eene woord,

woord, van het graf en van de overdenkinge van het gewormte, in het zelve, spreken, en met het andere woord de heerlykheyd der eere van Gods majesteyt hooglyk verheffen. De overdenkinge des doods brengt ons de gedagte wat God is en van waar dat wy zyn, zeer naby onder het ooge, en vertoont ons voor 's hands, hoedanig wy hem vinden zullen, in en naar den dood, en hoedanige wy dan zullen zyn; daar het, in tegendeel voorkomt, als een wortel van onze Godvergetenheyd, wanneer wy den quaden dag verre stellen; gelyk ontwyffelbaar een ernstige overdenkinge des doods, in ons, een wortel van eerbiedigheyd en hoogagting van God is. Ten derden, als wy wat meer in het byzonder agt geven, op de verkeering van de geloovigen, met andere menschen, het zy dat zy genade hebben, of nog vol van verdorventheyd zyn, zo zullen wy het, ten uittersten noodzakelyk, en nuttig, en voordeelig vinden, dat zy de gedagten des doods over al met zig omdragen. Het maakt, dat Christenen, in de liefde wandelen, en stigtyk met anderen omgaan; een gruwel hebben van een ander ongelyk te doen, en te lydamer zyn, wanneer zy ongelyk moeten dragen, en te gemakkeliker om te vergeven, en te gereder om

Amos vi:
3.
Ephesi v:
2.
O het

210 ZESDE PREDIKATIE.

het geleden leet te *vergeten*. Onze vleeschelyke *oploopheden* zouden zo geweldig hunnen gang niet gaan, indien de gedagten des *doods* behoorlyk wierden *levendig* gehouden. Een stigte-lyk gesprek van een half uir, gepaard met een behoorlyken *indruk* van *sterven*, op ons gemoed, zou, door den zegen Gods, ons meer onderlinge nuttigheyd en stigtinge geven, dan vele dagen by een te komen, *zonder* dezen indruk, zouden kunnen te weeg brengen. Ten *vierden*, met betrekkinge op des menschen *gemoedsge-
stal-
te*, kunnen wy (1.) voor *eerst*, in het *algemeen*, zeggen dat de *overdenkinge des doods* de allermeeſte *ruste* en *gematigtheyd* aan onzen geest verschaffen kan. Zy houd de ziele ſtaande; zy trekt haar van de *ydelheden* af, en ruimt die zo uit den weg, dat zy het doelwit van hare bejaggingen niet meer en zyn; ja zy brengt cenigermaten te wege, dat de ziel aan dezelve zy gekruicigd. Even hier van is het ook, dat de menschen zelden of noyt in een *gematigder* en beter *gestalte* zyn, dan wanneer zy in een ernstige *vreeze des doods* zyn; neem' eens, by voorbeeld, wanneer zy *krank* zyn, of zig zelve ter zee of te land in *gevaar* vinden; zo zullen zy wel haast, in een geheel *andere*
ge-

ZESDE PREDIKATIE. 211

gestalte zyn , als waar in zy gemenelyk gewoon zyn te wezen. En wanneer het gevaar en de benauwtheyd wederom voorby is , zo zal dien indruk ook wel haast geheel slyten. Maar waren wy meer in des *doods overdenkinge* bezig , die *gestalte* zoude vry wat stantvastiger en duirzamer wezen. Om (2.) ten *tweeden* wat meer te byzonderen , zo kunnen wy zeggen , (a.) voor *eerst* , dat de *overdenkinge des doods* , door den zegen Gods , zeer veel kan toebrengen , om des menschen *oordeel* te regt te brengen ; het welke door de *erfzonde verduisterd* zynde , het *quaad* voor *goed* en het *goed* voor *quaad* houd. De gedagten des *doods* , kunnen een mensch *wys* doen worden , en bescheyden , en meêgaande. Wanneer de menschen in *gezondheyd* en zonder deze gedagten zyn , zouden zy niet een duym breed van hun eygen wil willen afstappen : zy zouden hun *gewisse* veel eer dan hun *aanzien* willen quetzen : en zy houden zig dan enkel en gehtëlyk daar meê op , om hunne *schuiren* maar vol en hier allerley *welvaren* , in deze wereld , te mogen hebben. Maar de ernstige gedagten des *doods* geven de menschen *wysheyd* , om zaken te kunnen onderscheyden , en van dezelve regtmatig *oordeelen*.

212 ZESDE PREDIKATIE.

Daarom voegde *Mozes* deze twee dingen het *denken* op den *dood* en het bekomen van een *wys harte* by malkanderen, *Psalm xc: 12.* Wanneer de menschen, aan

Luk: x: hun *sterven*, niet en denken, zo bemoejen
41. zy zig met *veele zaken*; zy loopen na *gebrokene bakken*, en keeren den *sprinkader des levens* den nekke toe; daar de *ernstige* overpeynzingen des *doods* de *ydelheyd* en de ledigheyd van deze dingen in den dag stellen. Hoe menigen zien wy'er dagelyks niet, die, in hun *sterven*, zeer *weynig* werks maken van die dingen daar zy *voorheen* *grootte* verbeeldingen van maakten, en zig zelven voor *dwazen* keuren en verklaren, om dat zy zig voorheen, door deze dingen, zo hadden laten wegvoeren, onaan gezien de *Geest* al die genen den naam van *dwazen* geeft, die zulke *verkiezingen* doen, als zy gedaan hebben.

Jer: II: 13. (b.) Ten *tweeden*, gelyk deze *overdenking* het *oordeel* verlicht, zo besliert zy ook de *hartstogten* en regelt onze *driften*. En daarom, als *Salomon*, tot een *jongeling* sprak, die met geen touwen was te binden, zo gebied hy hem *spotsgewyze*, dat hy zig maar zoude *vrolyk maken* en *laccben*: dog met dit alles, wil hy evenwel, dat hy zig zal te binnen brengen, dat hy, *over allen dezen*, nog eens zal

moe-

moeten komen voor het gerigte. De over- Pred: xi:
kinge van dood en oordeel zal, tot bet 9.
lacchen, zeggen; gy zyt onzinnig, en tot de Pred: ii:
vreugde; wat maakt deze? Zy zal de 2.
menschen deze dingen leeren aanzien, als
ydelheyd, en zottigheyd, en onzinnig-
heyd. En deze gedagten zouden de
menschen byzonderlyk te pas komen, in
de voorspoed en in hunne jonkheyd; wan-
neer hunne gemoedsbewegingen het hoog-
vliegendste en ligtvaerdigste zyn. De
overdenkinge des doods is een nadrukke-
lyke breydel voor de ligtvaerdigheyd.
(c.) Ten derden, indien wy nog meer by-
zonderlyk voorwaarts uit willen zien, zo
vinden wy, dat de overdenkinge des doods
uitnemen *nuttig* is om de doodinge des
vleesches te bevorderen, om ons uit de
verstrickingen van de wereld uit te voeren,
en ons, terwyl wy Christus, in eenvou-
digheyd en zelfsverlochening, tragten te
volgen, te hulpe te komen. Gy dwaas
(zegt de dood) in deze nacht zal men uwe Luk: xii:
ziele van u afeyschen, en wiens zullen alle 20.
deze dingen dan zyn? Deze overdenkinge
kan den mensch de brasseryen en dronken-
schappen en goede gezelschappen (gelyk
men het noemt) ten eenemaal smakeloos
doen worden. Het geweten zoude dan,
in zulk een geval, wel willen spreken en
O 3 zeg-

zeggen : wat zoude het wezen , zo gy eens *dronken* , en met den *kelk* in de hand , quaat te *sterven* ? Deze gedagte maakt , dat een mensch weynig *bezorgt* is , voor de dingen van de *wereld* , voor *schatten* , of *plaisieren* of *grootsheden* : zy doet al die dingen *onsmakelyk* worden. Met een woord , zy kan den *doodsteek* aan deze *drie* dingen geven , die de *drie-eenbeyd* van de *wereldlingen* zyn. (1.) Voor *eerst* dood zy den *hoogmoed* ; gelyk wy zien kunnen , in *David* , wanneer hy *Psalm xxxix: 5.* zeyde : *Heere maak my bekend myn eynde , en welke de mate myner dagen zy , op dat ik wete , hoe vergankelyk dat ik zy.* Als mede in *Job* , dewelke tot de *groeve* riep , myn vader ; en tot het *gewormte* , myne moeder en myne zuster , *Cap: xvii: 14.* Zy zet een mensch aan , om met *Gen: iii: 19.* *nedrigheyd* te zeggen , *stof ben ik , en tot stof zal ik wederkeeren.* (2.) Ten *tweeden* dood zy de *quade begeerlykheden* ; want zy *wringt* het harte van de dingen van de *wereld* af , en geeft den mensch andere dingen , om op te denken. Hoe veele zyn'er niet , die , by het aannaderen van de *dood* , zig zelven *gedwongen* vinden , om te zeggen , dat zy zig zelven met de *wereld* al te veel hebben *bekommert* , en dat ze zig nu van haar *bedrogen* vinden.

den. (c.) Ten *derden*, dood zy nog de vleeschelyke *vermakelykbeden*: want wat kunnen dog de ydele vleeschelyke *wel-lusten*, voor *stervende* menschen, baten? want hoe *vrolyk* dat zy *nu* ook mogen zyn (zeggen deze gedagten) zo moeten zy dog evenwel, in het korte, voor *God*, in zyn *oordeel*, verschynen. En zo deze gedagte geen *teugel* voor den *wellust* is, zo en weet ik niet, wat haar dan zal be-teugekn. (d.) Ten *vierden*, de over-denkinge des doods noopt ons aan, tot een maerstige be-oeffening van allerley schuldge *pligten*, en om in dezelve *gema-tigd* en *ernstlig* te werk te gaan. Eene Predikatie of een Gebed, daar een ern-stlige *overdenkinge des doods* was voor af gegaan, zal ons meer op het harte we-gen en van meer voordeelen agtervolgt worden, dan zeer veel andere, daar die *overdenkinge* niet by en was. Zy zet een mensch an, tot *vernedering*, tot zelfs-onderzoeking, tot zelfs-ontdekking; zy bevordert de oeffening van de *vreeze Gods*, en maakt dat de ziel met een *ontzag* voor Hem is aangedaan, voor wien zy, in het korte, zal *verschynen*. Zy bevordert het *berouw* en het *gebed*. Om zyn'er doorbre-kingen wille, *ontzondigen* zy *ben*, staat'er *Job xli: 16*. Zy bereyden zig zelve,

door boetvaardigheyd en gebeden, en het offeren van offerhanden; gelyk men dat zelfs in die *Heydenen* zag, die met *Jonab* in het schip waren. Want indien de overdenkinge des doods den godloozen, tot een gedaante van Godsdienstigbeyd kan aanzetten; hoe veel te meer zal zy can de geloovigen bewegen, om ernstig en geestelyk in de be-oeffening van deze pligten en in de werkzame waarneming van den Godsdienst te wezen? En in gevalle God henlieden *tyd* en ernsthattigheyd, in hun *sterven*, verleent, zo zullen ook, te dier tyd, hunne *gebeden* veel *yveriger* en *yveriger* wezen, dan voorhenen. (e.) Ten vyfden is deze overdenkinge uitnemen *nuttig*, om ons te bewerken, tot eene stille onderwerpinge, wanneer het *krygs* ons overkomt, en maken, dat wy zoet en zaghtjes, onder het zelve gaan. Wat zoude een mensch *bezorgt* zyn (ik meyn met zwaar hartenleet) als hy in de overdenkinge des doods bezig is, over de confiscatie zyner goederen, of verbranden van zyn *huys*, of het *verwoesten* zyner landerijen? Hy weet, dat de *dood* dog een *eynde* van alle deze dingen maken zal. (f.) Ten zesden, gelyk de overdenkinge des doods ons, tot *allerley pligten* bequame maakt en

van

van *allerley* gebreken te rug houd ; zo *be-reyd* zy ons , op een uitnemende wyze , tot den *dood* zelve , als waar toe zy voor-namentlyk gerigt is. *Salomon* beſchryft de *ziekte* en den *hoogen ouderdom* , *Pred: XII: 2---6.* om een jong mensch , tot den *dood* , eer zy nog komt , *gereed* te maken. En , ſchoon 'er geen ander *voordeel* , in de *overdenkinge des doods* en was , zo en is dat niet kleyn te rekenen , dat men door den *dood* niet *verraſcht* en word. Ja zy *verzagt* ook eenigmaten de *bitterheden* van de *dood* ; in zo verre dat zy zo *verſchrikelyk* niet voorkomt , aan den genen , die 'er *ernſtig* op *gedagt* hebben , als wel , aan anderen , die 'er *noyt* het voorwerp hunner overdenkingen van hadden ge-maakt. En wat wonder is het , dat men 'er zo veele ziet , die magtig *verſchrikt* of byſter domgeestig omtrent de uire van hunne *dood* zyn , dewyl zy *noyt* de *les* van *ſterven* , voor dat het hen overquam , beſtudeert hadden.

1. Maar wat aangaat het *derde*. Waar-om dog hebben wy 'er nog bygevogt , dat de *overdenkinge des doods* , in het *by-zonder* , in *booze tyden* , voordeelig zy ? Want dit ſchynt het eygen oogwit van de *Textwoorden* te zyn : en alle *godzaligen* , als *David* en andere hebben 'er ook die ge-

dagten van gemaakt. Wy en zeggen niet, dat de *overdenkinge* des *doods* byzonder nuttig en voordeelig is, in *booze tyden*, in die meyninge, als of het, in tyden van *voorspoed* en vrede, niet noodig was daar aan te denken; maar wy willen alleen maar te kennen geven, dat zy, in *booze tyden*, by uitnemenrheyd en op eene *zonderlinge* wyze, voordeelig zy; en wel in zulke tyden, als wy thans beleven. En de groote *noodzakelykbeyd* en nuttigheyd daar van ontstaat, uit drie omstandigheden, die met de *booze tyden* zamen gaan. Vooreerst, zyn'er veelerley strikken en verzoekingē. In den *boozen tyd* is *vleesch en bloed* gereed, om de *goede consciencie* agter, en de *tydelyke* zelfs-behoudenisse voor te stellen. Maar het leven in een *overdenkinge* des *doods* bewaart ons daar tegen. Wanneer de *verzoekingē* zegt: mensch verschoon en bewaar dog u zelven; zo zal de ziele, die in de *overdenkinge* des *doods* is, zeggen: ik zoude ligtelyk myne *goede consciencie* verliezen en varen laten, met my, tot zulk een zake, ter *behoudenisse* van my zelven, over te geven; en evenwel zoude het kunnen zyn, dat ik geen jaar na dezen *leven* zal; enschoon ik nog *twintig* jaren daar na mogt leven, zo zal ik evenwel daar eens komen,

men, daar ik *rekenschap* hier van zal moeten geven: en daarom ik wil liever het verlies van deze dingen, ja van my ſelfven, ondergaan, dan dat ik, door God te tergen, myne *conſcientie* zoude overwonden of *ſchip-breuk* van dezelve lyden. Even hierom zegt ons de *Apoſtel*, ^{1 Tim: 1: 19.} *1 Kor: iv: 18.* dat hy niet aan en merkte de dingen, die men ziet, maar de dingen die men niet en ziet. *Want de dingen die men ziet zyn tydlyk, maar de dingen die men niet en ziet zyn eeuwig.* (2.) Nog een ander kwaad verzelt de booze tyden, namentlyk een vleefchelyke droefgeeftigheyd, bezwyking, verbyftering, moedcloosheyd, en die alle kan de overdenkinge des doods verzagten. Zy zegt ons, dat deze dingen, en wat den godzaligen nog meer zoude kunnen drukken, niet eeuwig zyn. Zy verzoet zo ons *bartenleet*; zy trekt het gemoed van vleefchelyke gedagten af, en doet ons op *nuttiger* dingen denken; zy verligt het gemoed, en ſtelt de ſtormen, en brengt de ontroeringen, die door de uitwendige *zwarigheden* en moeijelikheden waren opgerezen, tot een zagte *kalmte*, en doet ons van *droevige* dingen *voordeelige* gebruiken maken. (3.) Daar is, in booze tyden, gemenelyk veel *verwarring* en verbyftering, het gene wy mey-

Esaia
xxiv: 20.

meynen dat *boven* zoude moeten zyn, is *onder*, en het gene wy zouden meynen, dat *onder* wezen moest, is *boven*; en onze gemoederen zyn, van wegen alle die *verwarringen*, gereed, om te *wankelen*, en heen en weêr te *waggelen*, gelyk een *dronkaart*. Maar de gedagten van de *dood* houden de ziele *staande*, en stellen ons voor, dat de *dood* der menschen eerlang alle deze dingen zal doen *eyndigen*, of anders een *eynde* met *ons* zal maken, en ook zal te wege brengen, dat all' die dingen nog eens wederom *overzien* en *geoordeelt* zullen worden. Zie hier over na *Pred: iii: 16, 17*. *Voorder*, zegt Salomon, *heb ik gezien, onder de zonne, ter plaatze des gerigtes, aldaar was godloosheyd, en ter plaatze der gerechtigheyd, aldaar was godlooskeyd*. En wat sterkte hem dog, tegens dit alles? en ik zeyde, zegt hy, *in myn harte, God zal den regtveerdigen en den godloozen oordeelen: want aldaar is de tyd, voor alle voornemen en over alle werk*. Menigmaal en is, voor veele dingen, geen *bequame tyd*: maar in de *dood* zal'er een *bequame tyd*, voor alle dingen, wezen. Alle *vonnissen*, die hier onregtvaerdig zyn geweest, zullen daar worden *te regt* gebragt; en deze aanmerkinge gaf aan *Salomons* harte ondersteuning en *vertroosting*. De

ZESDE PREDIKATIE. 221

De Gebruyken zullen hier twee zyn: Gebruik
I.
 Het eerste zal wezen, by wyze van op-
 wekkinge, om u deze voortreffelyke dog-
 maal verzuimde pligt aan te pryzen, te
 betonen niet alleen meditatie in 't gemeyn,
 maar in het byzonder eene meditatie over
 dit onderwerp van de dood. De men-
 schen hebben doorgaans alzo weynig be-
 wustheit van deze pligt, als of zy ons in
 Gods woord niet en wierd voorgedragen;
 en egter werden wy, daar in, geduurig
 op dat dezelve aangemaand; en zo ze, in
 eenig geslagte, moet worden waargeno-
 men; het is in dit tegenwoordige; waar
 zo veel verwarring wert gezien, waar
 de dingen 't onderste boven gaan, en
 op hol heen en weêr slingeren; waar in
 zo veele verstrikingen zyn, zo veel rede-
 nen van hartzeer en droetheyd; dewyl
 er zo veele vleeschelyk bezwaard en
 eêrslagtig zyn, en zo veele afwyken en
 een quaden weg inslaan. En wy mey-
 nen (gelyk wy u reeds te vooren zeyden)
 dat de text, op dezen tyd van de wereld,
 hare betrekkinge heeft; die tyd, in
 welke God zyne oordeelen, over den An-
 schrist, begint uit te voeren, eer dat de
 tyd van de volle inzamelinge en van den
 vrynoogst nog zal komen. En daarom
 zullen wy, over dit gebruik, een weynig
 meer

meer in het *byzonder* handelen ; om dat het zeer *nuttig* is , en een kragtig middel , om u , met vrugt , omtrent al het gene wy , tot hier toe , ten dien eynde , gesproken hebben , te doen werkzaam wezen. Want het brengt ons die *bestieringen* in gedagten , die wy gaven , om , in opzigte van het *sterven* , regt te *leven* ; en het houd 'er ons by staande. Zonder denken op ons *sterven* , zullen wy op die dingen ook niet kunnen denken : want die , op het *eynde* niet en denkt , die en denkt ook niet op de *middelen* om 'er toe te komen. Dewyl , zeg ik , dit gebruik zo *nuttig* is , zo zullen wy , tot nader opheldering van het zelve , een weynig over *twee* zaken handelen. (1.) Over eenige *bestieringen* of regelen , dewelke zullen aanwyzen , hoe dat gy , op u *sterven* denken moet. (2.) Over eenige *bebulpzels* en middelen daar toe.

Tak 1. Wat het *eerste* belangt , zo kunt gy u nog errinneren , hoe dat wy , wanneer wy zeyden , dat de *dood* een *dienstig* voorwerp van onze *overweginge* zy , daar onder begrepen de *dood* , in haare *omstandigheden* , en nasleep , en soorten. En nu zal (1.) onze *eerste bestiering* of regel deze zyn : Laat uwe *overdenkinge* des *doods* *byzonder* omtrent u *zelven* wezen , en laat zy

gy van dat *byzondere*, dat u eygen zelven
 maakt, niet wezen afgetrokken. Het en
 is niet genoeg, dat men het, als een toe-
 gestemde *waarbeyd*, houd, dat de *dood*,
 aan *alle menschen*, *gemeyn* is; maar gy
 moet denken, dat *u* dat lot, in het by-
 zonder, *zy* beschoren. Zo doet *Job*,
Kap: xxx: 23. Ik weet, dat gy my ter dood
brengen zult, en tot het huys der zamen-
komste aller levendigen. En zo doet *Da-*
vid, Psalm xxxix: 5. Heere, maak my
bekent myn eynde, en welke de mate myner
dagen zy, op dat ik wete, hoe vergankelyk
dat ik zy. Doorloop al den *aankleve*
van de dood, en denk, wat *uw* geval in
 het *sterven* zal wezen; wat *uwe beschul-*
digen, en *aanvegtingen*, en *gedagten*
 al zullen kunnen *zyn*; en welke de uit-
 werkselen en gevolgen van de *dood*, voor
u, zullen *zyn*; wanneer gy met *deze uwe*
zonden, en geen *ander* voor *u*, *uwen regter*
 zult moeten *aanschouwen*. (2.) Ten
weede, sla een *aandagtig ooge*, op *u zel-*
ven en *uw eygen manier* van *overdenkin-*
ge, wanneer gy let op den *weg*, die
 yemant tot het *wel sterven* bereyd; zo
 ziet eens *agterwaarts* en *overweeg*, of'er
 zulk eene *voorbereydinge* by *u zy*; over-
 weeg eens, hoe dat *uwen weg* overeen-
 komt, met dat *gene*, dat ons de *schrif-*
tuur,

tuur, als den regten weg, heeft voorge-
 dragen, en of gy uwen levensloop zo
 hebt aangestelt, dat gy deze of gene *be-*
schuldigingen, die u, in uw *sterven*, zou-
 den mogen voorkomen wel zoud kunnen
afwenden of *beantwoorden*. Dit was *Jobs*
 werk, *Kap: xxxi: 13, 14.* als hy daar
 zegt: *Zo ik versmaad hebbe het regt mynes*
knegts, ofte myner dienstmaagd, als zy ge-
schil hadden met my; want dan zoude hy
geen verantwoordinge, voor zynen Rigter,
hebben gehad; en, zo hy zig daar
omtrent schuldig had gemaakt, zo zoude
het hem zyne vrymoedigbeyd benomen
hebben. (3.) Ten derden, doe u best
om uwe gemoeds-bewegingen, onder het
overdenken van de dood, gaande te ma-
ken.

Dit is een voornaam oogmerk van de
meditatie: anderszins zullen wy maar heen
 en weêr loopen, en op en neêr zwerven,
 om alleen maar ons *oordeel* te onderrigten,
 en de gedagten van de *dood* op een ge-
meene plaats te brengen; zonder meer
nut, voor ons zelven, daar uit te halen.
 Het voornaamste is, dat 'er voor *ons zel-*
ven yets uit voortvloeid, dat het *harte*
week maakt; gelyk het zo met *David*
 ging, *Psalms LXXVII: 4.* *Dagt ik aan*
God, zo maakte ik misbaar. En
Psalms

Psalm LXII: 2, 6. Myne ziele dorst naar u, myn vleesch verlangt naar u, in een land dor, mat en zonder water; en wederom myne ziele zoude als, met smeer en vettigheyd, verzadigt worden. Iets diergelyks is'er, in de overdenkinge des doods: zy doet het harte met verschrikkinge aan, wanneer de ziel geen klaarmaaking van haare reekening en vind; zy doet het harte met vertroosting en blydschap aan, wanneer de ziel haare reekeninge klaar vind. Te denken, op het sterven in Christus, en dat wy hier toe nog al een stapje naarder mogen zyn gekomen, en in ons harte weg te leggen, het geene wy diesaangaande by ons zelve hadden overwogen, dat is in der daad een voordeelig denken, over zulk een stoffe. De meditatie, die zonder aandoeningen van het harte is, die is gelyk als het kauwen van een spyze, die aanstonds wederom wert uitgespuwt en niet ingezwolgen of verteert wort; of als een bloote beschouwing van yets, dat nut kan doen, zonder eenig verder gebruik daar van te maaken. Even zoo, zeg ik, is all' ons preêken, en hooren, en spreken, en denken van de dood, zoo lang als'er ons harte niet over is aangedaan. (4.) Ten vierden doe uw' beft, om in uwe overdenkinge

P

prac-

practicaal te zyn , dat is om ze te doen strekken , tot eenig *nuttig gebruik* , in uwen *wandel* , als tot deszelfs regte eynde. Hebt ge yets by u zelven gevonden , dat *niet regt* en is , maak aanstonds uw werk , om het te *verbeteren*. Hebt gy yets gevonden , dat *geestelyk nuttig* is , maak'er gezettelyk uw werk van , en van alle de middelen , om'er toe te geraaken. (5.) Ten *vyfde* en ten laatste zoek veel in den *gebede* tot God te *wēzen* , en in een afhankelijkheid van hem , om , in deze *byzondere pligt* , zyne *bestieringe* te mogen hebben. Houd u , in de overweging des *doods* bezig , als in een pligt die u van God *bevolen* is. Zeer veele zyn'er , die de *overdenkinge* des *doods* , voor zig , in het *byzonder* , niet aan en merken , als een *byzondere pligt* : en zy wert daarom ook grootelyks *verzuimt*. Wanneer wy u dezelve als een *pligt* aanprijzen , zoo hebben wy daar mee deze *drie* dingen in het ooge. (a.) Voor eerst , dat gyze moet aanmerken , als zynde , zoo wel als eenige *andere pligt* , zeer *nuttig* en voordcelig. (b.) Ten *tweeden* , dat gy u daar in bezig houd , als in Gods *tegenwoordigheyd*. Gemeenelyk nemen de menschen zig in de *meditatie* meer *ruymte* , dan in het *bidden*. Maar

gy moet u altyd te binnen brengen, en overwegen, dat God de *getuyge* zoo wel van uwe *overdenkinge* zy, als van uwe *gebeden*; dat hy het groote *voorwerp* van uwe *overdenkinge* zy, dat zy steunt op zyn *bevel*, dat zy, wanneer zy wel en *wettig* is, door zynen *Geest*, werd en moet werden gewerkt, en dat gy van uwe *afzwerpingen* en *dwalingen*, in de- zelve, zoo wel als die van uwe *gebeden*, *rekenschap* aan hem zult moeten geven. (c.) Ten *derden*, dat gy hier in alle of ten minsten de *algemeene omstandigheden* van deze *overdenkinge*, hier *voorens* aange- wezen, moet by malkanderen beslui- ten, dat gy'er uwen *tyd* toe nemen moet, dat gy'er u zelven, met een gezet *voor- nemen*, toe begeben moet, en zelfs nu en dan, wanneer gy mogelyk yets *an- ders* mogt te doen hebben, het geene egter voor dien *tyd* juist niet volstrekt noodzaakelyk en is; en dat gy in den ge- bede aanhoud, om Gods *leydinge*, in deze *byzondere pligt* zoo wel, als in uwe *an- dere*, te mogen genieten; gelyk zoo Mozes doet *Psalm xc: 12. Leer ons onze dagen tellen.* Laat u, door de gevreesde *moejelykheyd* van dit werk niet affchrikken. Want gelyk als de *meditatie*, in het ge- meyn, een zware en een *moejelyke* zaake

is , zoo is de byzondere *overdenkinge* des *doods* vooral een onderwerp , waar van wy een natuurlyken *afkeer* hebben. Daarom bid *David Psalm xxxix: 5. Heere, maakt my bekend myn eynde , ende welke de mate myner dagen zy; dat ik wete hoe vergankelyk ik zy.* Maar waarlyk een meer aanhoudende en *hebbelyke* of gestaltige oefening en werkzaamheyd hier in , zal het , door Gods zegen , kunnen *ligter* maaken.

Tak II. Aangaande het *tweede*. Dewyl'er *moejelykbeyd*, in deze pligt steekt, gelyk wy daar zoo even zeyden , zoo zullen wy daarom eenige weynige dingen voorstellen en aanwyzen , die tot dezelve *be-hulpzaam* kunnen wezen. Niets is'er, waar toe wy meer *beweegredenen*, en waar van wy meer *memorandaums* (om zoo te spreken) hebben , dan van deze verpligtinge. Neem nu deze *hulpmiddelen* daar toe aan de hand. (1.) Overweeg met ernst de *meenigvuldige sterf-gevallen* en begraaffeniſſen , die elken dag onder u voorkomen , waar van gy *getuyge* zyt , en by welke gy tegenwoordig waart , en dikwils van verscheydene, die *jonger*, en gezonder, en sterker waren , dan gy zelve , en van welke men eenige dagen voorleden zoude gedacht heb-

hebben, dat zy u zouden *overleeft* hebben: En denk dan aandachtig op u *zelven*, en zie, of gy ook *bereyd* zyt om te *sterven*. Wanneer gy in uwe huizen zyt, of over straat gaat, of de klok hoort kennis geven, dat'er zulk of zulk een persoon is *overleden*, of de lyken, naar hunne *begraaf-plaatzen*, ziet henen dragen, zoo denk eens op deze dingen: want zy kunnen u *behulpzaam* wezen. Daarom zegt Salomon Pred: vii: 2. 't Is *beter te gaan in het klaaghuys*, dan te gaan *in het huys der maaltijd*. En hy geeft'er deze reden van: *want*, zegt hy, *in het zelve is het eynde aller menschen*, en de levendige leyd het in zyn harte. Dat is te zeggen, dat het de levendige behoorden ter harte te nemen. (2.) Laat uwe gedagten gaan, over uw' eygen *zwakbeden*, ziekten, en ongemakken van de eene of andere natuur. Daar zyn geen menschen, die niet het zaad van min of meer of ongemakken in zig hebben, behalven nog soorten van *ziekten*, die hen nu en dan al eens overvallen: en wat is de taal van alle dezen, dan *stof* zyt gy en tot *stof* zult gy weder- Gen: iii: keeren. Wanneer de menschen de *begin-* 19. *zelen* van de *verrotting* of van de *kanker* hebben, zoo zullen zy zig *verspreyden*. Gy

kund al die *zwakheden* en *ongemakken* en *onpasselykheden* u overluyd hooren *toeroepen*, dat gy zult en *moet sterven*. Want elken dag *roepen* zy dat, tot u, even eens als een zeker man, door een ander, dien hy daar toe had aangestelt, alle morgen wiert toegeroepen, *Gy zyt sterffelyk*. (3.) Denk op de *buitengewoone uiteyndens*, die geduurig aan mannen en vrouwen, overkomen: zommige worden haastig, door een *berberte* neergevelt; andere *vallen* ter neer zonder immer op te staan; andere *gaan uit* en komen noyt weer *t' huis*; andere worden met *dulligbeyd* of *krankzinnigheyd* geslagen: En wie onzer is 'er van een van deze dingen zoo *vry*, dat zy hem ook niet en zouden kunnen aantreffen? (4.) Wy willen u, voor al aanbeveelen het dikwils *lezen* en overwegen van die *schriftuurplaatzen*, die van het *sterven* gewag maaken, en van andere *boeken*, die van deze stoffe handelen, en de *kortheyd* van 's menschen *leven*, op het levendigste voorstellen: Lees dikwils van den *dood* der *beyligen*. Daar zyn 'er veele die vry wat meer op hebben, met het lezen van ydele *Romans* of van *Historien*, die in vergelykinge van deze dingen geen *nuttigbeyd* en kunnen toebrengen. En andere zullen mo-
gelyk

gelyk liever hun werk willen maaken, van *mysterieuse*, duistere, twyffelagtige en min stigtende twiſtvragen en verſchillen. (5.) Wy wilden wel, dat gy ook ernſtig uwe gedagten gaan liet, over de *naamen*, die de *dood* al in de *heylige Schriften* draagt, en de *gelykeniſſen*, onder welke zy daar al werd opgegeven. Want daar zyn niet veele zaaken, waar van wy zouden kunnen gewagen, of die ons dagelyks ontmoeten, die ons niet zouden kunnen *dienſtig* wezen, om ons de *gedagten* van het *ſterven* te binnen te brengen. Trekken wy onze *kleederen* uit; *Paulus* vergelykt 'er de *dood* by 2 *Kor*: v: 4. Leggen wy ons neder, om in ons *bedde* te ruſten; de *dood* werd 'er al mede by vergeleken, *Eſaia* LVII: 2. alwaar de *Propheet*, ſprekende van de *regtvaerdigen*, zegt: *hy zal ingaan in de preede*, zy zullen *ruſten op hunne ſlaapſteeden*. Zoo werd de *dood*, ten dien zelve cynde, ook een *ſlaap* genaamt. Zy hebben *hunnen ſlaap* geſluimert, *Pſalm* LXXVI: 6. Wildet gy maar eens opmerken, wanneer gy *te bedde* gaat, en dan overwegen, in wat voor een *ligchaams geſtalte* gy u zelve, als een lyk in de *doodkift*, ter nederlegt, en by die *geleghentheyd* u zelve eens errinneren, wat 'er aan uw' *zielsgeſtalte* nog *niet wel* en is,

is, en hoe gy daar over behoorlyk diende *aangedaan* te wezen, en mogt gy dan in den *morgenstond opstaan*, met een *voorneemen*, om, in gevolge van die *aanmerkingen*, uwen *wandel* aan te stellen, dat zoude u eene voordeelige overdenkinge wezen. De dood werd ook genaamt *de weg van alle vleesch*. En kunnen wy onzen *ouderdom* wel reekenen of onze *jaaren* tellen, of het moet ons ten laatste den *dood*, die al vast nadert, te binnen brengen? ja kunnen wy zelfs wel *adem* halen (het geene evenwel ons allergemeenste doen is) of het moet ons, ten minsten het behoorde ons, op *sterven*, te doen denken? *neemt gy hunnen adem weg*, zy *sterven*, en zy *keeren weder tot hunnen stof*, zegt de Psalmist *Psalm civ: 29*. Indien 'er maar een *stilstand*, in dit ons geduurig adem halen werd veroorzaakt, zoo zal, op staande voet, ons leven bevonden worden, een *damp* te zyn, die voor een *weynig tyds* gezien word, en daar na *verdwynt*, volgens het zeggen van *Jacobus Kap: iv: 14*. Zoo dat het ons gansch niet en ontbreekt, aan genoegzaame gelegentheden, om de *gedagten des doods* telkens te *vernieuwen*. Maar helaas! het ontbreekt ons, aan *harte* en genegentheyd daar toe; het ontbreekt ons, aan *geestelyke*

lyke gezintheyd , om van deze gelegent-
heden goet gebruik te maaken. Wy la-
ten het egter aan u over , niet alleen als
een *pligt* , maar als een zeer *voordeelige*
pligt , om meer op uw' *sterven* te denken,
en u zelven van deze en diergelyke *mid-*
delen , die 'er u behulpzaam toe kunnen
wezen , te bedienen ; en de *Heere* zelve
wil ze u daar toe *gezegent* laten zyn.

Een *tweede* gebruik zal hier wezen , Gebruik
II.
tot *bestraffinge* en overtuiginge. O ! hoe
veel grond van *bestraffinge* en beschuldi-
ging vinden wy daar in opgesloten ? In-
dien even dit nu eens onze *tyd* was , om te
gaan *sterven* , en voor onzen *Regter* te
verschynen ; zouden 'er wel veele van
ons kunnen zeggen : wy hebben 'er , in
gemoede , ons werk van gemaakt , om
op ons *laatste eynde* te denken ? Zo dat de
Heere wel tegen ons betuigen mag , ge-
lyk hy eens tegen zyn oude volk dede ,
als tegen een *dwaas* en een *onwys volk*.
Deut: xxxii: 29. O ! dat zy *wys* waren ,
zy zouden dit vernemen , zy zouden op hun
eynde merken. Veele zouden , met *droef-*
heyd , moeten zeggen , dat zy dit werk
naauwlyks oyt , onder hunne *pligten* , ge-
reken hebben , of het *verzuym* van dien ,
onder hunne *zonden* , en als een stoffe
van beschuldigingen ; en wy vreezen ,

het geene nog erger en meer te beklagen is , dat het van veele zoude kunnen gezegt worden , dat zy niet en *willen* besluiten , om het onder hunne *pligten* , plaats te geven. Maar , indien gy u niet en *wilt* laten overhaalen , om het als uwen *pligt* te stellen en ter harte te nemen ; zoo zyt verzekert , dat het u tot *zonde* zyn zal , en het u tot beschuldiging zal verstreken. Hoe hebt gy niet den uitdrukkelijken *last* van God , die het u gebiedt ? Kan dan het gedrag van de *beyligen* , die hier van zoo veel werks gemaakt hebben , zoo weynig by u wegen ? De baarblykelykheid van uwe *verpigttinge* in dezen , zal uwe *schuld* in het verzuymen van dezelve , te meer *verzwaren* , en u te onverantwoordelyker stellen. Daar en is niemand onzer , of hy zal , met zeer veel *beschuldigingen* , naar huys moeten gaan , over onze meenigvuldige *inwikkelingen* , in de dingen dezer *wereld* , en over de *ligtvaerdigheid* , de ongestadigheid en de ongematigtheid en de vleeschelykheid van onze zielen , dewelke oorzaak zyn , dat wy zoo weynig *denken* en zoo weynig *spreeken* van het *sterven*. En zoo'er nu of dan nog al eenige gedagten daar over , aan ons gemoed , voorkomen ; zoo en *zinken* zy'er dog niet

niet op neder; zy en verwekken'er geen aandoening; zy en laten'er geen behoorlyke indrukzelen. Zoo gy'er eens ernstig de *prøef* van wildet nemen, gy zoud'er de vrugt gevolgen wel haast van onder vinden. Het zoude de *heyligheyd* in u bevorderen, het zoude u *gestrikter* en gematigder doen zyn; het zoude u bequaam maaken, voor eenige dingen, die in een *baaze tyd* zouden kunnen voorkomen, om ze te doen of te lyden, als gy daar toe, en tot het *sterven* zelve, mogt worden geroepen. God zelve wil het u zoo te *beproeven* geven, dat gy'er de gezegende *vragten* en voordeelen van meugt genieten!

236 ZEVENDE PREDIKATIE.
ZEVENDE PREDIKATIE
O V E R

OPENB: XIV: 13.

Ende ik hoorde eene stemme uit den hemel die tot my zeide : schryft, zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan : Ja zegt de Geest, op dat zy rusten mogen van hunnen arbeid: ende hunne werken volgen met hen.

Zedert den inbreuk van de zonde, in de werelt, is de dood een van de allerverschrikkelijste dingen geweest, welke den kinderen der menschen zouden kunnen bejegenen, ja het allerverschrikkelijste van alle verschrikkelyke dingen. En in der daad het en is niet vreemt, dat de zulke, die geen ander of *beter leven*, voor het toekomende en kennen, nog ook den *weg*, om'er toe te geraken, die gedagten daar van maaken. De dood wert een *koning der verschrikkingen* genaamt, Job XVIII: 19. Alle andere *verschrikkingen* zyn maar gering en van geen belangen, in vergelykinge van deze; en het

Het is een van de groote voorregten van
 een geloovig *Christen*, dat hy, tegen
 zulk een *koning* is gewapent, en dat de
dood voor hem *ontwapent* is. De *dood* is
 nu tot een minzaam *vriend* van den Ge-
 loovigen gemaakt, en zyne *verschrikkinge*
 is nu weggenomen: en dat geene, dat
 de allerstoutste niet zoude derven of be-
 bestaan, met bezadigde zinnen onder de
 oogen te zien (hoewel'er zommige zyn,
 die met een soort van mannelyke *dapper-
 heyd*, zoo zy het noemen, of liever van
 twyffeling, hun best zoeken te doen,
 om den *dood* te *trotzeeren*, en haare
 verschrikkingen ter neer te werpen) daar
 kan een regt *Christen* alleen, door het
geloove, in *Christus*, over zegepraalen,
 enamentlyk over dien vyand de *dood*
 zelve.

Het oogmerk van de *Textwoorden*, ge-
 lyk wy voorheenen aanwezen, is dit:
 De Heere God wel wetende, dat de
dood, wegens de *verwoestingen* en elenden,
 die aanstaande waaren, magtig woeden
 zoude, en dat'er *veele* van de lighaamen
 der *heyligen*, onder de overigen zouden
 neuvelen, schoon hunne *dood* wel *kostelyk*
 is, in de oogen des Heeren; En daar en-
 boven wetende, hoe *veragtelyk* de *dood*
 der *heyligen*, in de oogen van een god-
 looze

238 ZEVENDE PREDIKATIE.

looze *wereld*, wezen zoude, en hoe de zulke alleen voor *verstandige* en *gelukkige* menschen zouden gerekent worden, die het *lyden*, voor *Christus* en voor zyne waarheyd, best zouden weten te ontwyken; ja wetende ook nog, hoe veel *aanvegtinge* zulks zynen kinderen zoude baa- ren, zoo laat hy hier nu dit zielstrelende en regt tydige woord van *vertroostinge* hooren: *Zalig zyn de dooden, die in den Heere sterven.* Als of hy gezegt hadde: laten de *geloovigen* in *Christus*, zig zoo veel van den *dood* niet voorstellen: Zy en zal hun *geluk* niet stooren, maar veel eer *beyorderen* en verhaasten: zoo dat dit woord enkel daar toe gerigt is, om de *vroomen*, in zulk een *boozen tyd*, te *versterken* en te *vertroosten*.

Leere II. Uit welken hoofden, wy dan deze *tweede Leeringe* voordragen. Dat God den geenen, die in hem *geloof*t, een volle *vertroostinge* en bemoediging, te- gens de *verschrikkelykheden* des *doods*, heeft aan de hand gegeven; zoo dat, hoe *verschrikkelyk* de *dood* ook in zig zelven is, egter een *geloovige* goede en genoegzaame gronden van *hartsterkinge*, tegens dezelve, by zig heeft, en als God hem *roept*, geruystelyk en *getroost* kan *ster- ven*, waar en hoe het ook zoude mogen wezen.

wezen. Daar en is niets in den *dood*,
 niet geene den *geloovigen* noodzaakt om te
 vreezen. Het woord van God heeft hem
 merkelyke gronden van *troost* en moed
 gegeven, om'er hem op het *kloekhaftigste*
 te doen doorgaan, en door *geloove* in dat
 woord, wel getroost en vertrouwende,
 het dal der *schaduwe des doods*, zonder eenig
 aquaad te vreezen, doorwandelen.

Psalm
 xxiii: 4.

Daar zyn in deze *Leeringe* twee zaaken,
 dewelke grootelyks tot het zelve eynde
 zyn strekkende. (1.) Dat God aan een
 geloovige de *gunst* bewyft, van in zyn
 dood getroost te kunnen wezen, en hem,
 ten dien eynde, ook de gronden van eene
 sterke *vertroosfinge* heeft willen vergun-
 nen. (2.) Dat een *geloovige*, die deze
 gronden heeft, gebruik van dezelve behoort
 te maaken, om den *dood* vrolyk en welge-
 moed door te streven. Zoo zeyde de
 Heere Jezus eens tot de geloovigen,
 wanneer hy bezig was om van den *dood*
 ten het laatste oordeel te spreken, en hy
 gafze deze last Luk: xxi: 28. *Als nu deze*
dingen beginnen te geschieden, zoo ziet om
hooge, en heft uwe hoofden opwaarts, om
dat uwe verlossinge naby is. En, behal-
 ven dit, zyn'er zeer veel andere bevee-
 den, in de *heylige schriftuur*, welke daar
 dikwils voorkomen, hier toe dienende;

en hoe veele heyligen en zyn'er niet, die op deze gronden steunende, en zig daar in vast maakende, gewillig, blyde, getroost en vrolyk zyn gestorven? Neem' by voorbeeld den ouden *Simeon*, die zig zoo zoet uitdrukte *Luk: II: 29, 30. Nu laat gy, Heere, uwen dienstknecht gaan, in vrede: want myne oogen hebben uwe zaligbeyd gezien. Hy verzoekt verlof te hebben, om nu te mogen keenen gaan. En ziet gy op den Apostel Paulus; ô! hoe ernstig verlangt die, naar zyn paspoort en vrylatinge, en hoe hartelyk verwelkomt hy de gedagten daar van, in zyn harte, Phil: I: 21, 23. Het leven, zegt hy, is my Christus, en het sterven is my gewin. Hebbende een begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zyn: want dat is zeer verre het beste.*

Tak I. Om de Leeringe wat op te helderen, zullen wy van deze twee dingen een weynig nader spreken. (1.) Welke de dingen zyn, die den dood gemeenelyk doen verschrikkelyk zyn. (2.) En welke de gronden van troost en van verquikkinge, of welke de hartsterkende aanmerkingen zyn, welke de gelovigen, in den weg der genade, tegens al die redenen van verschrikkinge, kunnen hebben: en de laatste zullen vry wat sterker bevonden

den worden , dan de *eerste*. Alleenlyk neem voor at dit woord van *verboedinge* en *waarschouwinge* in agt , dat wy van den *dood* zoo niet en spreken , als of het *sterven in zig zelven* een *troostelyke* zaake was ; en als of het zoo voor *alle* menschen was. Neen ganschelyk niet : want het is naar en *schrikkelyk* , voor al den geenen , die in de *zonde en buiten Christus sterven* : maar voor den geenen , die in hem *gelooven* , en zyn eygen *weg* , tot dat gezegent *eynde* , om in hem te mogen *sterven* , verkiezen , voor den zulken , zeg ik , en voor den zulken alleen , is de *dood troostelyk* en *verquikkelyk* , en voor anders geene.

A. Maar voor *eerst* , wat aangaat de dingen , die den *dood verschrikkelyk* maaken , die zyn voornamentlyk deze *vyf*. (1.) Daar is yets *natuurlyks* in den *dood* , het geene haar doet *vreesfelyk* zyn , en dat is de *sloping* en *losmaaking* van die vaste en nauwe vereeniging , die'er in de tyd , tusschen *ziel en ligvaam* was : welke *scheydinge* van die twee groote *boezemvrienden* , tegen de *natuur* *strydig* zynde , zoo en kan zy aan dezelve , niet anders , dan *afgryffelyk* en *vreesfelyk* voorkomen. En de *dood* daar en boven , in haare *ruimte* genomen , een vrugt en een uit-

Q

werkzel

Rom: vi:
23.

werkzel zynde van den *vloek*, en het bittere gevolg van 's menschen *afwykinge* van God, zoo en is het geen wonder, dat zy *verschrikkelyk* is. (2.) Daar is yets in de *dood*, dat de gedaante van eene *straffe* heeft, en het ook waarlyk is, voor zoo verre zy de *bezoldinge van de zonde* is (gelyk wy zoo even begonden aan te roeren) en zoo doende de *beschuldigingen* van de *wet*, die in het gewisse spreekt, met zig draagt. Dit is de *vrugt* van de *zonde*, en uit kragte van de *verbreeking* van Gods *wet*, heeft zy een *regt* gekregen, om over den *zondaar* te *heerschen*. En al was 'er in den *dood* niet meer dan dit, het was genoeg, omze voor een *yeder-vreesselyk* te doen zyn. Hier van daan is het, dat *Paulus* zeggen konde, 1 Kor: xv: 20. *De prikkel des doods is de zonde*. Want het *sterven* was niet met allen, zoo 'er geene *beschuldigingen* van zonden in lagen opgesloten. En de *kragt der zonde is de wet*; om dat de *wet* een *yegelyk vervloekt*, die niet en blyft in al wat in *dezelve* geschreven is, om dat te doen. Gal: iii: 10. Zoo dat de *dood*, door dit middel, over allen *heerscht*, en ze allen zoo als zy in de *natuur* staat zyn, aan den *toorn* onderwerpt. (3.) Daar is in de *dood* yets *toevalligs* (indien wy zoo mo-

mogen spreken) en dat is de *grootheyd* en *fcherpigheyd* van de *quaalen*, die gemeenelyk mannen en vrouwen dan aangrypen , wanneer de *dood als een koning der verschrikkingen* begint naby te komen : en zomwylen komen 'er nog andere omftandigheden by , die haar *verschrikkelyk* doen zyn , als namentlyk , dat zy juist op deze of geene *tyd* komt , dat zy den mensch haastig *overvalt* , dat zy , door zulk een ziekte wert veroorzaakt , die *walging* aan anderen verwekt , en waar over schaamte kan ontftaan ; dat zy den mensch , in zulk een *plaats* , of onder zulke menschen overvalt , en zomwylen zeer *verre* van alle *vrienden* en goede bekenden , en wat dies meer is. (4) Daar is in de *dood* een *ongewoonheyd* en een *vreemdigheyd* , die ze *verschrikkelyk* maakt De mensch die nu *sterft* , was nimmer te *vooren gestorven* , en niemant kan hem ten vollen en naar het leven zeggen , wat en hoe groot een *werk* het is zyn *leven af te leggen*. Het is een zaak , die de mensch voorheen niet en heeft ondervonden : want zyne *gedagten* , zyne *aandoeningen* , zyne *vermaaken* , zyne *verlangens* , zyne *bedoclingen* en *ontwerpen* zyn nu gantsch *verandert* van het geene zy te *vooren* waren : ja dat geene , dat voorheenen zyn *lust* was ,

kan nu tegenwoordig zyn *vergif* en zyn pynbank wel wezen : zyne *gedagten* , die hy nu van de *wereld* maakt , zyn heel wat anders , dan die hy'er wel eer van hadde. Het is dan geen wonder , dat de menschen yzen en zeer bevreest zyn , om eene *reyze* aan te doen , waar van hem niemant die ze vooren bezeylt heeft , een byzonder of nauwkeurig *berigt* kan geven ; en waar van zy zelve noyt *kennisse* hadden kunnen nemen , en die zulke vreesfelyke *uitwerkzelen* na zig sleept , byzonder daar het *geloove* , in *Jesus Christus* , niet en is. (5.) Het geene met de *dood* zamengaat en haar *volgt* , maakt ze *verschrikkelyk*. Indien het alleen maar te doen was , om , gelyk de *beesten* , tot *stof* weder te keeren , dan was'er zoo veel *schrikkelykheyd* niet in : maar een *onsterffelyke* ziel te hebben , dewelke , voor Gods hooge *vierschaar* , moet verschynen , en door de handen gaan moet van zyne heylig - gestrengte *geregtigheyd* , daar de minste zonde een *verdoemenis* meêbrengt , en daar het eens *uitgesproken vonnis* nimmer te *herroepen* zal wezen , ô ! wat is dat eene gewigtige en *vreesfelyke* zaake ? En schoon de menschen , in hunne *gezondheyd* , maar *slauwe* verbeeldingen hier van maaken , zoo komt dit , in het *sterven* , in een gantsch *helder licht* ,

licht, voor oogen. Ja zoo gy de menschen maar als *menschen* aanmerkt, en veel meer zoo gy ze aanmerkt, als eenig licht van het *Euangelium* hebbende ontfangen, zoo moet het eene stoffe van *verbazinge* wezen, dat de *ernstige* overweging van het geene, naar onzen *dood* zal volgen, henlieden niet dikwils in *bezwyming*e doet vallen en van verstant berooft. Maar voor al *zorgloos* te *sterven*, en zonder *verzoeninge* of deel aan *Jesus* te hebben, is buiten allen twyffel yets, dat alle *verschrikkelikhed* te boven gaat.

B. Wanneer wy ten *anderen* zien, op het *voorregt* van *Gods kinderen*, en op de gronden van *vertroosting*e, welke zy tegens alle deze dingen, die in den *dood* zoo *verschrikkelik* zyn; by zig hebben, zoo zult gy merken, dat zy veel grooter en *sterker* zyn, dan die dingen *verschrikkelik* waren. Om welke waarheyd meer in het licht te stellen, zoo zullen wy hebben aan te merken (1.) De gronden van der *Geloovigen vrede* en *troost* in hun *sterven*. (2.) De *vrugten* welke uit deze gronden voortvloeyen, die uitnemen verquikkelyk en bemoedigende zyn, en die gy wel *zorgvuldelyk* meugt opzamelen, en tegens den *sterfdag*, by u zelven wegleggen; en zulk eene *levenswyze* houden,

waar in gy *regt* tot dezelve meugt hebben, wanneer de *tyd* om te *sterven*, eens daar zal wezen.

«. *Voor eerst* dan aangaande de gronden van der Geloovigen *vrede* en *vertroosting*, zoo neem' deze navolgende zaaken in agt. (1.) Gods alles bestierende *voorzienigheyd*, over de allerminste *omstandigheden*, welke den *dood* eenes Geloovigen betreffen. *Kostelyk is in de oogen des Heeren*, de *dood* zyner *gunstigenooten*, *Psalms CXVI: 15.* Hy ziet hunne *dood* aan, als eene zaake van eene zonderlinge *aangelegentheyd*, de *tyd*, de *krankheyd*, de *manier* van *sterven*, het zy dandoor een natuurlyke of geweldige, een quynende of een haastige *dood*, alle die dingen zyn by God *bepaalt* en *besloten*. *Ik zeyde*, zegd David, gy zyt myn God, *myne tyden zyn in uwe hand*; *reddet my van de hand myner vyanden en van myne vervolgers*, *Psalms XXXI: 15, 16.* Het deel dat hy aan God heeft, *verzoet* voor hem alles; en het *vertroost* hem ook, tegens de *vervolgingen* van zyne vyanden: zoo dat het niet in der menschen handen stond, om zyn *leven*, wanneer het hen goed dagt, ten eynde te brengen, maar in die van God. (2.) Overweeg eens den byzonderen *last*, dien de Heere *Jezus*, voor zoo verre hy *middelaar* is, in op-

opzigte van den *dood* heeft uit te voeren ;
 als den welken God voorzien heeft , *met* Matth:
XXVIII:
18.
alle magt , in hemel en op aarde. En daar-
 om wanneer *Johannes* eens vreesde te
sterven , zoo leyde *Jezus* zyne hand op hem ,
en zeyde tot hem : vrees niet , ik hebbe de
steutelen der belle en des doods , Openb: 1: 18.
 De *vroome* en behoeven over de *dood*
 niet zeer ontstelt te wezen , als of zy
 henlieden , zonder *specialen* last , zoude
 kunnen aangrypen en vast houden : want
 de *dood* en heeft de *steutelen* van haar *eygen*
zelfs niet in haare bewaaringe : maar *Je-*
zus draagt die alle. De *wereld* en kan
 dit lighaamelyke *leven* van een heylige
 niet van hem wegnemen ; zoo lang die
 zelve *Jezus* , ten dien eynde , geenen
 last en heeft gegeven. Is het dan niet
 zeer *troostelyk* , in zulk een gezegenden
 staat te mogen wezen , waar omtrent
Jezus , op eene zonderlinge wyze , alles
bestelt en gebiedt ? Zekerlyk is het. (3.)
 Een *derde* gront van *vertroostinge* kunnen
 wy nemen van de *voldoeninge* en den *dood*
 onzes *Heeren*. En dit is een *troost - mid-*
del , het welke veele redenen van *ver-*
troostinge in zig behelst. Hy is *gestor-*
ven , en *tengrave* nedergedaalt. Hier uit
 vloeit dan (A.) *Voor eerst* , dat hy aan
 de *wet voldaan* had en den vloek had weg-

248 ZEVENDE PREDIKATIE.

genomen, 2 Kor: v: 21. *Hy wiert zonde gemaakt voor ons, op dat wy zouden worden regtvaerdigbeyd Gods in hem Christus heeft ons verlost van den vloek, een vloek geworden zynde voor ons, Gal: iii 13. Uitgewischt hebbende het bandschrift, dat tegen ons was, en heeft dat zelve uit het midden weggenomen, het zelve aan het kruis genagelt hebbende: en de overheden en de magten uitgetogen hebbende, heeft hy die in het openbaar ten toon gestelt, en heeft door het zelve over hen getriumpheert, Kol: ii: 14, 15. Zyn dood is onze overwinninge over den dood; in en door zyn sterven ontwapende hy den duyvel, en wiert den dood tot een dood: gelyk'er zoo staat Hos: xiii: 14. Ik zalze van het geweld der helle verlossen, ik zalze vry maaken van den dood: ô dood, waar zyn uwe pestilentien? helle, waar is uw' verderf? Wanneer hy in het graf gelegen heeft, zoo heeft hy het graf even daar door van zoo zoeten reuk, voor zyne Geloovigen, gemaakt, dat zy niet behoeven te vreezen daar te leggen, daar hy zelve gelegen heeft. (B.) Zyne opstandinge vermeerdert en volmaakt de vertroostinge. Zy is een blyk dat de dood nu zyn gevangen zy geworden, dat zy hem niet en heeft overmocht, maar dat hy haar overmocht heeft,*

en

en van haare kracht berooft; zoo dat de Ge-
 loovigen wel met aangenaamheyd hunner
 harten kunnen zingen: *Dood, waar is*
uw' prikkel, belle, waar is uwe overwin-
ninge? maar Gode zy dank, die ons de
 overwinninge geeft, door onzen Heere Jezus
 Christus, 1 Kor: xv: 55, 57. Wy hebben
 die overwinninge door Christus opstandinge,
 hebbende hy nu, voor den zynen en in
 hunne plaatze ten vollen genoeg gedaan.
 Dit is de grond van des Apostels zegepraal
 Rom: viii: 33. *Wie zal beschuldiging in-*
brengen, tegens de uitverkorene Gods? God
is het die regtvaerdig maakt, wie is het die
verdoemt? Christus is het die gestorven is,
ja dat meer is, die ook opgewekt is. Laat
 de wet, de regtvaerdigheyd Gods, de duy-
 vel en de zonde te voorschyn komen; zy
 en hebben met grond niets in het gerigte,
 tegens den geloovigen zondaar, in te bren-
 gen. Want de schult is betaalt, Christus
 is gestorven en opgewekt, en heeft nu een
 quyt-schrift van voldoeninge ontvangen.
 Dit is de grond-steun van den troost der
 geloovigen, dat Christus ten dien eynde ge-
 storven is, op dat hy, aan alle de vyanden
 der geloovigen het regt zoude affnyden,
 om ze te kunnen beschuldigen, of in regten
 vervolgen. (c.) Zyne voorspraake maakt
 de vertroosting nog al volkomener: want

Rom:
xiv: 7.

hy en heeft den Geloovigen *benzelven* niet willen laten *sterven*, nog *benzelven* laten *leven*: maar de voordeelen van zyne te weeg gebragte *verlossinge* zyn ten nutte van *benlieden* geworden; agtervolgens zyne bede *Job: xvii: 24.* (En hy is nu nog dezelve, inden hemel, die hy doenmaals op de aarde was) als hy daar zegt: *Vader ik wil, dat daar ik ben, ook die geene zyn, die gy my gegeven hebt, op dat zy myne heerlykheyd aanschouwen.* De korte inhoud van zyne *voorbiddinge* by den vader komt hier op uit, dat de Geloovigen *overwinnaars* gemaakt mogen worden: en hier aan en is nog niet *voldaan*, zoo lang zy dit niet *volmaaktelyk* en zyn. Dit is een zeer kragtige grond van *vertroostinge*, dat, wanneer de Geloovige niet meer in staat is, om voor zig zelve te *bidden*, en al zyne *zinnen* hem beginnen te *begeven* en te *verdwynen*, en de *gebeden* van *anderen* maar zeer weynig *verquikkinge* meer en kunnen *bybrengen*, hy even dan nog, door middel van *Christus voorspraake*, mag werden geholpen. (4.) Een vierde grond is de *overweginge* van Gods *verbond* en van zyne *liefde* en *getrouwigheyd*, in het houden van dat *verbond*, zelfs in en door den *dood* heenen. Wanneer *David 2 Sam: xxiii: 5.* bezig is, om zig zelve te

tegens

tegens de naderende *dood* te vertroosten
 (het welke daar zyn oogmerk in die
 woorden schynt te wezen) zoo haalt hy
 zyn *troost* uit dezen grond, dat God hem
 een *eeuwig verbond* hadde gestelt, dat in
 alles wel geordineert en bewaart is. En het
 verbond geeft ons byzonder vyf eygen-
 schappen in God te beschouwen, dewelke
 zeer *sterke vertroosting* tegen den *dood*
 kunnen geven. (A.) De *liefde* van God, Hoogl:
 die *sterker als de dood* is: want de *dood* en VIII: 6.
 zal die nimmer overwinnen; maar zy zal
 den *dood* overwinnen. *Wie zal ons schey-*
den van de liefde Gods, zegt de Apostel,
verdrukkinge, of benauwtbeyd, of vervol-
ging, of honger, of naaktbeyd, of gevaar,
of zwaart? Immers in allen dezen zyn
 wy meer dan overwinnaars, door hem die
 ons heeft lief gehad, Rom: VIII: 37. De
 liefde van God behaalt de overwinninge,
 en bezorgt ook den geloovigen de over-
 winninge over alles, niet alleen in leven,
 maar ook in *sterven*, als zynde van een
 oneyndig ruyme uitgebreydheyd en van een
 eeuwige geduurzaamheyd. (B.) Zyne
 getrouwigheyd, in zyn verbond, is voor
 den Geloovigen verpand, die de *dood* niet
 en zal wegnemen. Hier van daan is het
 dat God gezegt werd een God niet van Matth:
 dooden maar van levendigen te wezen. XXII: 32.
 Schön

Schoon *Abraham* gestorven was, zoo blyft God egter altyd zyn God. De *verbonds-betrekkingen* is daar door niet los gemaakt: maar gelyk God *getrouw* is, om den *Geloovigen* zondaar dit *verbond* te houden, dewyl hy nog in *leven* is, zoo is hy het ook in en naar den *dood*; als zynde dit de vastgestelde tyd, waar in hy alle de *verbondsbeloften* volkomentlyk wil waar maken, en zyne kinderen, in de volle bezittinge der beloofde heyl-goederen, wil doen ingaan. (c.) Een *derde eygenschap* is Gods *wysheyd*, in het verbond zoo bequaamelyk te ontwerpen, dat het niet alleen in *leven*, maar in *sterven* vertroosting kan uitleveren; daarom wert het gezegt, *in alles wel geordineert te zyn*. De *beloften* van *Genade* en *Barmhartigheyd*, welke in het *verbond* voorkomen, zyn niet slegts geschikt, om *bier vergevinge* van *zonden* te verschaffen, terwyl de *Geloovige* nog leeft; maar zy verzekeren hem een veylige *ruste* in zyn *sterven*, wanneer hem schoon alle *gevoelen* en alle zyne zinnen zullen wezen opgehouden. (d.) Een *vierde hoedanigheyd* is de *regtvaardigheyd* van God; dewelke, schoon zy wel schynt ten uittersten *verschrikkelyk* te wezen, nogtans voor de *geloovigen* zeer *troostelyk* tegens de *dood* is. Daarom zegt de

2 Sam:
xxiii: 5.

ZEVENDE PREDIKATIE. 253

de *Apostel* eens 2 *Tim: iv: 8*. Voorts is my weggelegd de kroone der regtvaardigheyd, welke my de Heere de regtvaardige Richter zal geven in dien dag. Want het is regt by God, dat hy den Geloovigen geeft, het geene *Christus* voor henlieden, door zoo duuren prys, gekogt heeft en verkregen; dat hy den zulken troost verleent, die zig zelve, om troost te erlangen, tot hem begeben hebben. Want schoon hy den geloovigen niets en geeft, uit aanmerkinge van hunne verdiensten, zoo is 'er evenwel een zekere gevoeglykheyd en evenredigheyd, in de wegen, die hy met henlieden houd; En buyten allen twyffel heeft *Christus* alle deze groote dingen, voor henlieden verdient, dewelke God, uit hooftde van zyne regtvaardigheyd, omtrent zynen Zoon, gehouden is, aan henlieden te besteden. (E.) De vyfde en laatste eygenschap Gods, is zyne magt, dewelke verbonden is om de Geloovigen tot de zaligheyd te bewaaren. 1 *Petr: i: 5*. Die gy in de kragt Gods bewaart wort, door het geloove, tot de zaligheyd, die bereyd is, om geopenbaart te worden in den laatsten tyd. De Heere heeft het woord der belofte gesproken, en hy kan en wil het ook goed maaken: en daar en is niets, waar in zyne magt

zig

Rom:
VIII: 15.

zig zelve, met meer luyfter, zien laat, dan in hunne *ondersteuninge* en *door-draginge*, in hun *sterven*, wanneer de *aanvegtigen* zomwylen het allersterkste zyn. (5.) De *vyfde grond* is de *aanvankelyke werkinge* van Gods Geest; het zy men die aanmerkt, in zyne *vertroostende werkinge*, voor zoo verre hy de Geest is *der aanneming* tot kinderen, dewelke met den Geest der Geloovigen getuigt, dat zy kinderen Gods zyn: het zy men dien Geest aanmerkt, als *beyligmaakende*, en *doodende* de werkingen des vleeschens, en de *inwendige begeerlykheden kruicigende*; of ook voor zoo verre het *versterkende* en *verquikkende* werkingen zyn, waar door hy het *geestelyke leven*, in den Geloovigen, gaande houd, en hem een *ernstige opmerkinge* doet hebben, omtrent het geene *bier na* nog volgen zal. Hoe meer dat een *geloovigen* van deze werkingen des Geestes ondervint, hoe veel te *geruster* en meer getroost hy kan heenen gaan. Het *zaad* Gods blyft in hem, en wert geduurig in hem levendig gehouden.

1 Joh:
III: 9.

Wel nu dan dewyle God in zyne *voorzienigheyd*, Christus in zyn *dood*, en *opstandinge*, en *voorbiddinge*, en *middelaarsbedieninge*; dewyle Gods *verbond* en alle zyne *Goddelyke deugden*; te zamen met de

de werkingen des *Heyligen Geestes* al te samen , voor den *geloovigen* , zyn verbonden ; wat zoude men dan meer tot zyne troostelyke doorworsteling , in den *dood* kunnen vereyfschen of wenschen ? En evenwel al die dingen vergunt God aan henlieden , zelfs aan een *yeder* hunner in het *byzonder* , die zynen *vrede met God* heeft gemaakt , door *Jezus Christus* : wel zyn zy dan niet , ô ! zyn zy dan niet *zalig* , die in den *Heere* sterven ?

2. In de *tweede* plaats , maakt nu eenige troostelyke *aanmerkingen* , als zoo veele *vrugten* , welke uit deze *gronden* hunnen oorspronk hebben , of als zoo veele *vrugten* van Gods *liefde* en *eeuwigduurend verbond*. (1.) Voor *eerst* , God geeft zyne *Engelen* bevel , om de *Geloovigen* in hun *sterven* op te wagten , om hunne zielen in *Abrahams schoot* te dragen , *Luk: xvi: 22*. Want , zoo de *Engelen gediensstige Geesten* Hebr: 11 zyn , die tot hunnen *dienst* en *oppassing* 14. werden *uytgezonden* , in hun leven ; zoo zyn zy het dan nog meer , by hun *sterven*. God heeft ze zoo teder lief , dat hy *Engelen* heeft , meer dan een , om ze te dienen. En schoon dit wel in verre na niet en komt by de *voorige troost-gronden* , welke meer *onmiddelyk* van den *Vader* , den *Zoone* en den *Heyligen Geest* werden af-

afgeleyd ; zoo is het evenwel , op een uitnemende wyze *troostelyk* , dat , wanneer nog *leeraar* nog *vriend* hen meer kan *troosten* , zy dan nog de *Engelen der heerlijkbeyd* hebben , om voor *eeuwig* by hen *lieden* te wezen , en om ze naar den *bemel* te geleyden ; het welke by hen , als een *eer* , in het stuk hunnes dienstes , werd gerekent. (2.) Ten *anderen* , de aanstonds *tegenwoordige Gelukzaligbeyd* , waar mede de *ziele* , naar de *dood* , werd overkleed (want onmiddelyk daar na wert zy , als wy zeyden , in den *schoot van Abraham* , of liever in den *schoot van de Heere Jezus* gedragen) merk hier over nu deze *twee* dingen aan (waar over wy te vooren meer , in het *breede* hebben gesproken) (a.) Voor *eerst* genieten zy een volkomen *ontslag* van alle de *quaden* dezes levens , geen *zonde* , geen *verwyf* , geen *beschuldiging* , geen *kruys* , geen *moeite* , geen *zwarigheyd* zal'er dan meer zyn : alle *traanen* zullen van hunne *aangezichten* werden *afgewischt* ; *trenrigheyd* en *zugtingen* zullen *wegvlieden* ; zy zyn volkomen van alle de *ontruttingen* , welke hier nog plaats hebben , *vry* gemaakt. (b.) Ten *anderen* zyn zy , in de *bezittinge* hunner *hoope* overgebracht ; zy zyn dan gebragt , tot de onmiddelyke ge-

Openb:
viii: 17.

Efsaia
xxxv: 10.

genietinge van God en van Christus, die, voor hen, ten opzigte zyner menscbheyd, zichtbaar wezen zal; zy worden dan voorzien, met alle wenschelyke volmaaktbeden; niets is'er meer ten deelen, alles is dan volmaakt, 1 Kor: XIII: 9, 10. Volmaakt in hunne kennisse, want zy hebben een klaare oplossing van alle twyffelingen, omtrent zaaken, waar over wy hier dikwils, met veel hevigheyd, in het lange, disputeeren, en zelden tot een voldoende besluit kunnen komen; een opslag van het het oog op God en Christus, kan alles ophelderen. Zy werden dan toegelaten, tot alle de groote voorregten van den hemel: henlieden werd wandeling gegeven, onder de geen en die daar slaan, Zach: III: 7. Zy zitten op throonen, met Abraham, Isaac, Jacob, Moses, Samuël, David, en met de gantsche reye der Propbeten; met Paulus, Jakobus, Johannes, en alle de overige Apostelen, alwaar zy het aangezigte van God zien, en van het Lam, en zig onder die geene bevinden, die God dag en nacht dienen, zonder de minste vermoejing of bezwaaring, zonder eenige hindernis of ongestalte, zegenende en loovende hem voor eeuwig en altoos. En is dit niet een lot en leven, dat voor het zielverquikkenste en troostelykste is te

Openb: xx: 4.
Openb: VII: 15.

R hou-

258 ZEVENDE PREDIKATIE.

houden? Kan dan een Geloovige, op zulke gronden, den *dood* niet geredelyk ondergaan, ja haar zelfs verwelkomen? Overwegende, in wat een *elendigen* wereld dat hy leeft, en hoe al de *ydele* en verdwynende schaduwen, die hier zyn, *voorbygegaan* zynde, dezelve op eene gansch uitnemende, overvloedige en alles overtreffende wyze, zullen *vergoed* worden, met een goed, dat het *allerwezentlykste* is, het *allerbestendigste*, het *allerbeste*, het *allerzaakelykste*, het *meest veruoegende* en *eeuwig*. (c.) Daar isten *derden* nog aan te merken, de *opstandinge* van de *ligbaamen* der geloovigen. Schoon deze *Tabernakel* wert *verbrooken* en tot *stof* wederkeert; zoo moet zy evenwel wederom opreyzen; en dan zal dat gedeelte van *Esaias* gezang bewaarheyd worden, het geene wy lezen *Esaias* xxvi: 29. *Uwe dooden zullen leven, ook myn dood ligbaam, zy zullen opstaan: waak op en juicht, gy die in het stof woont: want uwe dauw zal zyn, als de dauw der moeskruiden, en het land zal de overledene uitwerpen.* Gelyk des winters de kruiden niet gezien en worden, en nogtans hunne wortels in den grond houden, waar uit zy in de lente wederom te voorschyn komen; even zoo (zegt het *geloof* op het woord der

2 Kor:
vi: 1.

ZEVENDE PREDIKATIE. 259

der *belofte* steunende) zullen de *ligbaa-*
men der *vroomen* ook zyn, en die *sterffe-*
lyk nederlagen zullen *onsterffelyk* opstaan,
 aangedaan met een *vaerdigheyd* en be-
 quaamheyd, om *het Lam te volgen*, waar Openb:
het ook beenen gaat. Deze *ligbaamen*, welke xiv: 4.
 in *verderffelykheyd* en *oneere* waaren ge-
 zaayd, en die, een wyl tyds in de grond
 gelegen hebbende, zeer walgelyk en
 afschuwelyk waaren geworden, zullen
 in *onverderffelykheyd* en *heerlykheyd* werden
 opgewekt, ja zelfs den *verheerlykten ligbaame*
Jesu Christi gelykvormig gemaakt. Deze
ligbaamen, welke in *zwakhedyd* waaren ge-
 zaaid, in zulk een *zwakhedyd* zelfs, dat
 zy op hun *eygen voeten* niet naar hun *graf*
 hadden kunnen gaan; maar zonder *leven*,
 beweging, zinnen of gevoelen waaren,
 die zullen worden *opgewekt in kragt*, ge-
 lyk gy dit alles uitvoeriger lezen kund,
 in die uitnemen aangenaame en trooste-
 lyke woorden van den *Apostel 1 Kor: xvi:*
42--44. Alwaar hy niet alleen die groote
 waarheyd van de *opstandinge* licht byzet,
 maar ook aantoot, wat gronden van
 vertroosting hy zelve en andere Geloovi-
 gen, hier uit, tegens de *dood* kunnen
 opmaaken. (d.) Ten vierden en ten
 laastten, hebt gy te overwegen, hoe zig
 de *zielen* en de *ligbaamen* der *vroomen*

zullen gestelt vinden , wanneer die gewenschte dag der *opstandinge* zal komen , wanneer deze twee oude *boezem - vrienden* malkanderen wederom zullen ontmoeten , en hunne *oude kennisse* , om zoo te spreken , wederom vernieuwen zullen , in een veel *beter staat* , dan doe zy van malkander *scheidde* : daar en zal dan voortaan geen *worsteling* of *stryd* meer wezen *tus-*
 Gal: v:17. *schen vleesch en geest* ; maar een heylige *overeenstemminge* in , en een *eenpaarige genieting* van God , in een vereenigde en eendragtige *blydschap* , in den *dienst* van God , in een vereenigde en eendragtige *voldoeninge* in God , en over dat geluk , van *altyd met God* te zullen mogen wezen. *Want wy zullen* , zegt de Apostel , *altyd met den Heere wezen* , 1 *Thess: iv: 17.* en hy voegt 'er by *vs. 18.* *Zoo dan vertroost malkanderen , met deze woorden.* Gelyk 'er ook waarlyk grond is , en 'er ook nergens anders zulk een grond is , om malkanderen te *troosten*. Overweeg daar benevens ook eens , de groote *eer* en *luister* , die zy in het laatste *oordeel* zullen genieten , en de *gelukzaligbeyd* , welke daar op zal vol-

Tak II. Om dan weder te komen , tot het geene wy hadden voorgesteld : aangezien de Geloovigen in *Christus* zulke *voldoende* en onbetwiftelyke *gronden* hebben ,
 om

ZEVENDE PREDIKATIE. 261

ig tegens den *dood* te kunnen vertroosten; en aangezien 'er zulke zoete en overnemenende *vrugten*, uit deze gronden voortvloeijen; en aangezien 'er, met de *dood* een *aanvang* werd gemaakt van zulk een *goed*, het welke nimmermeer een *wonde* hebben zal, kunnen zy dan niet meer *gerust* in *leven* en in *sterven* zyn? kunnen zy het zig niet altyd *getroosten*, wat ook de *tyd*, de *plaats*, de *wyze* zoude mogen zyn, welke God, in zyne wysheid, de bequaamste keuren zal, om ze voor hun *dood* tot hem te roepen, en te *verlossen* uit deze tegenwoordige *booze we-* Gal: 1: 4.
relt?

Nu komen wy tot de *gebruiken* van dit *leerbaare leerstuk*.

En het *eerste gebruik* zal een *opwekkinge* Gebruik
 voor de *geloovigen* wezen, om (1.) dezen I.
troost, by zig zelve*n* *weg te leggen*. Om
 (2.) *God*, voor deze vertroosting*en*, te
zegenen, als dewelke zulk een wonderly-
 en goede *zorge* voor u, en in uw *leven*,
 en in uw *dood*, en *naar uw dood*, heeft
 willen dragen. (3.) Om dien *God* daar
 voor te *danken*, dat het hem in *genade*
 heeft goedgedagt, om u tot zulk een *ge-*
vekkigen staat te brengen, daar hy u al
 re zamen *troosteloos*, in *leven* en in *sterven*,
 hadde kunnen laten blyven. O! *zegen*

262 ZEVENDE PREDIKATIE.

zynen naame , voor dat hy zynen Zoone *Jezus Gbristus* heeft gezonden ; dat hy *gekomen* is, en dat hy de *genade* door hem, zoo *ruymelyk* heeft willen uitbreyden, dat hy'er u ook in *beslooten* heeft. Dit moest u met *David*, in een soort van *verrukking* en verwondering doen uitroepen : *O ! wat ben ik Heere, en wat is mynes vaders huys, dat gy my tot hier toe, hebt gebragt ?* 2 Sam. vii: 18. Of met de woorden van *Psalm xvi: 7.* *Ik zal den Heere looven, die my raad gegeven heeft.*

Gebruik
II.

Maar ten *tweede* zullen wy van *twee* gebruiken wat meer in het byzonder ipreken.

Tak I.

Waar van deze de *eerste* zal wezen, dat wy u nu vermaanen moeten, tot dat geene daar het alles op uitkomt, wat wy u tot nog toe, over deze woorden, gezegt hebben : te weten, dat gy'er u werk van moet gaan maaken, om zoo te *leven*, als gy in *Christus* zoud mogen *sterven*: welke een *sterven* zulke sterke gronden van *vertroostingen* tot zyn gevolg heeft, dat de *geheele werelt* onmogelyk dezelve kan *opwegen* of evenaren. Al was'er geen andere *beweegreden*, om u tot het *geloove* in *Christus*, en tot het *dooden* van den *ouden mensch*, en tot het *vastmaaken* van uwe *roepinge en verkiezinge*, aan te zetten;

ten ; zoo zoude deze u kunnen genoeg
 zyn, dat deze dingen zulk een *troost*, in
 en tegens de *dood*, kunnen verschaffen ;
 het welke zeekerlyk de *onweerspreke-*
lykste, de veyligste, de onverwrikbaarste
 en duurzaamste *gronden* van alle *vertroo-*
stinge moeten zyn. *Andere gronden* van
troost, die met de *dood*, geheel en al
 verwelken en *verdwynen*, dat zyn maar
moeijelyke vertroosters; gelyk als *Jobs win-*
ter-beken, die in de *hitte* vervlieten, en, Job xvi:
 als ze warm worden, *verdwynen*, en den
 dorstigen reyziger *beschaamt* doen *beenen* gaan,
Job vi: 15---21. Maar deze *vertroostin-*
gen kunnen het harte sterk maaken, te-
 gen *wet*, tegen *aanklagten* van *zonden*,
 en tegen den *duivel* zelve. Ja laat ons
 onderstellen, dat 'er *millioenen* van *duive-*
len waaren, en van *beschuldigende zonden*
 en *verbrookene wetten*, om een *vonnis*,
 tegens den *geloovigen* in *Christus*, te vel-
 len en uit te spreken ; hier zyn wonder
 kragtige *gronden* tegens die allen : de *ge-*
loovige kan vryelyk verschynen, en zig
 beroepen, en zeggen : *die met my zyn*, 2 Kon:
zyn meer dan die tegens my zyn. De *dood* vi: 16.
 is omtrent zoo eenen, van zyn *prikkel*
 berooft, en de *zonde* van haar *kragt*, en
 het is hem geoorloft de bepaalde boorden
 van de *tyd*, om zoo te spreken, over

te stappen, en in de eeuwighbeyd in te gaan, met een lofzang en triumph-lied in zyn mond, en al zoo geruſt en vertrouwende, ja veel ruſtiger en met meer vertrouwen te gaan leggen ſterven, dan of hy zig, of zyn bedde, ging ter neder leggen; even als 'er ſtaat *Eſaia* LVII: 1, 2. *De regtvaerdige komt omme, en daar en is niemant, die het ter harte neemt: en de weldadige lieden werden weggeraapt, zonder dat 'er yemant op let, dat de regtvaerdige weggeraapt word, voor het quaad: hy zal ingaan in de vrede; zy zullen ruſten op hunne ſlaap-ſteden, een yegelyk die in zyne opregtigbeyd gewandelt heeft.* En daarom wilt gy u zelven ſchikken, om een levenswyze te verkiezen en valt te ſtellen; zoo laat het deze zyn, namentlyk even zoo te leven, dat gy in *Chriſtus* kunt ſterven. Dit is, gelyk ik zeyde, het groot oogmerk van al het geene wy tot u, over deze woorden, geſprooken hebben, te weten om u aan te ſpooren, om zoo te leven, dat gy in uwen ſterf-dag meugt gelukkig wezen, dat is te zeggen, dat gy in *Chriſtus* meugt ſterven. Ik zal maar eene *conſideratie* voorſtellen, om dit wat kragtiger op uw gemoed aan te dringen, en die zal deze zyn, dat de manier van ons leven en ſterven een gantsche verandering

in de natuur van alle zaaken maakt. Wanneer een mensch een *vyand* is van God, zoo is hem *alle dingen vervloekt*: maar wanneer hy in Gods *vriendſchap* ſtaat, en met hem is *bevredigt*, dan zyn hem *alle dingen gezegent*, en *werken hem mede ten goede*, Rom: viii: 28. En de dood moet ook onder alle die dingen worden gerc- kent, volgens het zeggen van Paulus, 1 Kor: iii: 21, 22. *Het is alles uwe, het zy Paulus, het zy Apollos, het zy Ce- phas, het zy de werelt, het zy le- ven, het zy dood, het zy tegenwoordige, het zy toekomende dingen, zy zyn alle uwe*; dat is tot uwen *dienſt*, voor zoo verre hun gezegentſte gebruik mag aangaan: zy *wer- ken mede*, tot uwen beſte, en zy bewyzen zig zelve *gedienſtig* en behulpzaam, om u tot *heerlykheyd* te brengen.

Het *tweede* gebruik is, aan de andere zyde, om u alle te doen zien, wat een grooten *nadeel* dat gy lyd, en in wat een ongelukkigen ſtaat gy legt, die nog zoo *niet* en leeft, als gy in *Chriſtus* zoud mogen *ſterven*. Gy en hebt geen het minſte *deel*, aan alle deze *vertrooſtingen*; en daarom wert het u, in des Heeren naame, *verboden* en ontzegt u zelve daar mede te *bemoeijen*, of u die aan te mati- gen. Zie wel toe, dat niet yemant u ver,
 R 5 die

Tak II.

die niet voornemens is, door het geloove, op *Christus*, te rusten, en *heylig te leven*, en door een blinkenden en voorbeeldigen wandel, zynen roem en *deugden* groot te maaken, dat die, zeg ik, zig zoude der-ven verflouten, om deze *vertroostingen* zig zelve toete *eygenen*. Dat verschrikkelyk woord roept u tot opmerking, het geene wy lezen *Jer: vii: 8, 9, 10*. Ziet gy *vertrouwet u op valsche woorden, die geen nut en doen*. Zult gy *lieden steelen, en doodslaan, en overspel bedryven, en valschelyk zweeren en Baäl rooken?* En dan komen en staan voor myn aangezichte, in dit huys, dat naar mynen naame genoemd is, en zeggen: wy zyn verlost, om alle deze gruwelen te doen? Als of hy gezegt hadde: wilt gy nog aan uwen *eygen weg* van een godloos leven blyven vasthouden; en zoud gy dan nog evenwel de goederen van myn verbond of eenige zaligmaakende vrugt myner genade willen verwagten, zoo zult gy u zelve jammerlyk *bedrogen* vinden. Gelyk God met het godloos *Israël* rekenschap hield, zoo zal hy ze ook met u houden, en u van zyn volk *afscheyden, tot den vloek, en de toorn des Heeren, zal tegen u rooken*. Niet een eenig *genadeloos* zondaar zal vryheid hebben, om zig zelve te komen voegen of in te *sluypen*, in de groote ge-
meyn-

Deut:

xxix: 20,
21.

meynſchap en vergaderinge van deze vroomen. De Engelen zullen u van dezelve afſcheyden, en het vonnis van den grooten Regter zal u van hem zelve en van die vroomen afſcheyden, met dat onzalig; *Wyk van my af alle werkers der ongerechtigheyd.* En dat vonnis zal voor u al zoo verſchrikkelyk zyn, als de vryſpraak der Godzaligen voor henlieden trooſtelyk zal wezen: *Kom' gy gezegende myns Vaders, beërft het Koninkrijk, 't welk u bereyt is van de grontlegginge der werelt.* Neem' hier wel agt op, zoo veel als gy zyt, die wel gaern wel zoud willen ſterven (en geen wonder want dit was de wensch zelfs van den godloozen Bileam, om te ſterven den dood des regtvaerdigen) maar die geen zorg wilt dragen, om wel te mogen leven. Wanneer deze gantſche Leeringe nu werd by een getrokken, zoo zal uwe geheele gelukzaligheyd enkel van dit eene ahangen, en op dit eene uitkomen, namentlyk of gy met ernſt en in des Heeren kragt, u zelve wilt gaan zetten, om zoo te leven, dat gy in Chriſtus meugt ſterven: In zulken gevalle, zullen deze vertrooſtingen, ja dan zullen alle de vertrooſtingen van het gantſche Euangelium de uwe zyn: maar anderszins en komt 'er u niet eene van toe. Voor den

Luk: xii: 27.
 Matth: xxv: 34.
 Num: xxxiii: 10.
 geen,

geenen, *die in den Heere sterven*, en voor die alleen, is de *gelukzaligheyd* beloofd. Maar in tegendeel is *God*, voor allen den geenen die *niet* voor hem en leven, en gevolgelyk in hem niet en sterven, een *vyand*, in leven en in sterven. Hunne vloek volgd ze hier al, en kleeftze aan, *gelyk een gordel kleeft aan de lendenen eenes mans*, tot in hun graf-siede, zoo dat zy nimmermeer in staat zullen zyn, om ze van zig af te schudden: Zonden en beschuldigingen zullen *vermeenigvuldigt* worden. De dood zal dan zyn prikkel hervoorbrengen, en de zonde haare kragt: Het graf zal dan zyn volle overwinningen over henlieden krygen; het zal op henlieden aazen. Maar zoo en zal het met den *vroomen* niet zyn. Het graf en zal over dezelve niet *heerschen*, gelyk het over de *boozen* doet, die in hunne zonden en buyten Christus sterven. De dood en den vloek maaken zig, om zoo te spreken, een brok van al de geene, die buyten Christus leven en sterven: Zy eeten ze op, en *verslinden* ze voor eeuwig. Wanneer de eerste dood is voorbygegaan, dan grypt de tweede dood henlieden aan, en zy en laat haare proye nimmer los. Zoo dat de dood altyd, en zelfs door de gantsche eeuwigheyd, haaren twist tegens hen-

er: XIII:

Openb:

x: 14.

xxi: 8.

henlieden zal vervolgen. En daarom laat my nu alles in twee woorden opsluiten.

1. Waar van het eerste tot u zal wezen, die'er gemoedelyk uw werk van maakt, om, *in Christus te zyn en te leven*; schoon gy nog veel *te kort* schiet, aan het geene dat gy *wenscht*, en daar gy *verlangt* toe te mogen komen, en daar gy ook toe zyt geroepen: welk gebrek u ook niet weynig tot een last en tot droefbeyd strekt: maar denk evenwel eens wat een troostelyken voorregt, dat gy van dien God ontfangen hebt, die de God aller vertroostingen is, en troost u daar ook in. Wat oyt uw lot of toestand zoude mogen zyn, in deze wereld, het mag zyn wat het wil of wat het kan: een korten tyd zal het ten eynde brengen. Daarom, zeg ik, schep moed, op deze gronden van vertroostinge, dewelke God zelve u, tegen de verscbrikkelykheden des doods, heeft aan de hand gegeven; en wandel zoo, dat gy uw' eygen troost niet en meugt stooren of binderen. En voor al dank God, die u zulke goede gronden van hoope heeft willen geven. Gy hebt meer stoffe, om uw leven hier regt getroost en vergenoegd door te brengen, dan al de Koningen en magtige van deze aarde heb-

Besluit.

2 Kor: 1:

3.

hebben, die nog *buiten Christus* zyn. Gy zoud op eene zondige wyze zelfs *gebrekkelyk* zyn, in die zoo dikwerf *aanbevolen plicht* van God te *verheerlyken*, die zoo merkelyk ten goede van u *gezorgt* heeft, en gy zoud hem in veelen, ja in zeer veele opzigten, van die *eer* berooven, die gy hem in de *eeuwigheyd verſchuld* zyt toe te brengen, zoo gy dit niet *behoorlyk* zoud in agt nemen, en deze *goedheyd* van uwen God niet en zoud *hoogſchatten*.

2. Het *andere* woord is tot u allen, die wy ernstig willen gebeden hebben, dat gy om *Gods wille*, en om de roemwaerdigheyd van zyne *Genadens*, dien *weg* wilt houden, dien God heeft afgebakent, om tot die *Genadens* te kunnen geraaken. Het *ſterven in den Heere* is de groote *voorwaarde* of hoedanigheyd, waar aan alle deze *vertrooſtingen* zyn vaſt gemaakt, en het *leven in en voor hem* is de onvermydelyk vereyſchte hoedanigheyd van alle die geenen, die in hem zullen *ſterven*, en dat is te *leven door het geloove, in den Zoone Gods*. Zoo te *leven*, dat *Christus* in u mag *leven*, en gy in hem, zoo dat de waarheyd en de naauwheyd van uwe *vereeniging* met hem, mag openbaar en blykbaar worden, door deszelfs *vrugten*:

en: met een woord, te *leven* in eene on-
 ophoudelyke *gemeynſchap* met hem, en
 in een naauwe en volſtandige agtervol-
 ginge van *gelykformigbeyd* met hem. Tot
 u die zoo leeft, ja tot alle die van uwe
geſteltheyd zyn, derven wy zeggen; de-
 wyl gy, door de *Genade Gods*, den *weg*
des levens hebt uitverkoren, zoo zult gy
zalig ſterven: want de *mont des Heeren* heeft
het geſprooken, en zal het ook goed maa-
 ken: *Zalig zyn de dooden, die in den Heere*
ſterven. Hy heeft over den zulken *geluk-*
zaligbeyd uitgeſprooken, in de *dood* en
naar de dood. En, aan de andere zyde,
 wilt gy u zelve houden, aan den *weg*
 van de *meeste* menſchen, en *aardsgezind*,
 en *vleeschelyk*, en *zorgloos* leven, en niet
 meer dan *voorheen denken*, op het *ſterven*,
 en u zelve niet meer, dan *voorheen*,
 daar toe *bereyden* en in ſtaat ſtellen; He-
 laas! wy moeten tot u zeggen, en wy
 en derven niet anders tot u zeggen, en
 de *Heere* zal het geſtand doen en waar-
 maaken, dat gy *niets te doen* en hebt,
 met de *vertrooſtingen* van dit volk, en
 dat gy aan dezelve, in het minſte, *geen*
deel of lot en hebt. En is dat zoo; wat
 hebt gy dan, waar in gy u zoud kunnen
trooſten? al waart gy *Koningen* en *Koningin-*
nen van de *alleroervloedigſte*, en mag-
 tigſte,

Eſaia 11:
 10.

Hand:
 VIII: 21.

tigste en bloeijenste Koninkryken in deze wereld, God zal evenwel, tot u zeggen: dat gy *zyn verbond in uwen monde niet en hebt te nemen*, dewyl gy *zyne kastydingen baat*, en *zyne woorden agter uwen rugge werpt*, Psalm L: 16, 17. En schoon gy, arme elendelingen, nu, in een vleeschelyke vrolykheyd en vermaakelykheden leeft: nogtans zal uw *lacchen* en uw *blydschap*, uw *zingen* en uw *danssen*, in het korte verandert worden, in *droeffenissen*, in *weenen*, in *zuchten*, in *tanden-geknersch*. Als uwe *vreugde* en *gelach* een *eynde* zullen nemen, dan zal uw *weenen* en *huylen* beginnen, maar nimmermeer een *eynde* hebben. O! is'er dan niet een groot een onbegrypelyk onderscheyd, tusschen een *sterven* in de *zonde*, en een *sterven in Christus*? En dit alles hangt af van uwe *levens wyze*: en is'er dieswegens niet een noodzaakelykheyd, een allervolstrekste, en onvermydelyke noodzaakelykheyd voor u, om in dien *Christus* te zyn, en in hem en voor hem te leven: zoo gy anders u zelven niet tot uw eeuwige nadeel en verdert, wilt bedrogen vinden, en van agteren zien, dat gy niet behoorlyk hebt willen bedenken, de dingen die tot uwen vrede dienden, tot dat deze uwe dag was verscheenen en voorby gegaan, en de zaaken

Matth:
xxv: 30.

Luk: xix:
42.

zaaken tusschen God en u, buyten allen staat van *reddinge* en van herstellinge waaren gebragt? Nu de *Heere* zelve, die het alleen *magtig* is te doen, die wil u *overreeden* en *overhaalen*, om zoo te *leven*, dat gy een welgegronde *hoope* kunt hebben van eens *in Christus te sterven*! aangezien de zulke, ja de zulke alleen zalig zyn, die in den *Heere* sterven, ja zegt de *Geest*, op dat zy ruste mogen van hunnen *arbeyd*, en hunne werken volgen met *baar*.

E Y N D E.

DRUKFOUTEN.

Bladzyde 11 regel 10 van boven *bwytenwone*, lees *bwy-
tengerwone*. Bladz. 12 reg. 6 van bov. *tyd*, l. *stryd*. Bladz. 38
reg. 2 van ond. *mytgestrekte*, l. *mytgestrekte*. Bladz. 106 reg.
17 van bov. *toegebragt*, l. *toegevoegd*. Bladz. 128 reg. 6 van
ond. *weerbarstigen*, l. *weerbarstigen aart*. Bladz. 163 reg. 13
van bov. *voorgang*, l. *woortgang*. Bladz. 181 reg. 4 van ond.
verzekeringe, l. *verkeringe*. Bladz. 183 reg. 15 van bov. *oogen*
zien, l. *oogen te zien*.

E. Y. M. D. E.

